

A/293

Az 1947. évi országgyűlési képviselő választások

Csongrád megyében

/Bölcsészdoktori disszertáció/

Készítette:

Eitler Aladárné Szilágyi Julia
középiskolai tanár

A témát adta: Dr. Mérei Gyula egyetemi tanár

Szeged

1971

B E V E Z E T Ő

Az 1947. évi országgyűlési választások fontos helyet foglaltak el a népi demokratikus forradalom menetében. A forradalom jelentős állomása volt. A választásokkal a népi demokratikus erőknek az volt a céljuk, hogy törvényesítsék a népi demokrácia addig elért eredményeit, hogy kifejezésre juttassák az 1947 nyaráig végbement demokratikus átalakulást, és hogy bizonyítsa; népünk többsége helyesli és akarja a forradalom további szocialista irányba való kibontakozását.

Szükség volt a választások kiírására azért is, mert az erőviszonyok az országban két év alatt gyökeresen megváltoztak a baloldali, forradalmi erők javára, az országgyűlés pedig lemaradt a demokrácia fejlődése mögött, és most már nem a motor, hanem inkább a fék szerepét töltötte be az ország életében. A választásoknak ki kellett fejeznie, hogy a demokrácia és a reakció erőviszonyai 1947-ben már nem a kisgazdapártra 1945-ben leadott 57 %, és a baloldali pártokra leadott 43 % szavazatarányt mutatják, hanem fordítva.

A választás céljait a Magyar Kommunista Párt a következőkben foglalta össze: "A magyar demokrácia megszilárdítása, az alkotó munka feltételeinek, a belső békének a biztosítása azoknak a politikai sikereknek megrögzítése és konszolidálása, amelyet a belső ellenség elleni harcban az utolsó másfél évben elértünk."/^{1/} Vagyis alkotmányos alapot kellett biztosítani a hároméves terv viszonylag nyugodt végrehajtására és döntő csapást kellett mérni azokra az erőkre, amelyek akadályozták a demokratikus konszolidációt. Ezt fejezte ki a kommunista párt választási jelszava is: "Jólét, rend, függetlenség!"/^{2/}

A választások jelentőségét éppen az adja meg, hogy ez volt az első olyan népszavazás a felszabadulás után, amely a demokratikus erők győzelmét eredményezte a reakciós, a társadalmi haladást akadályozó erők felett. A választásokon a koalícióban lévő pártok elért eredményei azt bizonyították, hogy rövid két év alatt a magyar népben mélyen gyökeret vert a demokrácia, élni tudott azzal a lehetőséggel, melyet az országot felszabadító Vörös Hadsereg, és az országban meglévő forradalmi erő biztosított számára. Ez a választás, de legfőképpen az eredménye nagyban hozzájárult ahhoz, hogy hazánk fejlődése a népi demokratikus úton tovább fejlődhetett, egészen a győzelemig.

A választás után az új kormány összetétele úgy alakult, hogy a szocialista forradalom erői lényegében kiszorították a hatalomból a burzsoázia erőit. Az egyes pártokra leadott szavazatok megmutatták, hogy milyen társadalmi-politikai erők állnak a pártok mögött, nem utolsósorban azt, hogy a kommunista pártnak milyen befolyása van a tömegek között. Annak a pártnak, amely világos programot adott az ország további fejlődéséhez és következetes harcosa volt a dolgozó nép érdekeinek, Magyarország felemelkedésének. A forradalom további menetére meghatározó jelentőséggel hatott az a tény, hogy a választásokból győztesen került ki az MKP, s általában a baloldal.

A Csongrád megyében lezajlott választási küzdelem és e harc következtében létrejött választási eredmény elemzése lényeges része az országos egésznek. Jelzi ezt már az a tény is, hogy megyénknek kiemelkedő szerepe volt a népi demokratikus forradalom kibontakozásában. Éppen ezért érdemes áttekinteni az akkori viszonyokat, hogy a tanulságok tükrében jobban megértsük az összefüggéseket. De a ma szempontjából sem lényegte-

len a tárgyalt kérdés vizsgálata. Jelentősége van annak, hogy világosan lássuk azt, hogy az azóta eltelt több mint két évtized milyen eredményeket hozott népünk, és ezen belül megyénk lakossága számára. Az elért eredmények megerősítik bennünk azt a tudatot, hogy nem volt hiábavaló az a harc, melyet 1947-ben és az azt követő években folytattunk, hiszen népünk ma már sikeresen halad a szocializmus teljes felépítésének útján.

I.

A választások előzményei

1./ Kül- és belpolitikai változások 1947 első felében

1947 első felére, a második világháború befejezése után a helyzethez viszonyítva megváltoztak a nemzetközi erőviszonyok. Meggyorsultak az újabb imperialista háború előkészületei és mindinkább kirajzolódott az USA vezető szerepe az imperialista táborban. 1946 márciusában, Churchill emlékezetes Fultoni beszéde a nemzetközi reakció nyílt zászlóbontását jelentette. Ettől kezdve nyilvánvalóvá vált az imperialista hatalmak támadásának kibontakozása a Szovjetunió és a népi demokratikus országok ellen. Az 1946-47-es években az imperialisták fokozták ellenséges tevékenységüket hazánk ellen is, hiszen tervükben Magyarország nem utolsó helyen szerepelt, mint olyan ország, ahol vissza kell állítani a kapitalista viszonyokat. Ez a terv egybeesett a magyar reakció tervével, amely szerint: szélesre tárni a kapukat a nyugati imperialisták előtt, úgy mint akkor Görögországban, az ország függetlenségének feladásával, külső segítséggel visszaállítani a kapitalizmust. Ezt szolgálta volna a Marshall-terv elfogadása is. A külpolitikai események ilyen

alakulása arra intett, hogy nagy szükség van az országban a demokratikus erők szorosabb összefogására.

Ugyanakkor 1947 első felében nagy jelentőségű gazdasági és politikai változások mentek végbe az országban is. A belpolitikai élet legfőbb jellemzője az volt, hogy megnövekedtek a demokrácia erői és polarizálódott a reakciós erőket is magába egyesítő Független Kisgazda Párt. A Magyar Kommunista Párt III. kongresszusán megjelölte a szocialista forradalom kibontakozásának útját. Meghatározta azokat a feladatokat, melyek megvalósítása szükséges a forradalom továbbfejlesztéséhez. A kongresszus által megfogalmazott jelszavak: "Ki a nép ellenségeivel a koalícióból", "Nem a tőkéseknek, a népnek építjük az országot" - már a szocialista forradalom útját jelölték meg közvetlen feladatként. Az 1946-47. évi események, a Baloldali Blokk harcának következtében elért eredmények, a demokrácia vívmányainak megvédése - a tömegek aktivizálódása folytán - azt bizonyították, hogy nagy erőket lehet a demokrácia, a kommunista párt mögött felsorakoztatni. Egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a kisgazdapárttól elfordultak azok a tömegek, melyek az 1945-ös választásokon még támogatták. Vezetőinek: Nagy Ferenc volt miniszterelnöknek és Varga Bélának, az országgyűlés volt elnökének külföldre szökése leleplezte szoros kapcsolatukat a magyar nép ellenségeivel, az ország függetlenségére törő imperialista erőkkal.

Miután a népi demokrácia sorozatos sikereket ért el és a proletárdiktatura feltételei érlelődni kezdtek, egyre sürgetőbbé vált, hogy e fejlődést az országgyűlésnek is tükröznie kell, hogy ne akadályozza, hanem segítse a forradalmi erők harcát a társadalmi haladás érdekében.

Az 1947. évi országgyűlési választások kiírása tehát a forradalmi erők támadássorozatában jelentős helyet foglalt el. A választások idején dönteni^e kellett a magyar népnek a hogyan tovább kérdésében. Erről döntött az ország és erről döntött Csongrád megye lakossága is.

2./ Csongrád megye gazdasági, társadalmi és osztályviszonyai

Közismert, hogy 1947-ben Csongrád megye közigazgatási területéhez két város és három járás tartozott. Ez a közigazgatási határ azonban nem felelt meg a megyei pártbizottsághoz politikai irányítás végett tartozó határokkal^{már}. Ugyanis a megyei pártbizottság irányítása alá tartozott még Hódmezővásárhely is, mint önálló törvényhatósági jogu város. Ugyancsak eltérést mutat a megye területének közigazgatási és politikai felosztása. Addig, amíg a megye közigazgatásilag három járásra volt osztva: csongrádi, kiskundorozsmai és az ugynevezett központi, vagy Mindszenti járásra,^{/3/} a megyei pártbizottság két járást, a csanyteleki és nagymágocsi járást tartotta^{/4/} nyilván. Ezek a körülmények már akkor is bizonyos zavarokat okoztak a nyilvántartásban, a helyzetértékelésben. A Szeged környéki községek politikai irányítás szempontjából a Nagyszegedi Pártbizottsághoz tartoztak, a tömegszervezetek viszont nem, és ez többször surlódásra adott alkalmat.^{/5/} Megnehezíti azonban a helyzet értékelését ma is az a körülmény, hogy azóta lényegesen megváltozott a megye közigazgatási határa és a kimutatások, nyilvántartások egy része a mai területi felosztást veszi figyelembe. E feldolgozás ^{évi} 1947-ben Csongrád megye közigazgatási területét veszi figyelembe, Hódmezővásárhellyel^e együtt. A megye 1947-ben 469 427 kat. hold területtel és 216 115 lakossal

rendelkezett.^{/6/} A lakosság 42 %-a külterületen élt, vagyis számszerűen 91 142 fő. Ennek figyelembe vétele feltétlenül szükséges a megye helyzetének megítélésénél. A megye - mint ez ismeretes - mezőgazdasági jellegű volt, a lakosság többsége a mezőgazdaság területén volt foglalkoztatva. Ez időben még a felszabadulás előtti birtok- és társadalmi viszonyok is erősen éreztették hatásukat, elsősorban a mezőgazdaságban dolgozó lakosság között. A megyében a felszabadulás előtt nagy létszámú volt a szegény- és kisparaszti réteg. Ezenkívül a lakosság jelentős részét az agrárproletárok és kubikosok tették ki. Igaz, hogy 1945-ben a megyében végrehajtott földreform következtében 12 888 család részesült földjuttatásban, de az igénylők jelentős részét felosztható földek hiányában nem tudták kielégíteni. Ezt bizonyítja, hogy ezt követően is 8 000 teljesen föld nélküli agrárproletár családot tartottak nyilván és az 5 kat. holdon aluli birtokok száma is 18 058 volt.

A földosztás után a földbirtok megoszlása a következőképpen alakult Csongrád megye akkori közigazgatási területén:^{/7/}

0- 5 kat. holdig	18 058 fő
5- 10 " "	10 432 "
10-25 " "	6 071 "
25-50 " "	1 271 "
50-100 " "	594 "
100-200 " "	109 "

Továbbra is megmaradt tehát a nagy létszámú szegényparaszt és agrárproletár réteg. A lakosság több mint 50 %-a a mezőgazdaságban dolgozott. A föld nélkül maradt szegényparasztok kénytelenek voltak különböző munkaalkalmakat keresni. Munkaalkalmat

azonban ekkor az ipar sem tudott biztosítani, hiszen Csongrád megyében alig volt jelentősebb ipar. Egyedül a hódmezővásárhelyi kötszövőüzem foglalkoztatott 500 munkást.^{/8/} Ezenkívül csak a malomipar számottevő és néhány kendergyár működött. A vármegyei alispán, Kunszeri Béla azonban 1947 májusi jelentésében arról panaszkodik, hogy a megyében meglévő kevés ipari üzem is képtelen nyersanyag hiányában üzemelni.^{/9/} Ez azt jelentette, hogy bár a megye lakosságának mindössze 19 %-a volt az ipari munkás,^{/10/} még ezek egy részét sem tudta foglalkoztatni a meglévő ipar, egy részük csatlakozott a megyében meglévő nagyszámu mezőgazdasági munkanélküliekhez. Így tehát a kis létszámu munkásosztály és a lakosság felét kitevő nagyszámu parasztság gazdasági helyzete, életkörülményei igen nehéz^{ek voltak}. Bár 1947-re éppen a két év alatt elért eredmények alapján kedvezően változott ezen osztályok anyagi helyzete - a földosztás, az értékálló forint megteremtése - [↑] mégis rendkívül nehéz körülmények alakultak ki 1947 első felére a megyében. Ennek egyik oka a nagy munkanélküliség volt, mely éppen e dolgozó osztályokat sújtotta, a másik oka a bérek és árak közötti nagyarányu eltolódás, melyeken csak központi intézkedésekkel lehetett segíteni.^{/11/}

Mi okozta a stabilizációt követően, viszonylag rövid idő után, ezeket az aránytalanságokat? Amikor a stabilizáció végrehajtását megtervezték és a forint árakat, béreket meg kellett állapítani, akkor néhány általános szempontot vettek figyelembe. Az egyik ilyen volt, hogy az áraknál a háboru előtti árak szolgáltak alapul. A béreknél a termelés nagyarányu visszaeséséből kellett kiindulni. Ebből következett, hogy a lehetőségeket figyelembe véve, csak a háboru előtti reálbérek 50-60 %-át lehetett megtervezni. Ez pedig elég alacsony volt,

hiszen a háboru előtt is rossz^{ak} volt a dolgozók életkörülménye. /12/ Ez viszont a stabilizáció védelmét szolgálta.

Az alacsony bérekből adódó helyzetet tovább rontotta az a nagymérvű spekuláció, mely a tőkések részéről megnyilvánult. Ez a megyében az alapvető élelmiszer és ruházati cikkek hiányában mutatkozott meg elsősorban. /13/ Ehhez járult még az, hogy 1947-ben 40 %-os kárt okozott az aszály a mezőgazdaságban.

A tőkések ebben az időben mindent megtettek a forint lejáratása, a stabilizáció aláásása érdekében, ezért nem idegenkedtek a bérek emelésétől sem, mert tudták, hogy ez az árak további emelkedését hozza maga után. Ezért még bátorították is a munkások béremelés-követeléseit. Emögött a tőkések azon reménye húzódott meg: újabb inflációval bebizonyítani, hogy külföldi tőkés segítség nélkül nem lehet az országot gazdaságilag talpra állítani. A tőkéseknek ez a reménykedése nem válhatott valóra, mert a kormány helyesen nem a bérek emelésével, hanem más közvetett eszközökkel igyekezett a dolgozók helyzetén segíteni. /14/ A reakciónak mindenesetre annyit sikerült elérni, hogy néhány üzemben a munkások ugynevezett vadsztrájkot kezdtek, s ez nehezítette a stabilizáció védelmét. E sztrájkokat azonban az üzemi pártszervezetek, üzemi bizottságok, valamint az öntudatos munkásság segítségével sikerült leszerelni.

A kisiparosok és kiskereskedők kis százalékát képviselték a megye lakosságának. Helyzetüket megnehezítette, egyrészt hogy nyersanyaghoz, áruhoz csak kiutalásos alapon lehet hozzájutni, másrészt a lakosság sok esetben maga végezte el azokat a javításokat, amelyeket korábban kisiparosokkal végeztetett. Ezért helyzetük meglehetősen nehéz volt.

A megyében lévő nem nagyszámu értelmiségi réteg Szeged után főképpen a megye három városában; Szentes, Csongrád és Hódmezővásárhelyen helyezkedett el. A lakosság 8 %-át tette ki.^{/15/} Legnépesebb csoportja a pedagógusokból állt, valamint a megye székhelyén, Szentesen lévő hivatali dolgozókból. Az értelmiségiek életkörülményei is elég nehéz^{ek} volt^{ak}. Őket is sújtotta a megye nehéz gazdasági helyzete, a feketézők, spekulánsok által előidézett drágaság, a ruházati cikkek és az élelmiszerhiány. Az értelmiség politikai állásfoglalásának az adta meg különös jelentőségét, hogy számarányuknál jóval nagyobb volt tevékenységük társadalmi hatása. Munkakörük^{ük}nél fogva kapcsolatban álltak a lakosság jelentős részével. Közöttük is megtalálható volt^{ak} a demokratikus fejlődést igazán akarók és a reakciót pártolók is. Az értelmiség viszonylag kis része volt az, amely közvetlen rokoni kapcsolatban állt azokkal a nagygazdákkal, akik nyíltan harcoltak a régi rend visszaillesztéséért. A megye ilyen gazdasági, társadalmi és osztályviszonyai a politikai helyzetet is jelentősen befolyásolták a választásokat megelőző időszakban.

3./ A pártok helyzete

A megyében 5 párt működött szervesen. A koalícióhoz tartozó négy párt és a Polgári Demokrata Párt. 1947 első hónapjaiban kísérlet történt néhány községben a Szabadság Párt zászlóbontására is, Tápén, Algyőn, Sándorfalván.^{/16/} E próbálkozások főképpen Nagyiván Jánosnak, a kisgazdapártból kizárt reakciós országgyűlési képviselőnek nevéhez fűződtek. A fentiekben említett pártok között oszlott meg a megye politikai kérdések iránt érdeklődő lakossága.

A pártok szervezeti ereje és befolyása a városokban erősebb volt, mint a községekben. Különösen a politikai helyzet kiéleződése időszakában látható ez világosan. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a községekben nincs jelentős politikai erő, ennek ellenkezőjét a választási harc és annak eredményei mutatták meg.

A legnagyobb politikai befolyása az egész megyében a Magyar Kommunista Pártnak volt. Tagsága és befolyási köre az agrárproletárok és kisparasztnak, valamint a kis létszámú ipari munkások köréből került ki. A pártnak több olyan földmunkás, főképpen kubikos tagja volt, aki már a felszabadulás előtt is szervezett munkásként dolgozott. A pártnak a megyében 1947 januárjában 17 918 tagja volt.^{/17/} A párttagság foglalkozás szerinti megoszlása a következő:

földmunkás	5 930
kisbirtokos	4 303
nagyüzemi munkás	228
ipari munkás	1 135
önálló iparos	418
vasutas	152
értelmiség	273
kereskedő	213
egyéb foglalkozásu	5 266

A párttagság összetétele is bizonyítja, hogy a megyében a kommunista párt tagjainak többsége valóban a földmunkások köréből adódott. Ha figyelembe vesszük azt is, hogy a nagyszámú egyéb foglalkozásuak között is jelentős volt az a funkcionárius réteg, amely az agrárproletárok soraiból került ki és az államapparátusban, a karhatalomban, vagy politikai funkció-

ban tevékenykedett, akkor a párttagság összetétele bizonyos befeléfordulást mutat. A párttagság ilyen összetétele magyarázatot ad sok, abban az időben felmerült és vitatott politikai kérdésre. Azt hiszem, ebből is adódott, hogy a kommunista pártnak jó volt a kapcsolata az UFOSZ-szal és FÉKOSZ-szal, és e tömegszervezeteken keresztül nagyszámu párton kívüli földmunkással és kisparaszttal is szoros politikai kapcsolatba kerültek a kommunisták. Jóval kisebb volt viszont a párt befolyása a munkások és értelmiségiek között. Ezért is kerültek sokszor nehéz helyzetbe a kommunisták egyes területeken a párt politikájának megvalósítása során./18/

A Magyar Szociáldemokrata Pártnak szintén voltak tradíciói - talán még nagyobb^{ny} is, mint az MKP-nak - a megye városaiban, Szentesen és Hódmezővásárhelyen, bár felszabadulás előtti tagjainak egy része a felszabadulást követően a kommunista párt tagja lett. Ebből különösen Szentesen később bizonyos személyi ellentétek kis kifejlődtek./19/ A Szociáldemokrata Párt tagságának fő tömegét a kisiparosok, kiskereskedők, alkalmazottak és kisszámu értelmiség alkotta. Politikai befolyásuk is főképpen ezekre a rétegekre terjedt ki, a földmunkások között a befolyása minimális volt. Ez természetes, hiszen mint ez ismeretes, az SZDP-nek az agrárpolitikája nem tartalmazta a földmunkásság érdekeit, követeléseit, s többek között ezért sem támogatták a falusi nincstelenek a felszabadulás előtt döntően jobboldali vezetés alatt álló SZDP-t. Lényegében ezt bizonyította a vidéki titkárság 1947. február 9-i körlevele is, amely feladatként jelöli meg az agrárproletárok megnyerését. "Ezzel véget kell vetni annak a tévhitnek - írja a körlevél -, melyet ellenfeleink is szívesen használnak ellenünk, mintha pártunk kizárólag az iparosság pártja lenne."/20/

A Nemzeti Paraszt Párt viszonylag kis létszámu és nem jelentett nagy politikai tényezőt a megyében. Tagsága zöme közép- és kisparasztokból állott, és befolyási köre is inkább csak erre korlátozódott.^{/21/} Városokban azonban az értelmiség közül is csatlakoztak a párthoz, akik gyakran a helyi vezetésben is helyet kaptak. Csongrádon az "Uj Tiszavidék" a csongrádi parasztpárt lapjaként jelent meg, de ez a lap lényegében koalíciós jellegű volt, hiszen a Magyar Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt politikai állásfoglalásait is közölte. A lapban rendszeresen irtak a kommunista párt funkcionáriusai is: Erdei Mihály, Kürtösi Károly,^{/22/} azonban a lap megjelenési példányszáma is mutatta, hogy a Nemzeti Paraszt Párt politikai befolyása elég szűk körű volt.^{/23/} A lap mindössze 950 példányban jelent meg.

A legnagyobb politikai tényező a megyében a Magyar Kommunista Párt mellett a Független Kisgazda Párt volt. Különösen a három városban volt nagy politikai befolyása, Szentesen mintegy 8000 tag volt,^{/24/} de nagy létszámmal rendelkezett Hódmezővásárhelyen és Csongrádon is. Politikai befolyása, a politikai életben betöltött hangoskodása azonban ennél is nagyobb volt. A kisgazdapártnak mindhárom városban lapja jelent meg. Szentesen a "Szentesi Ujság", Hódmezővásárhelyen a "Vásárhelyi Független Ujság" és Csongrádon a "Csongrádi Kis Ujság". Ez a párt egyesítette soraiban egyrészt a ~~beesületes szándéku~~ ^{demokratikus gondolkodású} kis- és középparasztokat, másrészt a politizáló nagygazdákat és uribirtokosokat, akiknek földjét kiosztották a földreform során. Ezenkívül a párthoz csatlakoztak még nagy számban kétes multu polgári elemek. Ezt a pártot használta fel egyelőre keretként a megyében is az a nagyszámu reakciós tömeg, mely a régi rend visszaállításában reménykedett.^{/25/} Különösen az első hónapok-

ban a kisgazdapárt kiváló buvóhelye volt a reakciós erőknek, segítette néPELLenes céljaik LELEZÉSÉT. Ezt jelezte az 1945-ös választás eredménye is. Ezért a kisgazdaság tagságának skálája társadalmi osztályokat, rétegeket tekintve elég széles, heterogén volt. Politikai befolyása is kiterjedt, a népi demokráciát akaró dolgozó rétegektől, egészen a demokrácia legádázabb ellenségéig. Ez a párt volt a reakciós erők gyűjtőhelye, amint ezt a baloldali blokk pártjainak a kisgazdapárt megtisztításáért folytatott harca is mutatja.

A Polgári Demokrata Pártnak alig van szerepe a politikai életben. Kiskereskedők, iparosok, valamint alkalmazottak és értelmiségiek tartoztak befolyási körébe, de igen kis létszámban. TevéKENYSÉGE főképpen a nemzeti bizottságokba és a törvényhatósági bizottságokba delegált tagjain keresztül nyilvánult meg./26/

A pártok tagszervező tevékenységére ebben az időben az volt a jellemző, hogy igyekeztek minél több tagot beszervezni soraikba. Bizonyos versengésről volt szó és ez alól nem kivétel a kommunista párt sem. Ez a versengés több esetben surlóDÁST idézett elő, a különböző pártok vezetői között, s ami a legsajnálatosabb, a két munkáspárt között is./27/

4./ Az államellenes összeesküvés hatása a pártok politikai küzdelmeire

A Magyar Kommunista Párt 1946 szeptemberében tartotta III. kongresszusát. Ez a kongresszus az első legális kongresszusa volt a pártnak. Bár rövid másfél év telt el az ország felszabadulásától, mégis e kongresszus már az addig elért nagy eredmények alapján kijelölhette a demokrácia továbbfejlődésének útját. 1946 nyarára a népi demokratikus fejlődés Magyarországon

uj fordulóponthoz érkezett. Miután a pártnak összegeznie kellett a demokrácia által elért eredményeket, ki kellett dolgoznia az eredmények megvédésére és továbbfejlesztésére alkalmas helyes politikát. A továbblépéshez feltétlen szükséges volt az ország ujjaépítésének előrehaladása, az erőviszonyok megváltoztatása, a baloldali erők javára. Vagyis meg kellett változtatni az 1946 nyarán létrejött erőegyensúlyt. Tisztázni kellett, hogy ebben a helyzetben milyen követelések a legalkalmasabbak a tömegek tömörítésére, hogy a harc során tovább erősödjön a munkásosztály egysége, vezető szerepe, befolyása a nem proletár tömegekre és főképpen erősödjön a munkás-paraszt szövetség.^{/28/}

A magyar demokrácia útján bekövetkezett fordulópontra utalt a kongresszuson Rákosi Mátyás, az MKP főtitkára is beszámolójában, amikor a következőket mondotta: "Minden társadalmi réteg, minden társadalmi osztály érzi: a magyar demokrácia válaszutra jutott."^{/29/}

A megyei pártvezetés 1946 ősztől őszintén törekedett a III. kongresszus által megjelölt politikai vonal betartására. Nagy harc bontakozott ki az országoshoz hasonlóan a megyében is a kizsákmányolás korlátozására, a dolgozó tömegek életkörülményeinek javítására. A nagy számu agrárproletár és a nagygazdáknál elhelyezkedett cselédség, a felszerelés és igavonó állat nélküli uj gazdák ki vannak szolgáltatva a nagygazdák kénye-kedvének. A kommunisták kezdeményezésére több pártközi értekezletet tartanak a különféle segélyakciók és a közellátási kérdések hatékonyabb segítése céljából.^{/30/} Érdekvédelmi szempontból megalakítják 1947 januárjában a FÉKOSZ cseléd szakosztályát, melynek csak Szentesen mintegy 500 tagja volt.^{/31/} A kommunista párt megyei vezetői a párt lapjában gyakran köve-

tették a kizsákmányolást korlátozó intézkedéseket. Ugyancsak éles harc bontakozott ki a reakció koalícióból való kiszorítása érdekében is. A Baloldali Blokk pártjai egységesen ítélték el a kisgazdapárt jobbszárnyának mesterkedéseit, amely a városokban ^{ezek egyike} mutatkozott meg főképpen. Hódmezővásárhelyen a Baloldali Blokk pártjai 1946. október 25-én a kisgazdapárt-hoz küldött átiratukban megállapították, hogy a "kisgazdapárt vezetősége és sajtójuk tevékenysége ellentétbe került mind a demokrácia, mind a koalíció szellemével. Ezért leszögezik, hogy ha a kisgazdapárt nem változtat álláspontján, nem tudnak együttműködni a kisgazdapárt helyi szervezetével."/32/ Kiéleződött a helyzet Szentesen és Csongrádon is a baloldali erők és a kisgazdapártba tömörült jobboldali erők között.

Ilyen politikai és pártviszonyok között érte a megyét 1947 januárjában az állam és köztársaságellenes összeesküvés hire, melynek központi alakja Dálnoki Veres Lajos volt. Ez az egész megyében nagy visszhangra talált. Már januárban a Baloldali Blokk pártjai egységesen léptek fel, elítélték az államellenes összeesküvést, 1947. január 17-én, 25-én Szentesen demonstrációs nagygyűlést tartottak a Baloldali Blokk pártjai, melyen többezren vettek részt./33/ Ugyancsak nagygyűlésen tiltakozott Hódmezővásárhely népe is. Január 26-án a kommunista párt által szervezett nagygyűlésen Oláh Mihály országgyűlési képviselő mondott beszédet. A nagygyűlés halálbüntetést követelt az összeesküvőkre./34/ Ezt megelőzően az SZDP is népes taggyűlést tartott, ahol Erdei Istvánné javaslatára táviratot küldtek Nagy Ferenc miniszterelnöknek és az SZDP központjának, amelyben "valamennyi bűnös összeesküvő legszigorubb megbüntetését" követelték./35/

Ugyancsak gyűlésen tiltakoztak a földmunkások is. A Nemzeti Paraszt Párt vásárhelyi vezetősége is tiltakozó táviratot küldött Nagy Ferenc miniszterelnöknek, melyben a következőket irták: "A Nemzeti Parasztpárt hódmezővásárhelyi szervezete, a hódmezővásárhelyi kisparaszság nevében tiltakozik a parasztságot elnyomni akaró és a demokrácia legnagyobb vívmánya a földreform, valamint köztársaságunk megsemmisítésére irányuló törekvések ellen. A dolgozó parasztság nevében kérjük és követeljük az összeesküvők elleni legszigorubb megtorlást.^{/36/}"

Csongrádonegyüttes nagygyűlésen ítélték el az összeesküvőket a Baloldali Blokk pártjai, melyen több mint kétezer dolgozó vett részt. A gyűlésen a három párt képviselője szólalt fel. Az MKP részéről Kürtösi Károly, a megyei pártbizottság tagja, az SZDP részéről Hajdu János, a helyi párt elnöke és az NPP részéről Csernus Ferenc, a párt elnöke. A gyűlés szervezésében a szakszervezet is részt vett. A szónokok beszéltek arról, hogy az összeesküvés leleplezése után a csongrádi kisgazdapártnak is le kell vonni a következtetéseket és egy tisztulási folyamat kell hogy meginduljon. Elégedetlenségüket fejezték ki aziránt, hogy a kisgazdapárt helyi lapja az összeesküvés leleplezésének nyilvánosságra kerülése után több hétre sem ítélte még el az összeesküvőket, bár ezt már központi lapjuk is megtette.^{/37/}

Ugyancsak az összeesküvést elítélő gyűlések zajlottak le Mindszenten, Szegváron, Derekegyházán, Tömörkényen és a többi községekben is.^{/38/} Ez az általánosan kibontakozó tiltakozás, mely a Baloldali Blokk pártjai részéről és a párton kívüli tömegek részéről megnyilvánult, azt mutatta, hogy a baloldali erők a megyében rádöbbentek, mit jelentett volna számukra egy esetleges reakciós hatalomátvétel. Néhány hét eseménysorozata azonban

azt is megmutatta, hogy a kisgazdapárt vezetői között még a megyében is több olyan személy van, akik éppen a leleplezett összeesküvőkkel értenek egyet. Ezért éles harc indul már ebben az időben a kisgazdapárt jobboldali erőktől való megtisztításáért. Jellemző, hogy a kisgazdapárt megyei lapja, a "Szentesi Ujság" csak az országos hiradás után hat nap múlva reagál az összeesküvésre és tájékoztatja tagjait a történetekről.^{/39/} A "Magyar Alföld", az MKP megyei lapja így gunyolja őket hallgatásukért:

"Időszámítás

Kisgazdák~~ánál~~

"Kisgazdák mosakodnak

Ujságjuk hasábján:

Jóhiszemű hallgatásuk

azt bizonyítgatván.

Nem volt itthon a szerkesztő,

nem tehetnek róla,

Kis írta von' meg a cikket

Veressékről sorba.

Nem egy nap késésről van szó,

máris megmondhatjuk,

mert az első leleplezést

harmadikán hoztuk.

Harmadikától kilencig

Hat nap telt el éppen:

ismét nagyot füllentettek

a vezércikkükben."

Éles harc indult ezekben az időkben a forradalmi erők és a demokrácia ellenségei között a megyében. Ez realizálódott

lényegében a kisgazdapárt megtisztításáért folytat^{to}tt harc ke-
retei között. A megyében - éppen úgy, mint országosan - állan-
dó támadásban voltak a baloldali erők; különböző harci terüle-
teken ostromolták az ellenség hadállásait, bár ezt nem tették
mindig elég meggondoltan.

Szentesen 1947. január 17-én és 25-én tartott tiltakozó
gyűlésen követelték a kisgazdapárt demokráciaellenes erőktől
való megtisztítását, melyet memorandum formájában juttattak el
a kisgazdapárt helyi vezetőségéhez.^{/40/} E követelések nem ta-
láltak megértésre a kisgazdapárt megyei és helyi vezetői ré-
széről. Azonban a pártvezetőségen belüli differenciálódásnak
és a baloldali erők fellépésének kezdeti megnyilvánulása volt
az, ^{hou} amikor a gyűléseket követő napon, a kisgazdapárt egyes ve-
zetői, Nagy Dániel, Aradi Pál és Jósza Bálint^{/41/} összeültek
a Baloldali Blokk pártjainak képviselőivel és kérték, hogy név-
szerint jelöljék meg, kiket kell a pártból eltávolítani. Ez
persze a felelősség bizonyos áthárítását is jelentette, mivel
a kisgazdapárt vezetői nagyon jól ismerték, hogy kik azok a sze-
mélyek, akiknek cselekedete demokráciaellenes, hiszen ezt meg-
előzően is többször szó esett ezekről a személyekről sajtóban
és megbeszéléseken.

A tárgyalásokon a Baloldali Blokk pártjai azt követel-
ték, hogy amíg a felmerült személyek eltávolítása meg nem tör-
ténik, akik között szerepelt Gerendi László, a kisgazdapárt
lapjának, a "Szentesi Ujság"-nak szerkesztője is, addig a párt
lapja ne jelenjen meg, mert a lap más politikai vonalat követ,
mint a kisgazdapárt központi vezetőségének politikai állásfog-
lalása. Erre három nap határidőt adtak.^{/42/} E követelés alapján
1947. január 19-én nem jelent meg a Szentesi Ujság, mert a bal-

oldali Blokk pártjainak kérésére a nyomda szervezett munkásai arra az álláspontra helyezkedtek, hogy mindaddig nem állítják elő a lapot, amíg a szerkesztőséget meg nem tisztítják a jobboldali elemektől. /43/

Ez a követelés, bár a Baloldali Blokk pártjai részéről indokolt volt, ~~azonban~~ nem volt eléggé meggondolt és időszerű, mert a kisgazdapártnak ebben az időben még jelentős befolyása volt a tömegek között. Ezek jelentős része ekkor még nem értett egyet a baloldal ezen követeléseivel és voltak, akiket inkább eltávolított a baloldaltól, minthogy közelebb hozta volna őket. Erre lehet következtetni Vajda Imre, Szentes város polgármesterének jelentéséből is, melyet a belügyminiszterhez írt:

"...megállapításom szerint a Független Kisgazda Párt szentesi szervezetének részéről mindent elkövetnek, hogy úgy a közigazgatási hatóságoknak, mint a munkáspártoknak minél több kellemtelenséget okozzanak. Ezen céljuk elérése érdekében nem riadnak vissza attól sem, hogy a hadisegélyeseket használják fel. Ezekkel a rendkívül súlyos anyagi körülmények között élő asszonyokkal állandóan zaklatják a hatóságokat. Értesítettem arról is, hogy 1946. december 11-én Czuczai Istvánné felkereste dr. Kunszeri Béla alispánt, akit arra kért, hogy a hatóságok ne bántsák a kisgazdákat a hadisegélyesek megsegítése miatt, hiszen olyan jól csinálják, engem is kiírtak két gazdához is és kaptam zsirt, kolbászt és hurkát. Ehhez hasonlóan már más hadisegélyes asszony is nyilatkozott." /44/

Ez azt mutatja, hogy a városban a kisgazdapárt bizonyos népszerűsége tette szert a hadisegélyezett asszonyok között. A párton belül sem szigetelődött még el a jobboldal. Ezt mutatja az is, hogy 1947. február második felében új vezetőséget választott a kisgazdapárt és kivétel nélkül maradt a régi vezetés,

azok a személyek is, akiknek eltávolítását kérték.^{/45/} Például dr. Joó Béla, aki a párt alelnöke, és maradt Gerendi László szerkesztő is, pedig 1947. február 14-én az MKP, a Szociáldemokrata Párt és a szakszervezet táviratilag kéri Rajk László belügyminisztertől, hogy tiltsa be a kisgazdapárt szentesi lapját, mert az demokráciát gyalázó cikkeket közölt.^{/46/} Ez bizonyos értelemben tulzott követelés volt, mint ahogy az volt az is, hogy amiért a kisgazdapárt választmánya nem teljesítette a munkáspártok követeléseit, így azok megszakítottak vele minden kapcsolatot és nem tárgyaltak velük, sem az önkormányzati szervezetekben, sem a népi bizottságokban.^{/47/} Erre a kisgazdapárt szentesi szervezete átiratot~~í~~ intézett a Nemzeti Bizottsághoz, hogy tagjait az összes önkormányzati testületből visszahívja és az ő távollétükben hozott határozatokat nem ismeri el érvényesnek.^{/48/} Ez a városban lényegében a koalíció munkakép telenségéhez vezetett, ~~és~~ Ez az állapot több hónapon keresztül tartott és így nem szolgálta a baloldali erők harcát.

Hódmezővásárhelyen a két munkáspárt szintén arra törekedett, hogy az összeesküvés hódmezővásárhelyi vonatkozásait feltárva segítsen a kisgazdapárt vezetőségének megtisztításában. A szociáldemokrata Alföldi Ujság már 1947. január 19-i számában arról írt, hogy elérkezett a huszonnegyedik órája annak, hogy a kisgazdapárt könyörtelenül megszabaduljon a jobboldali reakciós vezetőktől.^{/49/}

A Vásárhely Népe 1947. január 17-i számában már nyíltan feltette a kérdést, hogy "Ugyan voltak-e benne vásárhelyiek"? A lap megállapította, ha nem is lehet közvetlen kimutatni a kapcsolatot, de következtetni lehet; a kisgazdapárt néhány vezetőjének tevékenysége azt bizonyítja, hogy ide is eljutott az

összeesküvők szelleme. Elsősorban a Független Ujság szerkesztőjét tették szóvá.^{/50/}

A kisgazdapárt az összeesküvésre reagálva mindenekelőtt "mérsékletességre intett". A Vásárhelyi Független Ujság 1947. január 18-i számában Simonka György szerkesztő a következőket írta: "Az összeesküvés körül megirt számtalan hirlapcikk joggal és okkal sürgetné a megtorlást, néha túlzásba téved. Alapos tisztogatás kell, ebben a Baloldali Blokk pártjaival mindvégig egyetért a mi pártunk, itt helyben mi is valamennyien. Demokráciánk mindennél drágábban szerzett nagy és vitathatatlan eredményeire és a gazdálkodó földműves parasztság termelő készségének épségére azonban nagyon vigyázunk, s ezeket ne tegyük kockára elhamarkodott meggyorsításokkal és általánosításokkal."^{/51/}

Az óvatos mérsékletességgel mindenekelőtt a két munkáspárt figyelmét akarták elterelni arról, hogy helyben is keressék az összeesküvők politikai megnyilvánulásait. Keresztes Tamás, a kisgazdapárt országgyűlési képviselője is nyilatkozatában tiltakozott az ellen, hogy Vásárhelyen a pártvezetésben reakciós személyek vannak. Nagy hangon kijelentette, "ha ez így volna, akkor én már régen lelepleztem volna őket."^{/52/} Megjegyzendő, hogy ez a Keresztes Tamás néhány hónappal később a választások előtt a Pfeiffer párt megszervezője és képviselője lett.

Hódmezővásárhelyen is késett tehát a kisgazdapárt részéről a megfelelő tanulság^{ak} levonása és tisztogatás, így nem csoda, hogy továbbra is feszült volt a helyzet a Baloldali Blokk pártjai és a kisgazdapárt között. Ilyen helyzetben tartotta ülését az MKP II. Csongrád megyei konferenciája 1947. február 9-én. A politikai helyzet értékelésével összefüggés-

ben Erdei Mihály, a megyei párttitkár a következőket mondotta: "Vármegyénkben éppen úgy, mint az országban, politikai válság van. A válság oka itt is a kisgazdapárt reakciós jobbszárnyának elhatalmasodása, melyről rendészetileg nincs ugyan kimutatva, hogy kapcsolatban volt az összeesküvőkkel, de nyilvánvaló, hogy teljes mértékben átvette azt a politikát, melyet Kovács Bélán és társain keresztül az összeesküvők tettek meg a kisgazdapárt irányvonalának." Majd így folytatta: "A kisgazdapárt vezetőségének a reakció érdekében történt kiállása miatt Szentesen, Csongrádon és jóval előbb Vásárhelyen kénytelenek voltunk megszakítani a kapcsolatot a kisgazdapárttal. Ez a szakítás természetesen nem a párt becsületes paraszttömegeinek szól, hanem a reakciónak. Reméljük, hogy a megye nagyobb városainak kisgazdapárti parasztsága - úgy mint számos község kisgazdapártja - megtalálja a baloldali demokratikus pártok felé a közeledés útját."/53/

A konferencia jelentőségét aláhúzta az a tény, hogy a megyei pártbizottság állásfoglalása, politikai vonala határozta meg a városi pártbizottságok és községi szervezetek tevékenységét is. Mint fentebb láttuk, ez a politikai vonal általában helyes volt, szükség volt arra, hogy határozottan fellépjenek a kisgazdapártban lévő reakciós erőkkel szemben azért, hogy a baloldali forradalmi erők követelése valósággá váljon. Hiba volt azonban az, hogy a harc hevében főképpen az MKP vezette erők - amely a demokratikus erők legaktívabb harcosa volt - nem mindig értékelték helyesen a napi tennivalókat, és nem számoltak elég sokoldalúan tevékenységük következményeivel. Ez volt az oka részben annak, hogy a földmunkásokon kívül a többi társadalmi rétegekben nem volt nagy befolyása az MKP-nak.

Ezekben a hónapokban sajnos a kisgazdapárt balszárnya a megyében még nem volt olyan erős és határozott, hogy le tudott volna számolni a sorai közé beépült fasiszta multu polgári elemekkel, a demokrácia ellenségeként jelentkező nagygazdákkal. Ehhez a balszárnynak a baloldali forradalmi erők nagy segítségére volt szükség, melyek szinte lépésről lépésre leleplezve a nép ellenségeit, szorították a baloldal becsületes tagjait arra, hogy kizárják soraikból a nép ellenségeit.

A kisgazdapárti összeesküvésnek 1946 decemberében és 1947 januárjában megkezdődött leleplezése csak a kezdetet jelentette. Februárban már újabb hír adta tudtul, hogy az összeesküvés fő részese volt Kovács Béla, a kisgazdapárt országos főtitkára is. Az összeesküvésnek és a kisgazdapárt jobboldalának teljes leleplezése csak májusban fejeződött be, amikor kiderült, hogy Nagy Ferenc kisgazdapárti miniszterelnök az összeesküvés egyik irányítója volt és ugyancsak részt vett az összeesküvésben Varga Béla, az országgyűlés elnöke is, aki szintén a kisgazdapárt tagja volt.

Az összeesküvés leleplezésének ez az újabb fejleménye nagy megdöbbenést váltott ki a kisgazdapárt becsületes tagjai között. Bár a párt központi szerve a tömegek nyomására kizárta soraiból a leleplezetteket, a pártban, és főleg vidéki szervezeteiben még továbbra is jelentős reakciós elemek maradtak. Az MKP és a Baloldali Blokk pártjai igyekeztek kihasználni ezt arra, hogy a tömegek megismerve érdekeik igazi képviselőit, a Baloldali Blokk követeléseinek megvalósítását segítsék.

A megyében is tovább fokozódott a Baloldali erők harca és ebben a kommunista párt járt élen. Nagy segítség a bal-

oldali erőknak az, hogy erre az időre sikerült elérni a nagybankok állami ellenőrzésének megvalósítását a Gazdasági Főtanács által, és így a vidéki bankuzsora, a magas kamatok letörésében is előre léptünk.

A Minisztertanács 1947. június 12-én a hároméves tervről törvényjavaslatot fogadott el, melyet már hónapokkal ez előtt ismertettek a megyében és végrehajtásához nagy reményeket fűztek a dolgozók. Julius 3-án pedig a Magyar Nemzeti Bank és a nagybankok magyar kézben lévő részvényesinek államosítása is megtörtént. 1947. július 11-én létrejött az Országos Tervhivatal. Mindez az ország gazdasági helyzetének rendeződését mutatta, a demokrácia erőmegnyilvánulása volt. Ezekre az elért eredményekre támaszkodva a kommunista pártnak meg van a lehetősége arra, hogy széleskörű politikai felvilágosító munkát végezzen. Ehhez azonban arra volt szükség, hogy egy pillanatra se tévessze szem elől saját sorainak építését és erősítését.

A pártszervezeteket még ebben az időben is az erősen "szakmai jelleg" fémjelezte. Ez alatt a földmunkásokat értették. Sok pártszervezetnél megtalálható volt bizonyos álbaloldaliság, elszigeteltség. Erre utaltak azok a figyelmeztetések, feladat meghatározások, melyek az ez időben megtartott megyei pártbizottsági, pártválasztmányi üléseken elhangzottak. Állandóan napirenden tartották a tagság számszerű növelését. A megyében lévő párttagságot legalább huszonöt ezerre szeretnék volna növelni. /54/

Ezt megkövetelte a tömegek között végzett széleskörű politikai munka igénye, továbbá több figyelmeztetést, bírálatot kaptak a központi pártszervektől is. 1946. október 13-án megtartott megyei pártbizottsági ülésen Erdei Mihály beszámolt arról, hogy a Központi Szervezési Bizottság értékelte a

Csongrád megyei pártszervezetek munkáját és fejlődését és megállapította, hogy "a Csongrád megyei pártszervezetek egy helyben topognak, s ennek egyik legfőbb oka az, hogy a párttagság nagy része tulságosan "baloldali", mellyel elszigeteli a pártot a pártonkívüli és más pártállású tömegektől. Ezt az ultralink baloldali szellemet sürgősen ki kell irtani a párttagságból és sokkal több gondot kell fordítani a párttagság ideológiai nevelésére, meg kell értetni velük a központi vezetőség politikájának helyességét."/55/ Ugy látszik, hogy ezt a birált szellemet nem volt könnyű kiirtani a pártszervezetek tevékenységéből, mert ez az egész 1947-es pártpolitikai tevékenységre is rányomta bélyegét, bár szinte állandóan napirenden tartották a párt- és tömegkapcsolat építésének kérdését. A másik figyelemreméltó probléma, hogy igen nagy volt a megfelelően képzett vezetők hiánya. Még a városokban és a nagy létszámú pártszervezeteknél is állandóan káderhiánnyal küzdöttek, mint pl. Mindszenten, Szegváron. Az emberek nem szívesen mentek tanfolyamokra, iskolára, mert dolgozni kellett, nem voltak megelőzve élelemmel."/56/ Ennek dacára sok a jó kezdeményezés és a tömegek között végzett munka sok új formája került felszínre ezekben a hónapokban.

Az 1947. év tavaszi és nyári hónapjait a Baloldali Blokk pártjainak élénk politikai tevékenysége jellemezte a megyében. A kommunista párt a tömegmunka legkülönbözőbb formáin keresztül a lakosság nagy tömegeihez eljutott. A városokban tartott politikai akadémia előadói között olyan kommunista vezetők voltak, mint dr. Rudas László, Apró Antal, Mód Aladár és mások."/57/ A kérdés^{ek}, amelyről beszéltek, mint népi demokráciánk továbbfejlődésének legfontosabb kérdései voltak.

A Szabad Föld tavaszi-nyári vasárnap délutánjai is változatos programjuk következtében elég látogatottak voltak.^{/58/}

Szinte állandósult ebben az időben a falujárás, mely szoros kapcsolatot jelentett a város és a falu dolgozói között. Szentesről, Hódmezővásárhelyről, Csongrádról minden vasárnap több falujáró csoport indult a községekbe, hogy ott konkrétan segítsenek a falusiak mindennapi gondjain. A falujáró csoportok tagjai között párton kívüli kisiparosok is voltak és a falujárók kb. 30 %-a nő volt. Ez azért figyelemre méltó, mert a kommunista pártnak ebben az időben nem sok kisiparos tagja volt.^{/59/} A megyében ezekben a hónapokban sok pártnapot és taggyűlést tartottak és ezeken a megye, város vezetői szóltak a legidőszerűbb politikai kérdésekről.

1947. június 1-én Révai József, a megye nemzetgyűlési képviselője látogatott Szentesre és nagygyűlésen szólt a város dolgozóihoz az összeesküvés leleplezéséről, Nagy Ferenc és társai áruló tevékenységéről és arról, hogy itt az ideje, hogy a kiskgazdapártban a tisztulási folyamat komolyan meginduljon, mert ezt másfél év óta csak ígéretik. "A kétkulacsosság romlásba viszi a kiskgazdapártot, ha nem vetnek neki véget" - mondotta. Ezen a gyűlésen Erdei Mihály nemzetgyűlési képviselő, az MKP megyei titkára szintén beszédet mondott. Főképpen a megyében működő kiskgazdapárt szervezeteiről, az azokban meghuzódó reakciós elemek tevékenységéről és a kommunisták harcáról beszélt. Megállapította, hogy a pártnak sok olyan nagygazda tagja van, akik sokszor megsértik a dolgozók érdekeit. A náluk dolgozó munkásoknak nem fizetik meg a kollektív szerződésben előírt béreket, nem jelentik be őket az OTI-ba. Az is előfordult, hogy az ujjgazdáktól vissza akarták venni

a juttatott földjüket. Szentesen megakadályozták, hogy a városi képviselőtestület által hozott határozat alapján a házhelyek kiosztása megtörténjen./60/

1947. június 10-én pedig Hódmezővásárhelyen tartottak gyűlést a Baloldali Blokk pártjai. Az MKP szónoka Szobek András, a Nemzeti Paraszt Párté Gyáni Imre volt. A gyűlésen mintegy ötezren vettek részt./61/ A megye községeiben is több gyűlés zajlott le, melyről a megyei alispán jelentése úgy számolt be, hogy azokon semmi rendzavarás nem történt és általában az MKP, az SZDP és NPP együtt szervezték./62/

A kialakult helyzetben azt látjuk, hogy a megye baloldali pártjai újabb kísérletet tettek a kisgazdapárt jobboldali elemektől való megtisztítására és ezzel a koalíciós viszonyok helyreállítására. Ennek érdekében Hódmezővásárhelyen a Baloldali Blokk pártjai közös feliratot küldtek a kisgazdapárt országos vezetőségének. E jegyzékben ismertették a vásárhelyi helyzetet, annak okait. A következőket írták: "Miután legőszintébb készségünket kijelentjük a koalíció helyreállítása iránt, kifejezzük abbeli óhajunkat is, hogy az országos vezetőség sürgősen vizsgálja felül a vásárhelyi pártszervezetük vezetőinek a demokráciához és a koalícióhoz való viszonyát. Ezzel egyidejűleg kérjük, hogy a vizsgálatot a Független Ifjúság vezetésére és a vásárhelyi "Független Ujság" működésére is terjesszék ki."/63/

Hiába volt azonban minden próbálkozás, a kisgazdapárt megyében működő szervezetei nem szabadultak meg még ebben az időben a soraikban lévő reakciós személyektől, ezt a későbbi események is világosan bizonyították. Nem tanultak az országos eseményekből sem a szentesi, sem a vásárhelyi, sem a csongrádi

pártszervezetek. A szentesi és csongrádi kisgazdapárt vezetői, akik a megyei pártválasztmánynak is tagjai voltak, már 1947 áprilisában nyíltan szembefordultak a központi vezetéssel és ezért vizsgálat indult meg a párt fegyelmének és koalícióhoz való viszonyának felmérésére. Ezt az tette szükségessé, hogy a kisgazdapárt megyei vezetői memorandumban tiltakoztak a központilag történt pártközi megegyezés és akkor még a Nagy Ferenc által megjelölt demokratikus irányzat ellen. Ennek szavakban is kifejezést adott a kisgazdapárt egyik megyei vezetője, Kása István, aki a Tömörkény községben tartott gyűlésen a kisgazdapárt hivatalos politikájával nyíltan szembeszállt. /64/

Többek között "korunk legnagyobb diktaturájának" nevezte a demokrácia mai viszonyait. Ugyancsak a kisgazdapárt ismert megyei vezetőinek és országgyűlési képviselőinek is sok olyan megnyilatkozása volt ebben az időben, melyek azt bizonyították, hogy nem vonták le a megfelelő tanulságot a történetektől. Keresztes Tamás vásárhelyi nemzetgyűlési képviselő, a kisgazdapárti "Független Ujság"-ban az MKP által meghirdetett vagyondezsmá bevezetésével kapcsolatban, amely progresszíven csak a 15 kh-n felüli birtokokra vonatkozott, a következőket írta: "Arról szó sem lehet, hogy a mezőgazdaságra, tehát a földre, a már alig lélegző földvagyonra dézsmát rójanak ki. Nemzetem, népem, fajtám iránt érzett szeretetem és felelősségérzetem tudatában tiltakoznom kell a föld újabb megterhelése ellen." /65/

A kisgazdapárt vezetésének megtisztítását pedig ekkor már a demokratikusan gondolkodó tagjai is időszerűnek tartották. Erről így nyilatkozott a Magyar Alföld-ben a szentesi kis-

gazdapárt két tagja: Biró Sándor, a kisgazdapárti értelmi-
ség egyike: "A felső vezetés igen helyesen levonta a tanul-
ságot a történetekből. Következésképpen Szentesen is ennek kel-
lene megtörténnie. Véleményem az, hogy a kisgazdapárt addig
nem töltheti be a város és a megye vezetésében a dolgozó pa-
rasztság érdekeinek megfelelő hivatását, amíg a vezetés meg
nem tisztul annyira, hogy koalícióképes legyen." Martók Má-
tyás a következőképpen nyilatkozik: "Eddig csak a fővárosban
történt változás a vezetésben. Be kell következni itt is, azt
tudom a miniszterelnök, meg Dobi István nyilatkozataiból. Min-
denesetre úgy látom, hogy hosszú az út a fővárostól mihoz-
zánk... De mi rajta leszünk, hogy megrövidítsük."/66/

Ez a két nyilatkozat is azt bizonyítja, hogy Csongrád
megyében nagyon nehezen indult meg a kisgazdapárt megtisztí-
tása a jobboldali személyektől. Mikor már a kisgazdapárt köz-
ponti szervei valóban radikálisan hozzáfogtak rendet csinálni
és határozottan elítélték az összeesküvésben részt vett szemé-
lyeket, itt még nem akarták tudomásul venni a történeteket. A
kisgazdapárt lapjai csak szigorúan a központi lapokban megje-
lent tudósításokat közölték, nem fűztek hozzá semmiféle magya-
rázatot, vagy állásfoglalást a helyi pártszervek részéről, és
előszeretettel foglalkoztak más témájú kérdésekkel. A kisgaz-
dapárt szentesi elnöke, Aradi Pál attól sem riadt vissza, hogy
mint a Bércsépplők és Géptulajdonosok Országos Szövetsége szen-
tesi fiókszövetségének elnöke, nyílt levélben szabotálásra,
vagyis a munka beszüntetésére hívta fel a cséplőgéptulajdono-
sokat, bércsépplőket a kiadott miniszteri rendelettel szemben,
és így a megyében több cséplőgép leállt. Ezért Erdei Mihály
kommunista nemzetgyűlési képviselő feljelentést tett ellene a
belügyminiszterhez./67/ Aradit később le is tartóztatták.

Ez azt mutatja, hogy a demokrácia ellenségei vidéken sem adták fel könnyen a harcot. Míg Budapesten gyujtogattak és így igyekeztek ártani a népi demokráciának, kárt okozni az amugy is sok nehézséggel küzdő nemzetgazdaságnak, addig itt szabotáltak, feketéztek, több nagygazda megpróbált gabonával üzérkedni. Ugy és ott ártottak, ahol és ahogy tudtak.

A harc a demokrácia erői és a haladást gátló erők között folyt a különböző érdekképviselői szervezetekben is. Sokszor heves vita színhelye volt pl. a törvényhatósági bizottság ülése. Így pl. az 1947. június 21-i is, amikor heves vita alakult ki Szentesen egy személy leváltása körül, akivel szemben sok kifogás merült fel a dolgozók részéről^{/68/}. A vitában az MKP és a szakszervezet képviselői általában következetesek voltak. A többi pártok képviselői sokszor kitértek a vita elől.

A Baloldali Blokk pártjai az összeesküvők elleni harcban a kisközpárt megtisztításáért folyó akciókban a megye területén egységesen léptek fel 1947 első felében. Különösen hasznos volt a harc szempontjából a két munkáspárt egységes fellépése. Ez a kedvező együttműködés 1947 júniusától úgy tűnik mintha megváltozna. Több surlódás tapasztalható az MKP és SZDP és NPP között. Erről tanuskodik a szentesi városi pártbizottság egyik jelentése is 1947. június 23-án, amely a következőket írta: "A politikai pártok között szentesi viszonylatban a hangulat a lehető legrosszabb, még testvérpártunknál is, ami megnyilvánult úgy a képviselő testületi, mint a törvényhatósági bizottsági üléseken."^{/69/} De ezt mutatta a hódmezővásárhelyi pártközi viszony is, ahol a Szociáldemokrata Párt jobboldala igyekezett az együttműködést akadályozni. Erre alkalmat

adott az 1947 első felében lezajlott üzemi bizottsági választás. Azt látjuk, hogy a megyében is - akárcsak országosan - ezt az akciót az SZDP saját üzemi helyzetének megszilárdítása érdekében harcolta ki.^{/70/} "Ez az akció - éppen a burzsoá ellenforradalmi erőkkel vívott döntő küzdelem közepette - kétségkívül tágitotta a munkásegység falán már amúgy is mutatkozó repedéseket."^{/71/} Ez a megállapítás teljes egészében állt a vásárhelyi viszonyokra is. Hosszu és bonyodalmas vitákba keveredtek a munkáspártok a választásokkal összefüggően. Május végén Vásárhelyen a két párt összekötő bizottsági ülésen követelte a Szakmaközi Bizottság paritásos alapon való újraválasztását, vagyis azt, hogy a 9 tagu bizottságból 5 fő legyen MKP tag és 4 fő legyen SZDP tag, ugyanakkor az elnök legyen SZDP tag, a titkár MKP tag. Idáig mindkét funkciót MKP tag töltötte be.^{/72/} A szakmaközi választásokhoz a Kommunista Párt hozzájárult és ez 7-2 arányu kommunista győzelmet eredményezett. Ennek ellenére az elnök szociáldemokrata lett.^{/73/} Ekkor újabb követelésekkel léptek fel, konkrétan azt kérték, hogy a szakszervezet részéről a törvényhatósági bizottságban lévő tagok összetételét is változtassák meg. Ez azt jelentette volna, hogy a bizottsági tagok közül több MKP tagot el kellett volna távolítani. Ezt a követelést a Kommunista Párt elutasította, így a viszony tovább romlott. A szociáldemokraták követelése mögött az az elképzelés húzódott meg, hogy Erdei Istvánt, aki az SZDP országgyűlési képviselője volt és a jobboldalt képviselte, a párton belül kineveztessék a város polgármesterévé. Ezzel az elképzeléssel sem értett egyet a kommunista párt.^{/74/} A párt lapjában is általánossá vált olyan cikkek megjelenése, mely a két párt közötti

viszony kiéleződését segítette. Így történhetett meg,, hogy a városban tartott juniusi nagygyűlésen, melyet a Baloldali Blokk pártjai szerveztek és amelynek szociáldemokrata párti előadója is volt, a helyi szociáldemokraták egy része tüntetően távolmaradt./75/

Ugy tűnik, hogy a kommunisták elleni akciókat Hódmezővásárhelyen személy szerint Erdei István és felesége irányították. Erdei azon törekvését, hogy a nyugdíjba vonuló Kiss Pál helyett polgármester legyen, az SZDP központi titkársága sem támogatta.

Szentesen is hasonlóan alakult a helyzet ezekben a hónapokban a két munkáspárt aktívabb politikusai között, amint erre már utaltam. Figyelemre méltó, hogy akét párt közötti nézeteltérések sok esetben nem alapvető ideológiai-politikai kérdésekre vonatkoztak, inkább személyi kérdésekre és egyes konkrét kérdésekben való meg nem egyezésre. Azt azonban világosan mutatják e jelenségek, hogy a megyében e pártban is voltak olyan személyek, akik tudatosan táplálták a pártok közötti surlódást és e személyeknél ennek elméleti, ideológiai alapja volt. Ezt mutatja az is, hogy a kommunista párt megyei és szentesi bizottsága 1947. július 29-én kénytelen volt nyilatkozatban tiltakozni a szociáldemokrata párt lapjában, a "Szentesi Lap"-ban megjelent cikk ellen. A lap "A kommunisták mérényletet követtek el a munkásosztály ellen" címmel közölt cikket akkor, amikor csak egy konkrét kérdésben való egyet nem értésről volt szó. Mikorra a cikk megjelent, már ebben a kérdésben is meg/egyezett a két párt vezetősége./76/ Több ilyen, a munkásegységre ártalmas cikk megjelenése után, a szociáldemokrata párt leváltotta a lap szerkesztőjét/77/, ami azt mutat-

ja, hogy a párt vezetősége levonta a megfelelő következtetést, együtt kívánt működni a kommunistákkal. A két munkáspárt vezetősége általában megértette azt, hogy mennyire szükség volt az együttes fellépésre a megyében lévő jobboldali erőkkel szemben. A baloldali blokk pártjai és az MKP megyei, városi bizottsága helyesen politizáltak ezekben a hónapokban, amikor arra törekedtek, hogy élesen bírálva leleplezzék a kisközpárt jobbszárnyát, elszigeteljék a becsületes dolgozó parasztoktól és értelmiségiektől, akik között a megyében a kisközpártnak még ekkor is elég nagy befolyása volt. Ez azonban nem volt könnyű feladat.

5./ A kisközpárt politikájának alakulása a Pfeiffer-párt kiválása után

1947 júliusában, augusztusában a reakciós erők meggyengülésének jele volt a reakciós erők által, a különböző polgári pártok életrehívása és ezek indulása a választásokon. A demokrácia erőinek is feltétlenül nagyobb éberséggel kellett örködniük egységük megszilárdításán. Ennek a gondolatnak jegyében jött létre az MKP javaslatára a demokratikus pártok választási szövetsége. Erről Révai József a következőket mondta: "Az egymással való versengés elfajulásában rejlő veszélyek elhárítására kell a demokratikus pártok választási szövetsége. De nemcsak ezért, hanem azért is, mert az ellenség közös, és hasznot huz a demokratikus tábor minden belső egyenetlenségéből és visszályából. Ne feledjük: a frontok ma és még sokáig nem a kommunisták és a szociáldemokraták között, sem a munkáspártok és a polgári pártok között huzódnak, hanem a demokrácia hívei és a demokrácia ellenségei között."/78/

A megyében éppen úgy, mint az ország más területein, a választást megelőző időkben előtérbe került a választásokon induló pártok versengése a szavazatok megszerzéséért. Ez bizonyos értelemben több esetben megsértette a választási szövetség alapgondolatát, de egyben mutatta is, hogy létrehozására nagy szükség volt. A baloldali erők állandó nyomására és a reakciós erők taktikázása folytán most már Csongrád megyében is megindult a reakciós erők polarizálódása, vagyis a kisközségi pártok belüli tisztulási folyamat. Ennek következtében az országoshoz hasonlóan a megyében is a reakciós elemektől részben megtisztított kisközségi párt indult a választási küzdelemben.

A kisközségi párt jobboldala Pfeifferékhez csatlakozott.^{/79/} Szentesen Pardi Ferenc, a kisközségi párt egyik vezetője tul demokratikusnak tartotta a párt politikai vonalát, nyíltan a Pfeiffer párt mellé állt és a kisközségi párttal szemben foglalt állást. A kisközségi párt nyomdájában elkészített és általa kiadott röplapok sem hagytak kétséget afelől, hogy támadta a kisközségi pártot és ugyanakkor a Pfeiffer párt népszerűsítését tartotta legfőbb feladatának.

Ugyanebben az időben Hódmezővásárhelyen Keresztes Tamás, a kisközségi párt országgyűlési képviselője kezdte meg a Pfeiffer párt szervezését. Ez nem volt véletlen, hiszen ezt megelőzően már több olyan próbálkozás történt a különösen reakciós vásárhelyi kisközségi párt jobboldali vezetői részéről, amely mindenképpen bizonyította, hogy a reakció nem adja fel könnyen harcát a baloldallal vívott küzdelemben a kisközségi párton belül sem. Miután 1947 júniusában Dobi István lett a párt országos elnöke és határozottan állást foglalt a népi demokrá-

cia és a párt jobboldaltól való megtisztítása mellett, akkor a jobboldal^f szervezkedni próbált. Megalakították a párton belül az "alkotmányvédő" csoportot. Ez a csoport arra törekedett, hogy megakadályozza a koalíciós együttműködést, megbontsa a választási szövetséget.

Ez a csoport 1947. július 20-ára éppen Hódmezővásárhelyre akarta összehívni a kisgazdapárt nagyválasztmányát azaz a céllal, hogy bizalmatlanságot szavazzon az országos vezetőségnek. Mivel a választmány tagjai nem jelentek meg, ez, nem sikerült. Érdeemes megjegyezni, hogy ennek az összejövetelnek egyik szervezője éppen Keresztes Tamás volt. Ezt követően még több sikertelen próbálkozás is történt az "alkotmányvédők" részéről, hogy az országos vezetőség munkáját akadályozzák. Így nem véletlen, hogy augusztus 13-án bejelentették, Keresztes kilépett a kisgazdapártból,^{/80/} és már 14-én a polgármesteri hivatalnál jelentkeztek az ajánlások hitelesítése végett, hogy a Pfeiffer párt képviselőjelöltjeként indulhassanak a választásokon. Ezt követően a kisgazdapártból kivált jobboldali társaival megkezdték aktív szervező tevékenységüket. Ők is röplapokat szerkesztettek, melyben támadták a kisgazdapárt vezetőségét. Nagy hangon hirdették: "Mi ellenzék vagyunk, amely nem alkuszik."^{/81/}

Mindkét városban várható volt, hogy a kisgazdapárt jobbszárnyának többsége a Pfeiffer párthoz csatlakozik. Ez így is történt. Lényegében e személyeknek a kisgazdapártból való kiválása néhány héttel a választások előtt történt, mégis a kisgazdapárt tagságának egy részét maguk mellé állították.

E jelenségekből arra lehet következtetni, hogy Pfeifferék a csongrádi választókerületet támpontjukként akarták kiépíteni. Ezért tartottak szoros kapcsolatot a megye és városok

jobboldali vezetőivel. Elképzelésük sikerült is, amit a választások eredménye is mutat. A kisgazdapárt baloldali vezetői most már igyekeztek levonni maguk számára a megfelelő tanulságot. Így jóval később, mint a párt központi szerveiben, csak augusztus közepén, de mégis megindult a kisgazdapárt jobboldaltól való megtisztulása. Szentesen már ennek eredményeképpen új tagokat küldtek több hónapi huzavona után a városi Nemzeti Bizottságba,^{/82/} és így ha lassan is, de helyreállt a koalíciós együttműködés. Ezt őszintén üdvözölte a koalíció többi pártja.

A választási harcok során azonban kitűnik, hogy a kisgazdapártban a jobboldal kiválása után is maradtak még reakciós, a népi demokráciával egyet nem értő elemek. A szociáldemokrata párt és a többi koalíciós pártok viszonyát ekkorra az határozta meg, hogy a kisgazdapártból kiábrándult tömegek szavazatainak megnyeréséért egyre inkább fokozódott közöttük a harc. Közvetlenül a választások előtt egyesek a harc hevében attól sem riadtak vissza, hogy az MKP képviselő jelöltjeit rágalmazták.^{/83/} A megyében éppen úgy, mint országosan "a választási küzdelem súlyos sebeket ejtett a munkásegységen."^{/84/} Mert ahelyett, hogy egységesen, minden erőt összpontosítva a reakciós erők ellen léptek volna fel a választásokat közvetlenül megelőző időben, sok energiát lekötött a két párt közötti vita.

A Nemzeti Paraszt Párttal általában jó volt a kapcsolata a kommunista pártnak, vezetői és tagsága elítélte a demokrácia ellenségeit és bár e párt nem volt nagy politikai tényező a megyében, mégis segítette a legfontosabb kérdésekben előre vinni a demokrácia ügyét.

6./ A politikai hangulat és a pártok erőviszonyai

A választásokat megelőző heteket - éppen úgy mint az egész országban - a megyében is - nagy politikai aktivitás jellemezte. Szinte minden társadalmi osztály és réteg megmozdult és bár közel sem volt egyirányú a törekvésük, de azért a többség mégis az új országgyűlési választásokon, a demokratikus és szocialista erők sikeréért dolgozott.

A tömegek élén a különböző pártok állottak. Legjelentősebb politikai munkát az MKP, SZDP és a Független Kisgazda Párt végzett, valamint a választásokat közvetlenül megelőző időben a Pfeiffer párt, mely elsősorban a jobboldali erőket gyűjtötte maga köré. Ezekben a hetekben a megyében kiéleződött az osztályok és pártjaik közötti harc. Ennek megvoltak a maga gazdasági és politikai okai. A választási szövetségbe tömörült pártok közötti viszonyban új jelenség volt, hogy az egyre inkább megtisztult kisgazdapárt igyekezett most már normális viszonyba kerülni a többi demokratikus párttal, bár ez nem jelentette azt, hogy nem voltak viták és összetűzések különböző, választással kapcsolatos kérdésekben. /Pl. választási névjegyzék összeállítása./ Ugyancsak hasonló volt a viszony a szociáldemokrata párttal is, amely párt a választásokat közvetlenül megelőző időben sem hagy fel különösen Hódmezővásárhelyen a Magyar Kommunista Párt elleni agitációval, amely sokszor a két párt közötti viszony kiéleződéséhez vezetett. /85/

Igen nagy aktivitást tanusítottak a különböző tömegszervezetek is a választások előtt. Főképpen a földmunkásokat tömörítő szervezetek. Az UFOSZ ekkor tartotta megyei választmányi ülését, ahol az újgazdák legégetőbb problémáival foglal-

koztak.^{/86/} Ekkor tartotta ülését a Földművesszövetkezetek Csongrád megyei választmánya is, ahonnan kiáltványt intéztek az egész ország parasztságához.^{/87/} A kiáltvány többek között a következőket tartalmazta: "Arra kérünk benneteket, nézzetek jól körül, mielőtt szavazni mentek: ki volt a parasztság barátja az elmúlt két évben és ki az ellensége? Nézzétek meg jól, paraszti alaposággal, mielőtt szavazni mentek, kit kell elítélni s kit kell felmenteni az elmúlt két évért? A Csongrád megyei parasztok, a Viharsarok parasztsága tudja, kire esik a választása! Éljen és erősödjön a munkások, parasztok szövetsége!"

A tömegszervezetek is sok gyűlést tartottak ebben az időben különösen a FÉKOSZ, UFOSZ és MNDSZ, mely jelentős tömegeket mozgatott, bár ezek is a földművesek sorából kerültek ki zömmel. Az ifjúság között végzett politikai munka sokkal gyengébb volt annak dacára, hogy ez állandóan napirenden lévő témaként szerepelt a párt tanácskozásain.^{/88/} A pártok tömegbefolyása és erőviszonyai nem mutattak tiszta képet. Az MKP vezetői a megyében úgy értékelték a helyzetet, hogy a kommunista párt befolyása alatt tartja a tömegeket. Ami a pártok aktivitását, gazdasági és társadalmi kérdésekkel való foglalkozását jelentette, ez így is volt. Ezt mutatja, hogy 1947. augusztus 4-én megtartott megyei pártbizottsági ülésen több elvtárs úgy nyilatkozott, hogy a választások előkészítésének első menete jól sikerült. Így nyilatkozott erről a központi kiküldött is.^{/89/}

Az optimista értékelésnek akkor meg is volt az alapja. A kommunista párt valóban sokat dolgozott, harcolt a választások sikeréért. Rendezvényein és gyűlésein sokan megjelentek,

akiket őszintén érdekelt az ország sorsa. Az azonban megállapítható, hogy a párt befolyási köre ekkor is a földmunkásokra korlátozódik. Városokban és községekben is a földmunkások és kisparasztnok tették ki a párttagság tulnyomó többségét. Pártfórumokon ezt többször bírálták, de az elzárkózottság veszélyességét ebben az időben még nem tartották olyan nagynak, mint amit az a gyakorlatban jelentett. Hiszen a párt tömegbefolyása nem volt arányban a párt által végzett munkával és harccal és ennek alapján elért eredményekkel. A kommunista párt bizonyos elszigeteltségét mutatja majd a választási eredmény is.

A választásokat megelőzően már látni lehetett, hogy a ksigazdapárt tömegeinek egy része, elsősorban a nagygazdák és a polgári elemek a jobboldali pártokat támogatják. Főképpen a Pfeiffer párt az, amelynek szervező tevékenysége igen aktív volt az utolsó napokban is. Az egyházak bár többször is nyilatkozatban fejezték ki, hogy nem támogatnak egyetlen pártot sem a választásokon - ennél fogva bizonyos illúziók is vannak a kommunista párton belül - mégis aktivizálódnak. A püspöki kar a papság számára olyan utasítást adott, hogy hiveiket arra ösztönözzék, hogy "...a polgári pártok közül arra adják szavazataikat, akiknek adott helyen a legtöbb gyökere van. Ilyen pártnak látszanak eddig: a Keresztény Női Tábor, Pfeiffer, esetleg a Polgári Demokrata Párt, a Barankovics Néppárt és a Ksigazdapárt."/90/

A megyében ez az utasítás a Pfeiffer párt támogatását jelentette, ez világosan kitűnik az egyházak tevékenységének és a választások eredményeinek összevetéséből.

Csongrád megyében különösen nagy jelentőségű egyházi rendezvény zajlott le éppen a választási küzdelmek "kellős" közepén. A katolikus egyház 1947. augusztus 15-16-17-én Csongrádon rendezte meg a "tiszai Mária napokat". Ez egybeesett az egyház által meghirdetett azon programmal, hogy az 1947-es évet "Mária boldogasszony évének" hirdette meg.^{/91/}

A Mária kongresszust Budapesten tartották, de a Mária ünnepeket szerte az országban és így Csongrádra is jutott belőle. A csongrádi Mária napok alkalmával Csongrádra látogatott Mindszenty József hercegprimás is és erre az összes alföldi városok és községek lakosságát mozgósították. A kisgazdapárt csongrádi lapja nagy propagandát biztosított az egyházi rendezvénynek. A csongrádi Kisujtság már 1947. június 1-én "Tiszai Mária-napok Csongrádon" címmel nagy cikkben hozta a lakosság tudomására, hogy Mindszenty a városba látogat. Majd ezt követően szinte rendszeresen hirt adott az előkészületekről. Julius 24-én arról írtak, hogy a Csongrádon működő 553-as számú Szent Imre cserkész csapat riasztja az összes tiszamenti cserkészcsapatokat Boldogasszony napján.^{/92/} Helyt adtak lapjukban Nagy Elek káplán "A Mária napok felé" című írásának is, melyben arra kéri a város lakosságát, hogy az oda érkező biborost és kíséretét, valamint azt a hatalmas tömeget, mely Csongrádra látogat, méltóképpen fogadják. A lapok bár nem egyformán ítélték meg a városba érkezők számát, a két csongrádi ujság is eltérő adatokat közölt. A "Csongrádi Kis Ujság" azt írta, hogy 80 ezer ember imádkozott az ősi Mária kép előtt és ember emlékezet óta nem volt ilyen nagy ünnep Csongrádon.^{/93/} Az "Uj Tiszavidék" 35 ezer résztvevőről írt.^{/94/} Az Uj Ember az egyház orgánuma pedig 70 ezer résztvevőről szólt.^{/95/} Ha a szá-

mok eltérőek is voltak, egy mindenképpen biztos, hogy nagy tömeget sikerült az egyháznak a megyéből és megyén kívülről is mozgósítani. A tömeg előtt a szent misét Mindszenty József bíboros hercegprimás tartotta. Ez a szentbeszéd bőven tartalmazott politikai vonatkozású megállapításokat is. Többek között ezt mondta: "A test a lélek uralma alatt áll, az ész és akarat parancsnoksága alatt áll. S ez az a pont, ahol a katolikus ember szemben áll a marxizmussal, amely anyagelvűséget hirdet, mintha az emberi életben minden a gyomorért és a vér lázadásából történe." Majd később így folytatja: "Vajon 1947-ben az egyház kezében van-e a kubikos, a földműves, a kisiparos és az iskolázott ember keze. Vajon hányfelé nyújtjátok a kezeteiket? Hány felől verik éppen a ti kezetekkel az egyházat és hazánkat."/96/ Folytathatnám tovább az idézeteket, de azt hiszem, ebből is látszik, hogy nem véletlen, hogy éppen a választások előtt és ezen a vidéken rendezték meg az egyház hívei seregszemléjét. A Csongrádra érkezők között több száz egyházi személyiség is volt, akiknél több ezer ember gyónt meg. Vagyis ezek a személyek több ezer emberrel közvetlenül is szót váltottak. Valószínű, ez is hozzájárult ahhoz, hogy a megyében a jobboldali pártok viszonylag nagy-számu szavazatot kaptak és a Pfeiffer párt eredménye éppen Csongrádon és Szentesen kiemelkedően magas lett.

Arra is több jelenség utal, hogy nem maradtak tétlen az egyházi személyek más esetekben sem. Járták a községeket, városokat és előadásokat tartottak, amelyeken demokráciaellenes kijelentéseket tettek./97/ A Csanád egyházmegyei püspök körlevelére ezzel összefüggésben érdemes utalni, melyből kitűnik, hogy utmutatásokat adott ehhez a munkához. Ezt írta

többek között: "A mai rendkívüli helyzet még határozottabban követeli tőlünk, hogy az A.C. egyházmegyei és országos célkitűzéseit törhetetlenül szolgáljuk azáltal, hogy megerősítjük minden társadalmi rétegben a katolikus öntudatot!" "Ezért éberren tartjuk a társadalmat alakító katolikus elveket. E célból előre meghatározott rendszeres beosztással és az ifjúság bevonásával műsoros családi estéket /kultúrelőadásokat/ rendezünk. Intenzív életet kezdünk a "Szülők Szövetségében". A rendszeres betegápolást kiépítjük." További utalás történik arra, hogy meg kell szervezni a ház és tömb megbizottak, falu, az utca megbizottak hálózatát. A körlevél azzal fejeződik be, hogy felhívja a figyelmet az utcabiztosok kiképzésére: "hogyan így a katolikus elvek mellett helyt állni kész hűveinket szellemileg felvértezzük a túlságosan hangos és eléggé fürge materialista propagandával szemben."/98/

Az egyház tehát nagyon célratörően igyekezett beavatkozni az emberek gondolatformálásába és biztos, hogy nem is eredménytelenül. Valószínű, hogy több helyen sikerült befolyásolni az emberek állásfoglalását és ez éreztette hatását a politikai hangulat alakulásában is.

Ilyen politikai körülmények között indultak harcba a baloldali erők a demokrácia ellenségei ellen a választások küszöbén. A harc eredményeiben azonban határozottan beleszólt a megyében is: hogyan alakulnak, vagyis hogyan oldódnak meg a legfontosabb gazdasági, társadalmi kérdések, amelyek az országban és a megyében népi demokráciánk továbbfejlődésének legégetőbb kérdései. A továbbiakban tekintsük át ezeket a kérdéseket.

7./ A megoldásra váró főbb feladatok

Az MKP III. kongresszusa már határozatot hozott, hogy az ország gazdasági életének helyreállítására és fejlesztésére hároméves gazdasági tervet kell kidolgozni. Ennek munkálataihoz a kommunista párt már 1946 végén hozzáfogott és javaslata ^{1947. évi} ~~már~~ a kora tavaszi hónapokban nyilvánosságra került. Majd 1947. július 11-én a Minisztertanács törvényerőre emelte a hároméves tervjavaslatot.

A hároméves terv legfőbb célkitűzése: az ország újjáépítése és a dolgozók életszínvonalának emelése olyan arányban, hogy az meghaladja az 1938-as szintvonalat. Lényeges célkitűzés ezzel egyidőben a tulajdonviszonyok megváltoztatása.

E terv elfogadtatása és a terv gazdasági-politikai feltételeinek megteremtése az egyik legfontosabb kérdése volt a népi demokrácia továbbfejlesztésének. Ezért az 1947-es választásokat megelőző időszaknak legfőbb gazdasági és politikai kérdése a hároméves terv. A hároméves terv kidolgozása az országban és a megyében is a koalíciós pártok feladata volt. A pártok a tervgazdálkodás gondolatával általában egyetértettek, azonban a terv gazdasági beruházásainak összegét csak külföldi kölcsönből tudta elképzelni a szociáldemokrata és a kisgazdapárt is. Ezért a terv elfogadtatásá-~~ra~~ és feltételeinek megvalósítása komoly csatározások alapján volt csak lehetséges. A megyében a kommunista párt[↑] - amint erre fentebb már igyekeztünk rámutatni - jól politizált ebben az időben. Általában a legégetőbb társadalmi és gazdasági kérdéseket tartotta napirenden. Jól választotta meg a megye szempontjából a legszélesebb és a párthoz legközelebb álló tömegeket érintő kérdések megoldását.

A hároméves terv, mely a dolgozók életszínvonalának emelésére irányult, Csongrád megyében elsősorban azt jelentette, hogy munkát ad a munkanélkülieknek. Az 1947-es évben a megyében nagy méreteket öltött a munkanélküliség. Munkanélküliek elsősorban azok a földmunkások voltak, akik nem jutottak földhöz a földreform során, vagy kaptak ugyan néhány katasztrális hold földet, de a megyét sújtó aszály következtében, és annak következtében, hogy nem volt megfelelő felszerelésük a föld megmunkálásához, csak minimális jövedelmet jelentett számukra és így emellett még kénytelenek voltak munkát vállalni, hogy családjukat eltartsák.

Ebben az időben a megyében hatezer munkanélküli várt munkalehetőségre és ezek szinte kivétel nélkül családfenntartók.^{/99/} A munkanélküliek jelentős része a városokban volt. Ez a nagy munkanélküliség nyomasztóan hatott az egész megye politikai hangulatára. A munkanélküliek leginkább kubikosok, agrárproletárok és legalább 90 %-uk a kommunista párt tagja volt.^{/100/}

Ezekben a hónapokban nincs olyan pártválasztmányi ülés, törvényhatósági bizottsági ülés, összejövetel, ahol ne szerepelt volna központi kérdésként a munkanélküliség. A kommunista párt vezetői és személyesen Erdei Mihály megyei titkár, mint országgyűlési képviselő, nagyon sokat harcolt és tett azért, hogy munkalehetőséget biztosítson. A megye kommunista vezetőinek szorgalmazása alapján foglalkoztak az MKP vezetői és a Minisztertanács is több esetben a Csongrád megyei munkanélküliek helyzetével. Révai József, aki szintén a megye országgyűlési képviselője volt, többször személyesen járt el a közmunkák megindításának ügyében. Volt idő, mikor a megye vezetői is szinte kilátástalannak tartották a helyzetet.

Erdei Mihály 1947. május 12-én Rákosi Mátyáshoz írt levele is erről tanuskodik. "Kétségbeejtő helyzetben vagyunk. Különböző községek küldöttségei naponta jönnek hozzám, és ezek az elvtársak nem lázadoznak, nem kiabálnak, vagy követelnek, hanem csöndesen leülnek a szobámban és letargikusan mondják, hogy ők tudják, hogy mivel tartoznak a stabilizációnak, de a gyermekeik és a maguk éhezését tovább nem bírják. Rákosi elvtárs, nem bírom nézni tovább ezeknek az embereknek a kinját, mert hiszen ezek mind elvtársaink és szörnyű látni azt a letargiát, amibe vannak, nyomoruságuk következtében."/lol/ Ebben a levélben egymillió forintot kér közmunkákra, mint gyors segítséget. A központi szervek igyekeznek segítséget adni és így több helyen utépités, csatornaépités indul ebben az időben, és többszázan dolgoznak a Sajó szabályozási munkálatainál is. Azonban a segítőkészség ekkor még nem teljesen egyértelmű az illetékes központi szervek részéről. Voltak olyan személyek, akik éppen ezen keresztül akarták a dolgozó tömegek előtt lejáratni a felszabadulás, a népi demokrácia érdekeit. Ezért a megyében a választási politikai munka egyik központi kérdése a hároméves terv célkitűzéseinek ismertetése és a megye hároméves tervének elkészítése, majd ismertetése, magyarázása volt.

A megye hároméves tervének elkészítése már a tavaszi hónapokban kezdetét vette, mely az egyes városok és községek tervéből tevődött össze. Ebből a munkából a legnagyobb részt a kommunista párt vállalta, de sikerült bevonni az SzDP és az NPP képviselőit is. Igen nagy számu szakember vett részt a terv kidolgozásában, akik között pártonkívüliek is voltak. A fontos az volt, hogy a terv olyan legyen, amely a megye legégetőbb problémáit segít megoldani.

Ebben az időben rendkívül nagy szükség volt arra, hogy a dolgozók számára érezhetővé váljon mindennapi életük során, hogy az országban folyó gazdasági és politikai harc, közvetlenül összefüggésben van egyéni érdekükkel, életük jobbátételével. Ezért a megyei terv a lakosság életszínvonalának gyorsított emelését célozta.

Már kora tavasszal megalakult a hároméves terv Csongrád megyei bizottsága és a megye legjobb politikusaiból és szakembereiből nyolc különböző szakbizottság alakult a részletek kidolgozására. /102/ Milyen fő kérdések köré csoportosult a terv keretén belüli beruházás a megyében, amely 100 millió forintot tett ki?

- A mezőgazdaság korszerűsítése, átszervezése, ami elsősorban a belterjessé-tételét jelentette.

- A falvak, községek villamosítása.

- A következő nagy feladat volt a közlekedési viszonyok megjavítása, vasutvonal, uthálózat építése a megyében.

- Jelentős összeg kellett az ipar fejlődésének segítésére és a kulturális, szociális helyzet javítására is nagy gondot fordítottak.

- A terv központi kérdése volt a megyében is - mint ahogyan országosan -, hogy segítse a munkanélküliség felszámolását, munkalehetőséget biztosítson a munkát keresők számára.

Lényegét tekintve ezek a szempontok érvényesültek a városok és községek terveiben is.

Szentesen mindenekelőtt a város két legtöbbet szóvá tett problémáját akarták megoldani, a villamosítást, amely a városzéli kerületek jogos követelése volt. A terv foglalkozott a város ártézi vízzel való ellátásának végleges megoldásával. Több iskola építése és rendbehozása szerepelt a tervben és

ezek között jelentős helyet foglalt el a tanyai iskolák megjavítása és bővítése. A munkalehetőségek bővítése érdekében tervbe vették a város iparosítását. Konzerv- és lenfonógyár létesítését, a régi üzemek bővítését és üzembehelyezését tervezték.

Hódmezővásárhelyen is az ipar ujjaépítése és korszerűsítése, a közlekedés javítása, a mezőgazdaság fejlesztése, mindenekelőtt a takarmánynövények termelésének 15 %-os növelését, tenyészállatok beszerzését, a bekötőutak építését tűzték ki célul./103/

Mártélyon járdaépítés, új óvoda, orvosi lakás építése szerepelt a tervben./104/

Az előbbiekből világosan látszik, hogy az illetékesek a tervkészítésnél arra törekedtek, hogy a lakosság részéről felmerült jogos igényeket kielégítsék és így összefüggésbe hozzák a távlati célokat és a mindennapi feladatokat. A kommunista párt részéről a hároméves terv ismertetése, magyarázata és a terv megvalósítása érdekében széleskörű propaganda munka indult szóban és sajtóban. A terv kidolgozásában részt vett a Szociáldemokrata Párt és a Nemzeti Paraszt Párt is. A kisgazdapárt azonban nem vehetett részt e munkában, hiszen erre az időre esik a népi és érdekképviselői szervezetekből való kivonulása. Így a terv-propagandába sem tudott érdemileg bekapcsolódni. Ez azonban nem jelentette azt, hogy egyes területeken a megyében nem léptek fel éppen a központi koncepció alapján a tervberuházások külföldi kölcsöne mellett. Ugyancsak ezt teszi néhány helyen a megyében a Szociáldemokrata Párt is./105/ A másik nagy kérdés volt, amellyel a politikai munkában foglalkozni kellett, a kizsákmányolás korlátozása.

Az 1947-es évben a megyében még igen nagyméretű volt a mezőgazdasági munkások kizsákmányolása. Nagy számu volt a gazdasági cseléd, részesművelők, napszámosok tábora. Ezért feltétlenül szükség van e kérdés állandó napirenden tartására. Bár e probléma végleges megoldása a népi demokrácia továbbfejlődésétől függött, azonban a kizsákmányolás napról napra való csökkentése az osztályharc fő feladatai közé tartozott.

A nagygazdák és még meglévő kisebb tőkések a megyében, kihasználva a nagy munkanélküliséget, csökkentették a béreket, emelték az árakat. Napirenden volt a spekuláció, feketézés és ez mind a szegénysorsu embereket sujtotta. Ezért a kommunista párt nagy erővel harcolt a gazdasági élet területén elkövetett szabálytalanságok és bűnözések ellen./106/

A kommunista párt tömegek között végzett politikai munkája arra irányult, hogy a dolgozókkal megértessék, kik a nép igazi képviselői. A koalíció többi pártjai kevésbé törődnek a gazdasági-társadalmi kérdésekkel, inkább csak mint a végzett munka kritikusai léptek fel./107/ Igen gyakran eltulozták a kommunista párt vezetőinek munkájában előforduló hibákat. Előszórtattal ujítanak fel a választást megelőző hetekben olyan régmúlt eseményeket, melyek a kommunista párt szempontjából egyáltalán nem kedvezőek. Például Szentesen a "Lakos ügyet", amely az 1947-es évben ismét közszájon forgott,/108/ és igyekeztek ezt is felhasználni a kommunista párt ellen. Ennek a hatásával feltétlen számolni kellett, szükségszerűen kihatott a választási eredményekre. A többi pártoknak nem volt közvetlen érdeke sem tagságát, sem befolyási körét tekintve, hogy következetes harcossá legyen a kizsákmányolás, a munkanélküliség

megszüntetésének, a hároméves terv megvalósításának. Megállapítható tehát, hogy a választások előtt közvetlen a megyében azok a nagy/gazdasági és társadalmi problémák vártak megoldásra, mint országosan. A munkanélküliség a megyében azonban nagyobb méreteket öltött, mint az ország más területein, ez különösen megnehezítette a választási politikai munkát. A politikai munka tartalmát a napirenden lévő nagy kérdések határozták meg. Éppen ezért e kérdéseket a különböző pártprogramoknak tartalmazni kellett, ha tevékenységük a dolgozó nép érdekét és a népi demokrácia továbbfejlődését szolgálta.

II.

A választási harcok

1./ A választások közvetlen előkészületei

1947. július 24-én életbe lépett az új választójogi törvény. Ez a törvény a korábbihoz képest némi szigoritást tartalmazott. A törvény szerint nem szavazhattak: akik az 1945. évi VII. t.c. 9. szakaszában felsorolt egyesületekben - itt fasiszta szervezetekről van szó - országos, megyei, járási vezetői tisztséget töltöttek be. A fasiszta pártok képviselői - vagy jelöltjei - a fasiszta jellegű lapok főszerkesztői, felelős munkatársai és lapkiadói, a bélistások és a kitelepítésre kötelezett svábok.

Az új törvény előírta a titkos szavazást és azt, hogy egy mandátum elnyeréséhez az előbbi 12 ezer érvényes szavazattal szemben 14 ezer szavazatra van szükség.

Bevezették az ajánlásos rendszert. Ez azt jelentette, hogy az a párt, mely nem vett részt az 1945-ös választásokon,

csak akkor indulhat, ha megfelelő számú ajánlással rendelkezik. Ezt a számot a törvény minimum 50-ben jelölte meg. A mi körzetünkben, vagyis a 10. Csanád-Csongrád választókerületben 1800 választó írásbeli ajánlása volt szükséges egy új párt indulásához. /109/

A választójogi törvény megszigorítása indokolt lépés volt, hiszen erre az időre már a fasiszta beállítottságu személyek magukra és egymásra találva tudatosan a népi demokrácia ellen dolgoztak. A szavazatjogi megszorítások éppen ezek ellen szóltak. Nem zárt ki társadalmi osztályokat, politikai csoportokat. Ezt az is mutatta, hogy a koalíción kívül lévő pártok egy része, melyek nyíltan hirdették ellenzékiségüket, indultak a választáson.

A választójogi törvény megjelenése után került nyilvánosságra, hogy a választások augusztus 31-én lesznek. A Magyar Kommunista Párt átértékelve a választások nagy jelentőségét, a szocialista forradalom kibontakozása szempontjából készült a választásokra. A választásokon országosan tíz párt indult a szavazatok megnyeréséért. A mi megyénkben kilenc párt, mivel ebben a választókerületben a "Keresztény Női Tábor" Schlachta Margit pártja nem indult.

Milyen pártok indultak: A Magyar Kommunista Párt, Magyarországi Szociáldemokrata Párt, a Független Kisgazda Párt, a Nemzeti Paraszt Párt, a Polgári Demokrata Párt, a Magyar Radikális Párt, a Független Magyar Demokrata Párt, a Magyar Függetlenségi Párt, a Demokrata Néppárt.

A választások politikai küzdelmeinek idejére a koalícióban lévő négy párt választási szövetségben tömörült. Ebben a választási szövetségben a már baloldali erők irányítása alá

kerülő kisgazdapárt vett részt és így magáévá tette a választási szövetség elveit. Sőt, a nagyrészt megtisztult FKP Dobi István vezetésével eljutott odáig, hogy a pártokkal való koalíciós együttműködést a munkás-paraszt szövetség megtestesítőjének tekintette.

A koalícióhoz és a választási szövetséghez nem tartozó pártok majdnem kivétel nélkül a választások előtti hónapokban, hetekben jöttek létre, sőt köztük volt olyan is, amely szervezett pártként központilag nem is működött. Még inkább így volt ez vidéken. A megyében a koalíción kívüli pártok közül a Polgári Demokrata Párt és a választásokat megelőző hetekben a Magyar Függetlenségi Párt /Pfeiffer párt/ működött szervezeten Szentesen és Hódmezővásárhelyen.

Ezeket a koalíción kívüli pártokat az jellemzi, hogy többségük azt követően jött létre, hogy megindult a kisgazdapárt szétesése. Az összeesküvés leleplezése után a burzsoá reakció otthagytta, mert nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket és ezért ezek az erők új pártokat létrehozva akarták tervüket megvalósítani. Minden létrehozott polgári pártnak megjelölést nyert a maga befolyási övezete, kiknek a szavazatait kell elsősorban megnyernie a maga számára. Így a két legjelentősebb párt a Demokrata Néppárt, vagyis a Barankovics párt arra volt hivatva, hogy katolikus kispolgári-paraszti pártként lépjen fel és demokratikus jelszavaival, megtévesztve a vallásos kispolgári tömegeket - elsősorban a parasztokat - maga mellé állítsa őket. A másik, a Pfeiffer párt, mely a szélsőséges jobboldali erőket egyesítette magába és a demokrácia ellenségeként lépett fel. Ez az ujfasiszta párt a mi megyénkben is jelentős tömegek szavazatát szerezte meg. A Baran-

kovics párt elsősorban Szeged környéki községekben szerzett több szavazatot.

Míg a demokratikus pártok választási szövetségbe tömörültek, addig a reakciós pártok - minden törekvésük ellenére - elkülönülten, széttagoltan indultak. A kommunista párt üdvözölte a megyében is a választási szövetség létrejöttét. Erdei Mihály, az MKP megyei titkára a választási szövetséggel kapcsolatban így nyilatkozott: "A most megalakult választási szövetség az ország ujjaépítésének alapja, s ennek folytán létre kell jönni a demokratikus pártok új összefogásának megyénkben is. Most, hogy a választási szövetség létrejött, itt az ideje, hogy helyileg is tisztázzuk a helyzetet. Ha a kisközgazda párt helyi szervezete magáénak vallja ^WDinyés Lajos és Dobi István politikáját, akkor az exponált személyekhez nem ragaszkodhat tovább, és természetesen vége kell legyen a hintapolitikának is."/110/ Ez azt mutatja, hogy a megyében is a kisközgazdapárt most már valóban választ el a bal- és jobboldali erőkkel való kapcsolatát illetően.

Az egyes pártok jellegét, összetételét megmutatta a párt jelöltjeinek összetétele is. A megyében kik voltak az egyes pártok jelöltjei: Az MKP-nak a Csanád, Csongrád megyei választókerületben 36 képviselőjelöltje volt. Listavezető Révai József és utána következett Erdei Mihály, az MKP megyei titkára. A 36 jelöltből 14 földműves, 10 munkás és 12 értelmiségi volt.

A Szociáldemokrata Pártnak is 36 jelöltje volt. Listavezető: Kéthly Anna és Szeder Ferenc, továbbá Takács Ferenc államtitkár, Pintér Győző OTI tisztviselő, Hajdu János földműves Csongrádról, Tóth Pál főerdész Derekegyházáról. Itt ér-

demes megjegyezni, hogy a listavezető Kéthly-nak és Szedernek Szentesen és környékén igen nagy politikai befolyása volt, jelölésük most is ujjajelölés volt, hiszen eddig is képviselői voltak e területnek. Gyakran jártak a városban a felszabadulást megelőzően is és így régi ismeretségre támaszkodva, a választások előtti heteket jól kihasználták politikai jellegű megbeszélésekre.

A Nemzeti Paraszt Párt jelöltjei voltak: listavezető: Veres Péter, Szentesről Szilágyi Antal gazdálkodó és Détár Mihály földműves. Vásárhelyről Papp János földműves, Mindszentről Papp György földműves, Tömörkényről Tóth Sándor földműves.

A Független Kisgazda Párt listavezetője dr. Pongrácz Aladár miniszterelnökségi államtitkár volt, jelöljei: Impon Ferenc országos főtitkár, Szentesről Puskás Sándor és Nagy Dániel gazdálkodók, ők a kisgazdapárt balszárnyának voltak a képviselői. Hódmezővásárhelyről Vatta Ernő, Rakonczai János, Vig Imre gazdálkodók, Csongrádról Kása István, Nagyistók József. A kisgazdapártnak is ebben a kerületben 36 képviselő jelöltje volt, többségében jómódu gazdálkodók.

A választási szövetségen kívüli polgári pártoknak is megvannak a maga jelöltjei.

A Polgári Demokrata Párt listavezetője: Örley Zoltán nyugalmazott altábornagy volt. Jelöltjei a megyéből többek között: dr. Katona Imre gimnáziumi tanár Csongrádról, Verebes Tibor ügyvéd Hódmezővásárhelyről, Virágos Antal kereskedő Szentesről. Ez a párt is 36 jelöltet állított e körzetben.

A Magyar Függetlenségi Párt listavezetője Pfeiffer Zoltán. Jelöltjei Szentesről a kisgazdapártból kivált és a Pfeiffer pártot szervező Pardi Ferenc nagygazda és a volt nyilas párttag, Négyesi Ferenc cipésmester. Hódmezővásárhelyről

szintén Keresztes Tamást, a kisgazdapárt volt jobboldali képviselőjét, Csongrádról pedig Fodor János gazdálkodót jelölték. Ez a párt 24 jelöltet állított a választókerületben.

A Demokrata Néppárt listavezetője Bálint Sándor volt. 14 jelöltjének többsége Szegedről került ki. A megyéből Török József földművest jelölték Sándorfalváról.

A Magyar Radikális Párt listavezetője Peyer Károly volt, jelöltjei többségében budapesti, a megyéből egyetlen jelöltje sincs a 14 közül.

A Független Magyar Demokrata Párt listavezetőjének Kovács Imre író állította. A megyéből jelölt volt még Szabó László szövömester Sándorfalváról és Joanovics Ferenc asztalosmester Csongrádról. E pártnak is 14 jelölt volt.

Az 1947-es választások alkalmával az országot 16 választókerületre osztották. A Csanád-csongrádi tizedik választókerület volt, amelynek csak egy részét képezte Csongrád megye. Ide tartozott még Csanád megye és Szeged, Hódmezővásárhely törvényhatósági jogú városok. E választókerületben egy párt 36 képviselő jelöltet állíthatott. A 10. választókerületben Rajk László belügyminiszter, dr. Pálffy György szegedi főispánt bizta meg a választási teendők központi irányításával és ellenőrzésével.^{/111/} A választókerület székhelye Szeged volt. A központi választási bizottság elnöke dr. Kiss Dezső. A választási hirdetmények a megyében általában július utolsó napjaiban jelentek meg. Voltak községek azonban, ahol csak nagy késéssel kerültek kifüggesztésre, például Baks, Tömörkény.^{/112/} A megyét 214 szavazóközre osztották.^{/113/}

A megyében a végleges névjegyzékbe Hódmezővásárhellyel együtt 125 216 személyt vettek fel.^{/114/} Ez nem volt kevesebb,

mint az 1945-ben szavazati joggal rendelkezők száma. A választójogi törvény megszigorítása tehát nem csökkentette a választók számát, hiszen az eltiltott fasiszta háborus bűnösök helyett sok becsületes dolgozó szavazati joghoz jutott, akiknek eddig nem volt rá lehetőségük.

A megyében éles harc bontakozott ki a pártok között a választási összeíró bizottságok tagjai és összetétele körül. Ez abból adódott, hogy nagy jelentősége volt annak, kik kerülnek fel a névjegyzékre. Igaz, hogy a lemaradóknak volt felszólamlási joguk, mely felett a központi összeíró bizottság döntött, azonban az összeírókon mégis sok mulott. Az összeírások idején még a választási szövetséghez tartozó pártok is több esetben, éppen az új választási törvény szigorításait felhasználva, igyekeztek félrevezetni a közvéleményt. Egyrészt azt állították, hogy akik kimaradtak a választói névjegyzékből, azok ellen a személyek ellen más megtorló intézkedés is történni fog. Másrészt olyan rémhírek terjedtek el, hogy a kommunista párt arra törekszik, hogy mindazokat hagyják ki a névjegyzékből, akik nem a kommunista pártra szavaznak. A kommunista pártnak több esetben fel kellett lépni a rémhírekkel szemben és bizonyítani, hogy ezeknek semmi alapjuk nincs.^{115/} Különösen a Szociáldemokrata Párt volt az, amely nagy hangon hirdette, hogy harcol minden szavazatért, még azokért is több esetben sikraszállt, akiknek indokolt volt a szavazati jogtól való eltiltása. Abba^N biztak, hogy ezek rájuk adják szavazatukat.

Ugyancsak próbálkozások történtek a kisgazdapárt részéről is, hogy esetenként megsértve a választójogi törvényt, olyan személyek kapjanak szavazati jogot, akiket nem illet meg. Kistelek községben a kisgazdapárt titkára, dr. Semszik György

például ahhoz a módszerhez folyamodott, hogy szétosztott 100 darab összeírólapot illetékteleneknek.^{/116/} A Polgári Demokrata Párt szentesi szervezete pedig azért harcolt, hogy a "Baross Szövetség" volt vezetőinek adjanak szavazati jogot.^{/117/} A kibontakozott széleskörű harcot mutatja az is, hogy a megyéből elég sok felszólamlás történt a névjegyzékekből kimaradók részéről. A megye közigazgatási területéről 6 880 ilyen volt. Különösen nagy volt a csongrádi járásból érkezők száma: 3 400. A felszólamlások jelentős részét azonban elutasították.^{/118/} Hiába volt azonban a nagy versengés a kétes elemek szavazati jogáért, amint azt a választási eredmények mutatják, sem a Szociáldemokrata Párt, sem a kisgazdapárt nem profitált belőle.

2./ A pártok politikai munkája

A választásokat közvetlen szolgáló politikai munka, vagy inkább politikai harc a megyében a választások előtt körülbelül egy hónappal bontakozott ki szélesebb mértékben. 1947 augusztusa volt az a hónap, mely minden párt részére, a választási harc nagy csatáját jelentette. Hiba lenne azonban, ha nem az előbbi hónapok eseményeivel összefüggésben néznénk e hónap nagy küzdelmeit és nem tekintenénk szerves folytatásának az előbbi harcok.

A kommunista párt a választási politikai munkára és szervezeti feladatokra munkatervet készített, mely összehangolta a tennivalókat a központi szervektől egészen az alapszervezetekig. A július hónap volt az, amely az előkészületeket jelentette, felkészülést a választási munkákra. A megyei pártbizottság munkaterve július elején készült el, amely a

megyében végzendő szervezési és politikai feladatokat tartalmazta. Ugyancsak munkatervet készített a választási bizottság is./119/

A terv megjelölte, hogy július 10-ig szavazóköronként három tagu összeiró bizottságot kell szervezni. Ennek a bizottságnak feladatként jelölték meg többek között: "Választási névjegyzék összeállítását a kiadott névsor alapján, egyes számmal jelölve a párt tagjait és azokat, akik biztosan az MKP-ra szavaznak. Kettes számmal kell jelölni azokat, akik más pártnak tagjai és akik megnyerésén érdemes dolgozni." Az összeállított névsor alapján az alapszervezetek áttekintették területük szavazóit és azokat a politikai munka keretében összesefogták. A munkaterv külön felhívta a figyelmet azokra, akiknek szavazata nem kívánatos.

Ez azt mutatja, hogy a kommunista párt egész tagságát igyekezett bevonni a választás előkészítő munkálataiba és arra törekedett, hogy az egyes területeknek politikai gazdája a párt alapszervezete legyen. Ugyancsak arra utal az is, hogy már július első napjaiban megindult a megyében az a hat napos agitációs tanfolyam, amelyen 150 propagandista vett részt, hogy felkészülve a választási politikai munkára, esti tanfolyamokat tartva az alapszervezeteknél, újabb párttagokat készítsenek fel az agitációs csoportok munkájának irányítására és politikai gyűlések, beszélgetések tartására. A megyében a politikai munka alapvető formájának tartották a szervezett egyéni beszélgetéseket és a választásokat megelőző két hétben a kisgyűléseket.

Az előkészületekből arra lehet következtetni, hogy ezek nagy körültekintéssel történtek, mégsem voltak hibátlanok. Erre utal az a központból érkezett levél, amely a megyei pártbi-

zottság titkárának arra hívta fel a figyelmét, hogy a befejeződött első hatnapos tanfolyam tapasztalata azt mutatta, nem elég körültekintéssel válogatták ki a hallgatókat. Több helyről túl fiatal, kevés tapasztalattal és tekintéllyel rendelkező elvtársakat küldtek a tanfolyamra./120/

A kommunista párt által folytatott politikai munka tartalmát ez időben is a fő feladatok megvalósításáért folytatott küzdelem képezte. A párt választási jelszava is ezt fejezte ki: "Jólét, rend, függetlenség", ezért harcolnak a kommunisták és ezt jelenti a hároméves terv valóra váltása. Ennek feltevélei most ezekben a hetekben, napokban érlelődtek, hiszen a választások eredménye nagyban befolyásolta, hogy a népgazdaság további fejlődése a szocialista átalakulás irányában halad-e, vagy nem. Ezt magyarázták a kommunisták szerte a megyében. Az agitációban a hároméves terv konkrét, városra, községre szóló feladatai fogalmazódtak meg. A cél az volt, hogy minél közelebb hozni, kézzelfoghatóbbá tenni a lakosság számára, hogy mit jelent a terv megvalósítása. Ezt célozta az az elgondolás is, melyet a párt központi szervei kezdeményeztek, hogy a választási politikai munkában minden város és község két-három olyan községpolitikai kérdést tűzzön napirendre, melynek megvalósítása még a választásokig lehetséges, mely a lakosság számára fontos, de nem igényelt nagy beruházásokat.

A megyei pártbizottság a következő javaslatot tette ezzel összefüggően a városi, községi pártszervezeteknek. Készítsék el akcióprogramjukat 1947. augusztus 31-ig. Keressék meg az egyes rétegek problémáit, majd az egész várost és községet érintő kérdéseket. A községeket érintő problémák voltak: a villanyáram használati díjának leszállítása, a jó ivóvíz

biztosítása, utak, járdák, iskolák, terek, sportpályák, játszóterek rendbehozása. Egyes rétegeket érintő problémák voltak: ujjgazdák, földmunkások részére kedvezményes ruhanemű, lábbeli, élelmiszer, iparcikkek juttatása. Gyümölcsstermelő vidékek számára oltó- és permetező anyagok szerzése. Házhelyek kiosztása, telekkönyvek kiosztása, munkaalkalmak szervezése.

A megyei pártbizottság valamennyi pártszervezet titkárát utasította, hogy az összes tömegszervezetekben, népi szervezetekben, önkormányzatokban dolgozó párttagok mozgósításával kezdjék meg a helyi sérelmek orvoslását.^{/121/} Általában fontosnak tartották az ugynevezett apró munkát, és így a lakosság legkisebbnek látszó problémáival is foglalkoztak. Gyűléseken, megbeszéléseken állandóan napirenden tartották a közellátásban gyakran előforduló visszaéléseket, vagy gondatlanság következtében előforduló hibákat. A cukorból, lisztből és más fontos élelmiszerből való ellátás többször akadozott a megyében és a kommunista vezetők közbenjárása többször segített megoldani azt. A kommunista párt nagy erőfeszítéseket tett a drágaság letörésére, a feketézők leleplezésére.^{/122/} Állandóan napirenden lévő nagy kérdés volt a kommunista párt, de a többi választási szövetségbe tartozó többi párt számára is a hazatérő hadifoglyokkal és hozzátartozóikkal való foglalkozás. A kommunista párt megszervezte a hadifogoly szolgálatot, állandóan előre jelezte, kik azok, akik hazaérkeztek és érkeznek. Több hadifogoly után hozzátartozója kérésére érdeklődött és hirt szerzett róla.

A koalíciós pártok megszervezték a hazatérő hadifoglyokat fogadó bizottságot. A Szovjetunióból hazatérő hadifoglyokat fogadták, megvendégelték és tanácsokkal látták el őket.

Komoly feladatot jelentett azonban a hazatérők munkába állítása, hiszen az itthon lévő munkaerő elhelyezése is nagy gondot okozott. A kommunista párt vezetői nagy felelősséggel harcoltak a munkalehetőségekért, azért, hogy az amugy is nehéz helyzetben itthon talált családok emberi megélhetését biztosítsák. Ebben az időben egyik lehetősége volt az elhelyezésnek azoknak a családoknak Dunántulra való telepítése, akiknek nem jutott föld a megyében. A párt segítette őket abban, hogy a kitelepített német családok földjéből kapjanak és megélhetéshez jussanak. A megyéből több száz család ment el telepesnek ebben az időben. /123/

A hazatérő hadifoglyokkal való foglalkozás a kommunista párt részéről politikai felvilágosító munkát is jelentett. Rendszeresen beszélgettek velük és hozzátartozóikkal, igyekeztek megismertetni őket az otthoni viszonyokkal, feladatokkal, nehézségekkel. Ezzel is magyarázható, hogy sok hazatérőből később párttag lett, és az új rendszer támogatója. A hazatérőkkel való foglalkozást a többi párt sem hanyagolta el. Ez így a választási harc egyik jelentős területévé vált. A kisgazdapártnak a fogadóbizottságban lévő delegáltjai, versenyezve a többi pártbeliekkel, többször kaláccsal, borral és más, akkori körülmények között nehezen beszerezhető élelemmel fogadták a megérkeztetteket. Ezért is tette szóvá Szőke Mátyás, Szentes városi titkár, hogy a kommunista pártnak is meg kellene valahogy szervezni gyűjtés útján, vagy más módon, hogy a bizottsági tagok ne csak virággal fogadhassák a hazatérőket, mert ez hátrányos helyzetet jelent számukra. Ez persze nem volt könnyű, a városi pártbizottság tagjai és általában a párttagság maga is nehéz körülmények között élt és amit adott, az sem volt felesleges, hanem magától vonta el.

A megyében a "Siess, adj, segits" /SAS/ akció keretében csak jelentéktelen összeg gyűlt össze, így ebből sem tudtak nagyobb segítséget adni a hazajötteknek. A hazatértek munkába állítása kapcsolódott ahhoz a nagy harchoz, melyet a megye vezetői a munkanélküliség leküzdése érdekében folytattak. A választási politikai munka egyik nagy kérdése éppen ez volt. Munkalehetőséget biztosítani. Énnyeges volt, hogy melyik párt tud ebben nagyobb segítséget adni. Az egészen bizonyos, hogy ebben is a kommunista párt bizonyult a legkövetkezetesebb harcosnak. Igaz, hogy a párttagság jelentős részét közvetlenül érintette is ez a probléma, meg aztán a megye kommunista vezetői is ebből a rétegből kerültek ki, így jól tudták, mit jelent ez.

A választások előtt a kormány, belátva a súlyos helyzetet, több esetben juttatott a megyének jelentős összeget közmunkákra, általában havonta 5-600 000 forintot.^{/124/}Többször előfordult azonban a különböző pártokhoz tartozó vezetők részéről, hogy felismerve a kérdés politikai jelentőségét, késleltették a kiutalt pénznek a megyébe jutását, vagy éppen kifizetését.^{/125/}

A kommunista párt harcát ebben a kérdésben a Nemzeti Paraszt Párt és a Szociáldemokrata Párt is segítette, csak kisebb energiával, inkább csak egyetértésével. Ez abból is adódott, hogy e pártok tagjait kevésbé érintette közvetlenül ez a probléma, viszont politikai hatása olyan nagy volt, hogy kénytelenek voltak állást foglalni, mert azoknak a testületeknek ülésein, ahol részt vettek, ez állandóan napirenden szerepelt.

Azok az áruakciók, melyek a megyében ebben az időben lezajlottak és éppen a legszegényebb rétegek és a munkanél-

küliek megsegítését szolgálták volna, sem jártak minden esetben megfelelő politikai eredménnyel. /Olcsó textil, bakancs, liszt, cukor stb./ Hiszen megfelelő mennyiségű árut nem tudtak juttatni és sokszor nagy elégedetlenség, civakodás kísérte az ilyen akciókat.^{/126/} A koalíciós pártok ezekkel a problémákkal is lépten nyomon találkoztak, de ezeknek a problémáknak megoldásáért leghatározottabban a megye kommunista vezetői harcoltak. A másik nagy kérdés, mely állandóan helyt kapott a politikai munkában, az a kizsákmányolás sokféle megyei megnyilvánulásának leleplezése volt. Nemcsak a kommunista párt, hanem más pártok lapjaiban is naponta jelentek meg leleplező cikkek a választásokat megelőző közvetlen időszakban is. A kommunista párt által felállított panaszirodákon, ahol a panaszok nagy része meghallgatásra és orvoslásra került, szintén ezzel volt összefüggésben.^{/127/}

A kommunista párt tisztában volt azzal, hogy e nagy gazdasági-társadalmi kérdések megoldása csak a munkásegység megteremtése, a munkás-paraszt szövetség állandó erősítése alapján lehetséges. Éppen ezért kisgyűléseken, csoportos beszélgetéseken és a házi agitációs munkában is e kérdéseket állandóan napirenden tartotta.

A választási politikai munkában a Szociáldemokrata Párt is lényegében a nagy társadalmi kérdések köré csoportosította mondanivalóját. Választási jelszava a "béke, jólét, biztonság", is ezt fejezte ki, a hiba az volt, hogy e jelszó polgári értelmezése több helyen fellelhető a megyében végzett politikai munkájukban. Több esetében bebizonyosodott, hogy a béke alatt a társadalmi osztályok közötti békét, az osztályharc tagadását értették. "Békében és testvériségben akarunk élni mindenkivel

az egész világon."/128/ De ugyanakkor, mikor ezt hangoztatták - különösen a két városban, Szentesen és Hódmezővásárhelyen - szinte állandóan támadták a kommunista pártot. Mig sok emberért érdemtelenül kiálltak, a kommunista párt képviselőjelöltjeit rágalmazták és a kommunista pártról is valótlán híreket terjesztettek./129/

A hároméves terv gondolatával, fontosabb célkitűzéseivel általában egyetértettek, a választások előtt sok szó esett erről. A megyében általában elég nagy törekvés mutatkozott meg az SZDP részéről a parasztság megnyerésére, ennek érdekében gyakran demagóg szólamokat is használtak. Az "Alföldi Ujság" így szólt többek között egyik, a főszerkesztő által írt cikkében a parasztsághoz: "...azért is kell a parasztságnak a hároméves terv megvalósítását a maga munkájával és akaratával is elősegíteni, mert a letűnt világban az isten és a szociáldemokrata párton kívül csak az adóhivatal törődött a parasztsággal."/130/ De erre mutat az is, hogy az SZDP Csongrád megyei földműves kongresszusán, melyet júniusban tartottak, Takács Ferenc jobboldali politikus a következőket mondotta: "Mi szociáldemokraták vagyunk elsősorban illetékesek arra választ adni, hogyan éljen meg a magyar paraszt a neki juttatott földön."/131/ Ugy látszik, ezek a vezetők könnyen elfelejtették a multat.

Ezeket a kihirdetett szólamokat azonban pozitív tettek nem igen követték, mert az ujjgazdák, a földnélkül maradt szegényparasztok számtalan problémájával a megyében nem törődtek a szociáldemokraták. A választások előtt közvetlenül pedig ki-mondottan a kommunista párt ellen dolgoztak több városban. Ezt bizonyítja, hogy a kispárttal összefogva, a választást

megelőző napokban minden szavazót kis nyomtatványokon keresztül értesítettek - pontosan címezve -, hogy milyen sor-szám alatt szerepel a névjegyzékben, melyik szavazókörben kell szavaznia és arról, hogy a 2-es, vagy 3-as listára adja le szavazatát. Így aztán voltak, akik arra hivatkoztak a szavazás alkalmával, hogy nekik azt is megírták, melyik listára kell szavazniok.^{/132/} Figyelemre méltó, hogy minden előbbi meg nem értés dacára, az utolsó napokban összefogtak éppen a nagyobb számú szavazat érdekében. Amint azonban a tapasztalatok mutatják, ez már nem segített, hiszen mindkét pártra leadott szavazatok száma alaposan lecsökkent 1945-höz viszonyítva.

A kisgazdapárt tevékenységét - miután a szélő jobboldal kivált sorai közül és Pfeifferhez csatlakozott - bizonyos demokratikus együttműködési törekvés volt észlelhető a megye több városában és községében. Ez azonban nem jelentette azt, hogy jó volt az együttműködés a választási szövetséghez tartozó többi párttal és aktív résztvevője volt a dolgozók érdekében folytatott harcnak.

Az a tény, hogy a kisgazdapárt a megyében sem volt egységes és bomladozott, bizonyos értelemben akadályozta akcióképességét. Politikai tevékenységük ezért a legégetőbb problémák megoldása szempontjából nem volt jelentős. Nem foglaltak nyíltan állást a hároméves terv ellen, de nem is segítettek egyengetni utját. Állandóan hangoztatták, hogy a kisgazdapárt az egyetlen nagy demokratikus polgári párt. Nem osztálypárt és nem is tűrik, hogy az elnyomástól alig megszabadult parasztság bármely más osztály elnyomása alá kerüljön. "Polgári jólétet akarunk mindenki számára" - olvashatjuk több helyen

is lapjaikban./133/ A más osztály elnyomása alatt, ami ellen tiltakoznak, természetesen a munkásosztályt értik és Szentesen, Hódmezővásárhelyen, Csongrádon közvetlenül a kommunista párt ellen szólnak, hiszen a kommunista párt nyíltan hirdeti, hogy mindenekelőtt a munkásosztály pártja. A munkanélküliség, drágaság és szabotálás elleni fellépésük is inkább csak a különböző szervezetben való részvételükön keresztül történik./134/

A Nemzeti Paraszt Párt a választási küzdelem idején is következetesen együttműködött a kommunista párttal. Általában támogatott minden olyan állásfoglalást, véleményt, mely a társadalmi haladást szolgálta./135/

Az egyes pártok politikai állásfoglalásának és tevékenységének megítélése szempontjából jelentős esemény volt a megyében a választási nagygyűlések megtartása, melyek augusztus közepén zajlottak le. A jelentősebb pártok gyűléseit általában a képviselőjelöltek és leginkább a listavezetők tartották. Így a kommunista párt választási nagygyűlése Szentesen augusztus 20-án zajlott le. Szónoka Révai József, a Szabad Nép főszerkesztője volt. A szentesi Kossuth téren mintegy tízezer ember gyűlt össze, hogy meghallgassa a kommunista párt szónokait. Nemcsak a városból, hanem a környékbeli községekből is eljöttek erre a gyűlésre. A gyűlés résztvevőihez először Erdei Mihály szólt, aki beszámolt a végzett munkáról, mint képviselő és mint jelölt az új választásokon. Beszélt a várost érintő nagy kérdésekről. A munkanélküliségről, a gazdasági nehézségekről, amelyeket csak növel a város területén lévő nagy, mintegy 50 %-os aszálykár. Szólt a megye és a város hároméves tervéről, amely határozottan az életkörülmények megjavulását fogja eredményezni, de mindenekelőtt munkalehetőséget biztosít.

Szólta az ujjgazdák birtokainak telekkönyvezéséről és ezzel is visszautasította azt a rágalmat, melyet a párt nyakába varrtak, hogy kolhozt és csajkát akar. Kérte a többi pártok képviselőit, hogy végre segítsenek a várost súlyosan érintő kérdések megoldásában, mert eddig még nagyon keveset tettek.

Révai József jól kihasználta azt, hogy éppen augusztus 20-án, Szent István napján tartotta gyűlését. "Az MKP meghajtja zászlaját a legnagyobb magyar király emléke előtt. Mi köztársaságiak vagyunk. El akarjuk tüntetni a Habsburt királyok emlékét. De tiszteljük a magyar múlt nagy királyait, Szent Istvánt, Mátyás királyt és az ő művüket is folytatni akarjuk, nemcsak Dózsa Györgyét és Táncsicsét. Hiszen most a választásokon is új magyar állam megalapításáról lesz szó" - mondotta. Aztán az ellenség elleni harcról beszélt, és arról, hogy nincs többé visszaut 1945-höz. Utalt a magyar és a nemzetközi reakció összefogására és arra, hogyan akar beavatkozni Anglia és az USA a magyar választások ügyébe. Kijelentette, hogy Magyarországon az ellenséget a hat ellenzéki pártban kell keresni, amelyek nem vesznek részt a választási szövetségben, majd sorra leleplezte ezeket. Elméletileg és politikailag őszinte, világos beszéde nagy hatással volt a tömegekre és jól tudták az általa mondottakat hasznosítani az agitációs munkában.

Itt jegyzem meg, hogy amikor a két munkáspárt viszonyáról beszélt, reálisan értékelve az együttműködést, akkor a szentesi viszonyokra vonatkozóan a következőket mondotta: "Vita ide, vagy oda, együtt fogunk menetelni! Ezért nem helyes, ha túl magasan lángol a vita tüze és különösen nem helyes - ezt meg kell mondanom szentesi szociáldemokrata barátainknak -, ha éppen azt

az embert kezdük ki, aki a kommunista párt jelöltje, akiben pártunk megbizik és akiből legalább is egy-két tucatnyit kívánnék a magyar demokráciának."/136/ Itt Erdei Mihályról van szó, akit több esetben illettek különböző valótlan megjegyzésekkel. Ez is mutatja, hogy a városban a két munkáspárt közötti viszony nem volt surlódásmentes a választások előtt - ezt csak részben lehetett a választási harc számlájára írni -, ami egyik párt számára sem járt haszonnal.

Hódmezővásárhelyen augusztusban két választási nagygyűlés is lezajlott a kommunista párt szervezésében. Augusztus 3-án Révai József látogatott a városba és nagygyűlésen ismertette a párt választási programját. Erre a gyűlésre a környék városaiból Szentesről, Csongrádról és a községekből is eljöttek. A párt választási jelszava alapján magyarázták a párt politikáját. Mit jelent a jólét, rend és függetlenség. Hogy értelmezi a párt az akkori körülményeknek megfelelően e politikai utmutatásokat."/137/

Augusztusban még egy politikai gyűlés zajlott le a városban kommunista szónokkal. 27-én Rajk László belügyminiszter tartott több mint tízezer ember előtt nagy tetszéssel fogadott beszédet. Előadásában főképpen az ország gazdasági helyzetével foglalkozott és azokkal a körülményekkel, melyek még lehetővé teszik a kisemberek kizsákmányolását. A választásoknak olyan eredményt kell hoznia, hogy meg lehessen változtatni a fennálló kedvezőtlen körülményeket. A következőket mondott az akkori viszonyokról: "Azok, akiktől elvették a földet, a bankrésztvények nagy többségével rendelkeznek még ma is, ezek és tőkés társaik kezükbe tartják az ország gazdasági helyzetét, a gyáripar kétharmad része még az övék. Ők diktálják a piaci árakat, ők

határozzák meg, mennyit raboljanak vissza a dolgozó magyar nép munkájából." Majd szólt a két munkáspárt együttműködésének nagy jelentőségéről.

Csongrádon Révai József tartott választási nagygyűlést, melyen ötezer ember vett részt. Itt is a párt törekvéseiről szólt, arról, hogyan akar segíteni az ellátatlanokon, a munkanélkülieken. Szólt a párt állásfoglalásáról a vallással kapcsolatban, hiszen e városban pár nappal a gyűlés előtt az egyház mozgósította híveit Mindszenthy hercegprimás szentmiséjére. Így nem lehetett e kérdésről nem beszélni. Nem véletlen, hogy külön szólt az asszonyokhoz és kérte támogatásukat.^{/138/} Ugyancsak Révai József tartott választási gyűlést 17-én Mindszenten, Kisteleken, ahol több ezer ember vett részt ezeken a politikai eseményeken.^{/139/}

Szentesen a Szociáldemokrata Párt választási nagygyűlését augusztus 17-én tartották. Szónokai Papdi György, a Szociáldemokrata Párt Szegeden székelő megyei titkára és Kéthly Anna, a párt listavezetője volt. A gyűlésen 2-3 ezren vettek részt. Kéthly különösen a nők szerepéről beszélt és kérte, hogy a választásokon a Szociáldemokrata Pártra adják szavazatukat, mivel ez az egyetlen párt, amely igazi demokráciát akar. Különösen hangsúlyozta, hogy bár választási szövetségben vannak több párttal, de azért a Szociáldemokrata Párt önálló párt és az is marad."^{/140/}

Ezek a kijelentések a két munkáspárt egyesülése ellen irányultak, ami ebben az időben már felmerült, hiszen Rákosi Mátyás 1947. augusztus 1-én Csepelen tartott gyűlésén már beszélt a két munkáspárt egyesülésének szükségességéről, ami alapján véve elméletileg és taktikailag is helyes volt a választási harcban.

Az egyesülés gondolata a szociáldemokrata tömegekre és vezetőkre kétféle hatással járt. A baloldali munkástömegek és vezetői üdvözölték és a későbbi események be is bizonyították, hogy az egyesülés feltételei létrejöttek. A kispolgári beállítottságu jobboldal részéről viszont megindult egy elszigetelődési folyamat, ami nem vált kárára a Szociáldemokrata Pártnak. A párt önállóságának magyarázása viszont állandó témája volt sok szociáldemokrata vezetőnek a megyében is.^{/141/} Voltak, akik ekkor még nehezen barátkoztak az egységes munkáspárt megteremtésének gondolatával. A vásárhelyi Alföldi Ujság "Választási hírek" rovatában majd mindennap közli, hogy az SZDP önálló külön listával vesz részt a választásokon, nem egyesül más pártokkal. Hódmezővásárhelyen az SZDP első választási nagygyűlésére augusztus 10-én került sor. Az előadó Takács Ferenc földművelésügyi államtitkár és Tamás Béla polgármester volt. Takács a párt választási programjáról szólt. Hangsúlyozta a "Béke, jólét és biztonság" jelszavát. Tamás Béla, de méginkább a gyűlést bezáró Fehér Ferenc, a párt városi titkára, aki erősen jobboldali beállítottságu volt, megragadta az alkalmat, hogy hitet tegyen a "demokratikus szocializmus" mellett és szítsa a hangulatot a kommunisták ellen. Fehér a következőket mondotta: "Kit választunk: Jézust vagy Cézárt? Európa a szocializmus felé halad és mi is arra megyünk, mert a magyar nép életfeltétele ez, csak az a kérdés; ki legyen a nép eszményképe? Jézus-e, vagy Cézár? Mint-hogy mi erőszakot semmilyen formában nem tűrünk, Cézár pedig az erőszakot és a gyűlöletet jelenti, Jézussal tartunk és a szeretetet hirdetjük."^{/142/} Ez világos beszéd volt, mely éppen a kiéleződött osztályharc viszonyai között hirdeti a sze-

retetet mindenki számára és tagadja az ellenséggel szembeni határozott fellépést. Ez magyarázatot ad részben arra is, hogy miért olyan kiélezett a viszony Vásárhelyen a kommunista párt és Szociáldemokrata Párt között. Augusztus 24-én még egy nagygyűlésre került sor, amelyen Kéthly Anna beszélt. Elsősorban a női választókhoz szólt, beszélt a párt munkájáról és kérte, hogy szavazatukat a Szociáldemokrata Pártra adják.

A megye más városaiban és községeiben is ellátogattak augusztus hónapban a Szociáldemokrata Párt jelöltjei. A csanyteleki járási titkár arról számolt be, hogy a Szociáldemokrata Párt szónokai nem egyengették a két párt együttműködésének útját, állandóan nagy multjukra hivatkoztak és a kommunista pártról lekicsinylően nyilatkoztak. /143/

A kiskgazdapárt szintén a gyűlések sorozatán keresztül ismertette választási programját. Szentesen a megyeszékhelyen a párt augusztus 10-én tartotta választási gyűlését. /144/ Nem nagy tömeg, néhány százan hallgatták meg a szónokokat. Puskás Sándor képviselőjelöltet és Nagy Miklós kultuszminisztériumi államtitkárt. A szónokok a koalíció szellemében helyesen beszéltek a fennálló nagy problémákról, a koalíció fenntartásának szükségességéről. A nagygyűlésen felszólalt Nagy Dániel képviselőjelölt, a kiskgazdapárt városi vezetőségének tagja, aki elítélte a pártba bekerült régi, uri vezetőket, akikről szerinte most már a kiskgazdapárt megszabadult. Hangoztatta, hogy a párt nem veszített azzal, hogy megcsökkent párttagsága. A gyűlés szónokai lényegében már a megtisztult kiskgazdapárt politikai vonalát tartották szem előtt. A városban ekkor a kiskgazdapárt már nem bírt nagy tömegbefolyással, amit majd a választások eredménye is mutat. Ugyancsak viszonylag békülé-

keny hangot ütnek meg a központi szónokok Hódmezővásárhelyen és Csongrádon is. A párt programjának ismertetése során hangsúlyozzák, hogy önálló programmal és önálló pártként vesznek részt a választásokon. Különösen Kása István, aki a kisgazdapárt csongrádi elnöke, de a megyei vezetőségnek is tagja, hangsúlyozta ezt, mert állítólag olyan hírek terjedtek el a megyében, hogy a kisgazdapárt egyesül más koalícióbeli pártokkal.^{/145/} Hódmezővásárhelyen Pongrácz Aladár államtitkár augusztus 17-én, majd 24-én Szabó Árpád, a nemzetgyűlés elnöke tartott választási nagygyűlést. Ezeken a politikai gyűléseken többezren vettek részt.^{/146/} Csongrádon Nagy Miklós kultuszállamtitkár tartotta az egyik augusztusi nagygyűlést. Ugy véljük, hogy az általa megfogalmazottak a kisgazdapárt politikájának lényegét mutatták. A fenti gondolatok a megye bármely részén megtartott gyűlések szónokainál megtalálhatók, ilyen vagy olyan formában. Miután hangsúlyozta a polgári jólét és életforma gondolatát, ilyen kijelentéseket tett: "Nem állunk a marxizmus elvei alapján, távol áll pártunk a materializmustól. Harcolunk a magántulajdonért és ellensége vagyunk mindenféle diktaturának. Nem vagyunk osztálypárt, Nem tűrjük, hogy a parasztság bármely más osztály elnyomása alá kerüljön."^{/147/}

A kisgazdapárt szónokai tehát a békülékenyebb hangú beszédekben is megfogalmazták a maguk polgári ideológiájukat tükröző programjukat. Ugy tűnik azonban, hogy a kisgazdapárt egyes helyi szónokai nyiltabban szint vallottak. Kása István például a tömörkényi és csanyteleki gyűléseken már nyíltan arról beszélt, hogy harcol a párt a régi elnyomó rendszer ellen, de harcol az új elnyomók és kizsákmányolók ellen is. Ez alatt ő a kommunistákat értette, hiszen ő az, aki állandóan

tiltakozik a parasztság más osztály által történő elnyomása ellen.

A másik jellemző vonása volt a megtartott beszédeknek, hogy a párt szónokai mélyen vallásos hangot ütöttek meg. Csongrádon például Guba Mihály központi előadó, aki augusztus 24-én tartotta gyűlését, az Isten és a haza gondolatát fejtegette.^{/148/} De ez ~~t~~ tükrözték a kisgazdapárt Csongrádon megjelenő lapjának cikkei is. Az egész augusztus hónapban tele van a lap vallásos jellegű cikkekkel, és augusztus 31-én "Isten nevében" címmel vezércikk jelent meg, melyben a választópolgárokhoz szóltak.^{/149/} Ez is bizonyítja, hogy nem rossz a párt és egyház közötti kapcsolat és így nem véletlen, hogy mikor a katolikus egyház papjainak határozott utasítást adnak, hogy hiveiket melyik pártokra szavaztassák, akkor ezek között a ~~legreakciósabb~~ polgári pártok mellett ott van a kisgazdapárt is.^{/150/}

A Nemzeti Paraszt Párt szónoka a megye városaiban a párt országos elnöke, a választókerület listavezetője, Veres Péter volt. Az akkori ujjaépítési minisztert annak dacára, hogy nem nagy párttagsággal rendelkeztek, a gyűléseken sok érdeklődő meghallgatta. Veres Péter beszédeiben a legfontosabb országépítő kérdésekkel foglalkozott. Ezek: a hároméves terv, az életszínvonal emelésének kérdései, a munkanélküliség felszámolása. Hangsúlyozta továbbá a munkás-paraszt szövetség szükségességét, az ország továbbfejlesztése szempontjából.^{/151/} Ez a párt volt az - amint erről már szó esett -, mely a kommunista párttal a választási harcban is a legsurlódásmentesebben együttműködött. Ezt az is mutatja, hogy a Csongrádon megjelenő "Uj Tiszavidék" című parasztpárti lapban rendszeresen közlik a

kommunista párt hireit is, de a kommunista párt lapjai is helyt adnak a parasztpárt hireinek és az általa tartott politikai rendezvényekről is irnak./152/

A választási gyűlések közül említésre méltó még a Polgári Demokrata Párt által néhány városban és községben megtartott gyűlés. Szónokai Örley Zoltán nyugalmazott altábornagy, Ruppert Dezső nemzetgyűlési képviselő, dr. Vészi Mátyás budapesti ügyvéd voltak. Elkísérte őket Gönczi Pál szegedi alelnök is. A gyűlésen elhangzottakat bőven kommentálták a kisgazdapárt helyi lapjai./153/ A Csongrádon elhangzottak képet adnak a párt törekvéseiről és általa követett politikai vonalról. Ruppert Dezső a következőket mondotta: "Kár a nemzetet pártszenvédélyekkel szétszaggatni. Ember-ember fölé, párt párt fölé nem nőhet. Zsarnokoskodni senkinek sincs joga ebben az országban, mindenekelőtt maradjunk meg magyarnak." Ugyancsak ilyen tónusban beszélt Örley Zoltán is, csak valamivel konkrétábban utalt arra, hogy kik ellen lépnek fel elsősorban. Megállapította, hogy "a jelenlegi demokrácia nem igazi demokrácia, mert a polgárságtól megtagadták a jogokat és kivételeznek bizonyos színű igazolvány-tulajdonosokkal." Majd a továbbiakban arról beszélt, hogy független politikamentes honvédséget akarnak, mert az mindenkié és aki a honvédségbe beviszi az osztálypolitikát, ki kell seperni onnan. Megfogalmazást nyert az is, hogy a magyarság felemelkedését csak a polgári demokrácia biztosíthatja./154/ Ennek a pártnak azonban nem volt jelentős tömegebefolyása sem az országban, sem a megyében, ezt a reája leadott szavazatok is mutatták. A választási szövetségbe tömörült pártok választási gyűléseit úgy értékelhetjük, hogy azok jelentős politikai események voltak,

a megyében nagy tömegeket vonzottak e rendezvények. Kétségkívül legtöbbször a kommunista szónokokat hallgatták és ez azt is bizonyítja, hogy az akkori harcok élén a kommunista párt állt. A párt motorja volt a társadalmi, gazdasági problémák megoldásáért folyó küzdelmeknek. Ez azonban nem jelentette azt, hogy mivel szónokai és a párt választási programja vonzóan hatott a tömegekre, a párt helyi tömegbefolyása arányos lett volna az érdeklődéssel és az általuk végzett munkával.

Az egész választási politikai munkában jelentős szerepük volt a megyében a tömegszervezeteknek. Melyek voltak a legnagyobb tömegeket magukba foglaló és legnagyobb politikai befolyással rendelkező szervezetek? Mindenekelőtt a szakszervezet, amely a két munkáspárt irányítása alatt áll, s amely szorosan felzárkózva a kommunista párt mögé, a baloldali erők álláspontját képviselte. Emellett különösen a FÉKOSZ-nak volt nagy tekintélye még a megyében. A másik jelentős szervezet, mely az ujjgazdákat fogta össze szervezetileg, az UFOSZ volt. Ez a szervezet is jelentős helyet kapott a választási politikai munkában, mivel egy olyan társadalmi réteget képviselt, melynek állásfoglalása nem volt közömbös a megyében sem számszerűségét, sem politikai jelentőségét tekintve. Erre a rétegre nagy gondot fordított a kommunista párt is. A választások előtti napokban az ujjgazdákat levéllel kereste fel a párt és kérte támogatásukat.^{/155/} Az MNDSZ a nők közötti politikai tevékenységet szervezte és az asszonyokat mozgósította bizonyos akciók megvalósítására. A választásokat közvetlen megelőző időszakban a pártok részéről volt bizonyos versengés a női szavazatok megnyeréséért, mivel ez a szavazásra jogosultak nagyobbik részét tette ki a megyében is. A kommunista párt aján-

déket helyezett kilátásba annak a női pártaktiva csoportnak, amely területén az 1945-ös választási eredményhez viszonyítva a legjobb eredményt éri el.^{/156/} Az MNDSZ Csongrád megyei nagygyűlésén Kara Anna szólt a női választópolgárokhöz.^{/157/}

A pártok általában minden társadalmi réteghez igyekeztek eljutni. Leginkább kitűnik ez a törekvés a kommunista párt politikai tevékenységéből. Erre vonatkozólag biztatást kaptak a párt központi vezetőségétől. Ezt bizonyítja, hogy a központból érkezett egyik levél arról értesíti a pártbizottságot, hogy az értelmiségi propagandát milyen anyagokkal segítik és itt a következőket írják: körlevél az orvosokhoz, körlevél az óvónőkhöz, nyomtatott levél minden pedagógushoz, körlevél a gyógyszerészekhez, állatorvosokhoz. Ezeket a leveleket a helyi pártszervezet névre címezve küldték ki néhány nappal a választások előtt. Kiadtak egy "Magyar Közalkalmazottakhoz" című füzetet is.^{/158/}

Hódmezővásárhelyen augusztus 24-én a Fekete Sasban Rudas László tartott értelmiségi nagygyűlést, melyen "Az értelmiség szerepe a demokráciában" című témát fejtegette.^{/159/} Az értelmiség megnyerésére különösen nagy gondot fordított az MKP, s nem is eredménytelenül. Ugyancsak több aktiva megbeszélést és gyűlést tartottak a megyében központi előadókkal a különböző társadalmi rétegeknek.

A hiba az volt, hogy a tömegszervezetekben is és a rétegpolitikában is e helyes törekvések mellett a kommunisták teljesen uralni akarták a helyzetet, figyelmen kívül hagyva a többi pártokat, a választási szövetséget. Ilyen hibára lehet következtetni pl. abból is, hogy a szakszervezetekben megalakított választási bizottságokba mind kommunista párttagok ke-

rültek és a központból lejött paritásos bizottságnak kellett intézkedni, hogy a helyek 40 %-át a szociáldemokratáknak és más pártoknak átadják./160/

Külön kell foglalkozni a MADISZ-szal, a Magyar Kommunista Párt ifjusági szervezetével. Ez a szervezet a megyében közel sem töltött be olyan szerepet, mint amelyet betölthetett volna, ha az ifjuság között helyesen politizál. Itt a hiba az volt, hogy e szervezet tagjai inkább csak párttagok voltak, ezenkívül azokból tevődött össze, akiknek szülei is párttagok voltak, így tevékenységük kevésbé különbözött a párt tevékenységétől. Tömegbefolyása elsősorban ezért nem volt nagy és a fiatalok között nem volt jelentős politikai tényező, "tul felnőtté vált". Ez a szervezet ennélfogva nem vonzotta a fiatalokat./161/

Elég nagy helyet kapott a megye politikai életében a földművesszövetkezet, melynek nagyszámu tagsága volt és ülései eseményszámba mentek. De jelentős volt árueelosztó szerepe is. Ezért gyakran találkozni a megyei választmány állásfoglalásával, politikai nyilatkozataival, melyekkel a kisparaszt-ság érdekeiért szállt sikra. A választások előtt pozitív szerepet töltött be a parasztság között végzett politikai munka szempontjából.

Értékelve a tömegszervezetek munkáját, megállapítható, hogy ezek a megyében is jelentős politikai tényezők voltak. A legnagyobb befolyása az említett tömegszervezetekben a kommunista pártnak volt és e párt politikáját támogatták legaktívabban. Ami csökkentette munkájuk eredményességét, hatókörét, az éppen abban rejlik, hogy tagságuk nagy része párttag volt és így a tömegszervezeteknek sem volt nagy befolyása a párton-

kivüliek között. Jelzi ezt a problémát az is, hogy az augusztus 3-án megtartott megyei földmunkásértekezlet küldötteinek 90 %-a kommunista párttag volt. Erről az értekezletről a megyei vezetők megállapítása az volt, hogy jól sikerült.^{/162/} Másrészt meg a legaktívabb személyek azonosak voltak a pártban és a tömegszervezetekben dolgozókkal, vagyis bizonyos értelemben azonos tömegekről és személyekről volt szó a FÉKOSZ-nál, az UFOSZ-nál, a földművesszövetkezetnél. Tehát nem széles tömegbázisról, hanem inkább leszűkült rétegekről, földmunkásokról, kis- és szegényparasztokról volt szó. Ezt időnként érezték is a kommunista párt vezetői, hiszen Szőke Mátyás, Szentes város titkára pl. augusztus 9-én a pártbizottsági ülésen arról beszélt, hogy a nők és az értelmiség között végzett politikai munka nagyon gyenge, és mivel - mondotta - a választás itt van a sarkunkban, meg kell teremteni az eleven kapcsolatot a tömegszervezetekkel és a sajtóval.^{/163/} Ez bizony már elég elkésett megállapítás volt, de sajnos ez sem realizálódott megfelelően, mert nem voltak következetesek a hibák kijavításában és tulzottan bizakodóak még a választásokat megelőző napokban is.

3./ A pártok közötti nézeteltérések

A választási küzdelemnek igen fontos területe volt az eszmei-politikai harc. A polgári nézetek nagy tömegekre hatottak a megyében. Ezt táplálta az is, hogy a választási szövetségbe tömörült pártok annak dacára, hogy sok kérdésben politikailag megegyeztek eszmeileg, ideológiailag igen sok kérdésben más-más álláspontra helyezkedtek. Méginkább megvolt az ellentét a területen a polgári pártokkal, melyekkel politikailag sem ke-

rülhettek egy platformra. A harc folyt az üléseken, a csoportos és egyéni beszélgetéseken a felmerült kispolgári és el-lenséges nézetek ellen.

A leggyakrabban felmerülő nézetek egyike a "polgári életforma" kérdése volt. "Kik a polgárság képviselői", "kik mit értenek a polgár szó alatt" - ezek voltak a napirenden lévő vitatott kérdések.

A Szociáldemokrata Párt, a kispazdapárt szóban és írás-ban helyt ad annak, hogy a jobboldal képviselői kifejtsék ál-láspontjukat. A kispazdapárt gyakran hangoztatta, hogy az egyet-len nagy demokratikus polgári párt, mely védi a polgárok magán-tulajdonát. Polgári egységről beszéltek, mely feltétele a pol-gári életforma valóra váltásának.^{/164/} Ugy tűnik, hogy ezt a polgári életformát féltették a kommunistáktól. A jobboldaltól terhes szociáldemokrata párt is ugyancsak gyakran üt meg olyan hangot, amely a polgári demokrácia elveit tüktözte. A szocia-lista Magyarország felépítésénél mintaképnek a "boldog Svéd-országot" tartották.^{/165/} A testvériség és a béke gondolata is polgári értelmezést nyert náluk. Hogy mit értenek a polgári élet-forma alatt, erre világos választ adott a kommunista párt. Ré-vai József a Szabad Nép 1947. augusztus 5-i számában leleplezi a polgári életforma körül kibontakozó vita igazi tartalmát. A következőket írta: "A polgári életforma védelméről szóló beszé-deknek mindig van egy mellézköngéjük: a polgári életformának, mint kevesek kiváltságának a védelme hallatszik ki belőlük. Kü-lönösen nálunk, Magyarországon, ahol polgári életformán tulajé-donképpen uri életformát értettek: a vagyon és a születés elő-jogain és kiváltságain alapuló életkörülményeket."^{/166/}

A megyében is ezen az alapon vitatkoztak a kommunis-
ták a helytelen nézetekkel, a sajtóban és a különböző vita-
fórumokon./167/

A választási politikai munkában állandóan napirenden
lévő kérdés volt a munkásegység és a munkás-paraszt szövetség
kérdése. Sokan voltak, akik tudatosan ellene dolgoztak e kér-
dések gyakorlati megvalósulásának, éppen azért, mert eszmei-
leg sem értettek vele egyet. Arról már volt szó, hogy az egy-
séges munkáspárt megteremtésének gondolata nem talált nagy
szimpátiára a szociáldemokrata vezetők egy részénél. Állandó-
an a hetvenöt éves multa hivatkozva, védték, magyarázták párt-
juk önállóságát. Gyakori volt, hogy a Szociáldemokrata Párt az
egyedüli munkáspártnak kiáltotta ki magát és minden őt, vagy
egyes tagjait ért bírálatot a munkásosztály elleni támadásnak
minősített./168/ De a napirenden tartott ugynevezett sérelmi
politika sem kedvezett a munkásegység erősítésének. E kérdé-
sek körül olykor szenvedélyes viták zajlottak le. E viták fő-
képpen Hódmezővásárhelyen sokszor nagyon éles formákat öltöt-
tek és odáig jutottak, hogy 1947. augusztus 18-án SZDP tagok
merényletet követtek el Kabódi Zoltán, az MKP kutasi titkára
ellen./169/

Nagyon veszélyes volt tehát a munkás-paraszt szövetség
ellen folytatott harc, mellyel igyekeztek szembeállítani a
munkásokat, parasztokat, ahelyett, hogy egységes összefogásra
buzdították volna őket, éppen a fennálló nagy kérdések megol-
dása érdekében./170/

Ugyancsak a választási harc egyik napirenden lévő kér-
dése volt a fakultatív vallásoktatás. A vallás "védelmében"
kialakult a katolikus klérus által táplált ideológiai vita.

A kommunista pártnak nem volt célja a vita kiélezése ezen a területen. Tisztában volt azzal, hogy a lakosság nagy többsége vallásos és ezt néhány hónap, hét alatt nem lehet megváltoztatni. Azonban a kisgazdapárt jobbszárnyához tartozó személyek nem nyugodtak és a megyében is provokálták a vitát. Kása István, a kisgazdapárt egyik jobboldali megyei vezetőjének szinte állandó témája volt az általa tartott gyűléseken. Hangoztatta: "Mi kisgazdák, ellene vagyunk a fakultatív vallásoktatásnak, és rajta leszünk, hogy ne valósuljon meg."/171/ A kommunista párt lapja sok cikkében vitatkozott ezekkel a nézetekkel és mértéktartóan helyesen foglalt állást.

Az 1947-es évben több olyan vallásos megnyilvánulás volt a megyében, mely a klérus feltűnően aktív tevékenységét mutatja és azt, hogy voltak pártok, melyek ezt támogatták. Ilyen megnyilvánulás volt Szegváron március 15-én a kisgazda párt támogatásával felvonult katolikus ifjuság tüntetése, ahol hatalmas zöld zászlók alatt, a zászlókon "Isten, Haza, Király" felirással tüntettek a demokrácia ellen./172/ Ugyancsak nagy hatásu vallásos rendezvény volt a már említett, Csongrádon megtartott tiszai Mária napok rendezvénysorozata, melyen Mindszenty hercegprimás is részt vett és nagy beszédet tartott. Ez alkalommal Szentesen is jártak és miséztek ugynevezett vendég egyházi személyiségek. Augusztus 15-én a váci megyéspüspök mondott beszédet Szentesen, az újonnan felállított Szent József szobornál./173/

A kommunista párt a vallás kérdésében helyes politikai és taktikai irányvonalat képviselt. Nem kezdeményezett nagy ideológiai vitákat, sőt kerülte ezeket. Lényegében alkalmazkodott a tömegek hangulatához és csak befolyásolni akarta a dolgok menetét, amennyire lehetett. Ezt mutatja az is, hogy a

csongrádi Mária napokra a párt megyei bizottsága kiadott és elosztott huszezer példányban "Boldogasszony anyánk" című vallásos éneket, ezenkívül háromezer darab képeslapot, ahol Rákosi Mátyás kezét fog Gaál Károly esperessel és 1500 darab "Soha többé háborút" című képes brossurát. /174/

Volt olyan agitátora a pártnak, aki a pártjelvény mellé a fehérkeresztet is feltűzte. Ezt akkor úgy értékelték, hogy jó hatással volt, különösen a tanyai területeken lakók között.

Több esetben megjelent a kommunista párt szónokaként dr. Popovics István görögkeleti esperes, aki tagja volt a kommunista pártnak. Nagy hatású beszédei és nyilatkozatai megnyugtatóan hatottak a tömegekre. /175/ Ezekből a megnyilvánulásokból arra lehet következtetni, hogy a vallás kérdésében a vitákat valóban nem a kommunisták, hanem más pártok kezdeményezték. Különösen élenjártak ebben a kispárt jobboldali politikussai.

A megyében különösen hangos volt a választást megelőző néhány hét a választási szövetséghez nem tartozó ellenzéki pártok agitációjától. A polgári demokrata párt szónokai élesen támadták a koalícióban lévő pártokat. Kiálltak a régi tőkések mellett. Nyíltan felléptek a kispárttal szemben, mely szerintük elárulta a polgári gondolatot. /176/ A leghangosabb azonban az ellenséges propagandában - különösen a három városban - a Pfeiffer párt volt a megyében is. "Az ellenzéki pártok közül a Magyar Függetlenségi Párt mutatkozott a népi demokratikus fejlődés legszélsőbb ellenzőjének... Egyetlen párt sem fogalmazta meg olyan határozottan célkitűzéseit, mutatta ki olyan egyértelműen szembeállítást a népi demokratikus célkitűzésekkel, mint ez a párt. A Függetlenségi Párt meghirdette, hogy va-

lamennyi erő összefogására törekszik, amely a polgári gondolat védelme ürügyén a Magyar Kommunista Párt elszigetelését, a politikai hatalomból való kiszorítását szorgalmazza."/177/ E párthoz csatlakoztak a megyében is a legszélsőségesebb reakciós rétegek, akik végtelen demagógiájukkal és rémhireikkel sok embert megtévesztettek. Támadásuk tüzeiben a megyében is a kommunista párt állott. Valótlan, szélsőséges rágalmozásokkal igyekeztek a párt tömegbefolyását csökkenteni. Az egyik vesszőpáripájuk az volt, amivel a kommunista párt vezetőit támadták, hogy azok nem magyar emberek, hanem zsidók, oroszok, cigányok. Ezért nem törődnek a földmunkások gondjaival, ez az oka a munkanélküliségnek, a gazdasági nehézségeknek. Azt hangoztatták, ha a kommunista párt győz a választásokon, akkor háromnapos szabad rablást engedélyeznek. Voltak, akik elhitték ezt, főképpen kiskereskedők, mert a választások után előfordult, hogy ezek az emberek felkeresték a pártbizottságot, hogy valóban megkezdődik-e a szabadrablás, amire őket előre figyelmeztették. Ugyancsak ők szorgalmazták a "csajka" mesét, a kolhozról szóló hamis híreket. Csak a 6-os és 7-es lista a "csajkamentes", hirdették a plakátok és jelszavaik, ezért erre szavazzanak."/178/

A Pfeiffer párt választási gyűlését augusztus 25-én tartotta volna Szentesen és Csongrádon, azonban mindkét helyen botrányba fulladt."/179/ Pfeiffer a megye többi városában és községében sem tudta megtartani gyűléseit, sőt Csongrádon komoly verekedésre került sor. Így számol be erről Császi Ferenc, Csongrád város polgármestere a megyei alispánnak küldött jelentésében: "25-én tartotta Csongrádon Pfeiffer Zoltán zászlóbon-tó nagygyűlését. Ezt megelőzően pártjának plakátjait a helyben induló demokratikus pártok plakátjaira ragasztották rá, ami a lakosságból olyan nagyfoku haragot és ellenszenvet váltott ki,

hogy Pfeiffernek a fogadása egyáltalán nem volt szívélyesnek mondható. Beszédének megkezdése előtt először vita, majd verekedés fejlődött ki, a hallgatóság és az előadó között és ez a verekedés az egész tömegre kihatott s az emberek közös erővel ütötték azokat, akik Pfeiffer Zoltánnak és társainak akár szóban, akár ténylegesen védelmükre keltek. A verekedés eredménye: 3 embert mentőautó szállított el súlyos sérülésekkel és a tömeg által megvert kb. 30 embert könnyű testi sérítéssel."/180/

Ezeket a fellépéseket a kommunista párt nem támogatta, sőt sajtójában arra hívta fel a párttagok figyelmét, hogy tartózkodjanak minden ilyen megnyilvánulástól. Az igazság azonban az, hogy ennek ellenére voltak párttagok, akik részt vettek ilyen akciókban."/181/ Ez többet ártott a pártnak, mint használt, amint ezt a következő napok eseményei is bebizonyították.

Ugyancsak több helyen próbálkozott a Balogh párt is közvetlenül a választások előtt pártot szervezni és gyűlést tartani, azonban ezek nem sikerültek."/182/ A megye területén ez a párt, mint ellenzék nem is jelentett különösebb veszélyt, csupán Kiskundorozsmán kapott figyelemre méltó szavazatot."/183/

A választások előtti hetek eseményei a megyében is az osztályharc kiélezett voltáról tanuskodtak. Volt, amikor a pártok közötti harc olyan formákat öltött, hogy abba a közigazgatási vagy rendőri szerveknek kellett beavatkozni. Erről tanuskodnak pl. az alábbiak is: Pusztaszeren a II. számú szavazókör közelében 100 darab szabályszerűen kitöltött és aláírt névjegyzék maradványait találták meg, vagy Kisteleken 100 darab ugyancsak kitöltött névjegyzék eltűnt. Mindszenten augusztus 24-én éjjel betörték a központi összeíró bizottság helyiségébe és ismeretlen személyek 32 darab szigorúan számadás alá

eső névjegyzék kivonatát elvitték./184/ Tömörkényen pedig a községi vezetőjegyző asztaláról augusztus 28-án ismeretlen személyek elvitték a végleges jóváhagyott választási névjegyzéket./185/ De történtek fenyegetések is. A pusztaszeri párttitkár kérte a megyei pártbizottság segítségét abban az ügyben, hogy a községben lévő I. számú szavazatszedő bizottság elnökét, Ferenczi Istvánt éjjel megfenyegették, hogy ha a szavazati jogok elbírálásánál történt szanálásokat vissza nem vonják, akkor kivégzéseket, lincseléseket hajtanak végre a községben./186/

Ezek az események azt bizonyítják, hogy az ellenzéki pártok és a választási szövetség pártjaiban meghuzódó reakciós személyek mindent elkövettek, hogy a baloldali erők győzelmét megakadályozzák.

Összefoglalva megállapítható, hogy a választást megelőző egy hónap alatt a megye lakosságának nagy része politikailag aktivizálódott. Ehhez hozzájárult a kommunista párt által végzett széleskörű politikai munka. Hiszen csak Szentes városban a választási politikai munka alatt 97 gyűlést és pártnapot, augusztus utolsó két hetében 80 kisgyűlést tartottak, amelyen általában 80-100-an vettek részt. Ezenkívül általános volt a háziagitáció, mely alkalommal a városban körülbelül 900 ház lakóit látogatták meg./187/ Ugyancsak a gyűlések nagy számáról számolnak be a községek jelentései is. Amint a fábiánsebestyéni titkár írta, hogy két hét alatt 11 politikai gyűlést tartottak a községben, emellett működnek a népnevelő csoportok is./188/ Ezekből a számokból következtetni lehet a politikai munka kiterjedtségére és arra, hogy az MKP jól felkészült a választásokra.

A választásokat megelőzően plakátok és röpcédulák özöne lepte el a városok, községek utcáit. Gyakran előfordult, hogy az egyes pártok emberei leragasztották a másik párt plakátjait. Telerajzolták az utcákat, kerítéseket egy-egy párt jelszavával. Tömörkény községből jelentették például, hogy a választások napjára az egész község magánházait és kerítéseit, valamint középületeit telerajzolták fekete festékkel és fehér mésszel az SZDP jelszavaival és hatalmas hármasszámokkal. /189/

Ilyen felfokozott politikai légkörben készült a megye lakossága a választásokra. A baloldali erők arra számítottak, hogy a tömegek támogatásával olyan eredményt érnek el, amely biztos alap lesz a demokrácia útján való továbbjutáshoz, könnyebben megoldódnak majd az ország nagy gazdasági, társadalmi gondjai. Lesz munkaalkalom, sikerül megfékezni a kizsákmányolást és spekulációt. Több árucikk lesz az üzletekben. A reakcióerői pedig mindent igyekeztek feltenni a választási siker érdekében. Abban reménykedtek, hogy a parlament összetételének javukra történő alakításával sikerül majd a demokrácia addig elért eredményeit is megsemmisíteni, vagy legalább is megakadályozni a továbbhaladást. Amint azonban a választási eredmények bizonyították, rosszul számoltak. Az 1947 augusztusában megtartott választások, ellentétben az 1945-össel, nem gyentítették, hanem jelentősen megerősítették a demokrácia pozícióit.

III.

A választások eredményei

1./ A választások számszerű adatainak értékelése

Annak a nagy politikai küzdelemnek, melynek élvonalában a kommunista párt haladt, az augusztus 31-én lezajlott választás hozta meg az eredményét. Most már valósággá vált a sokat hangoztatott jelszó: "1-es lista első párt, Magyar Kommunista Párt", vagy "Első lesz az 1-es lista: győz a magyar kommunista."

Augusztus 31-én az országban csaknem 5 millió szavazó járult az urnák elé és adta le szavazatát. A népi demokrácia nagy erőpróbája volt ez. A választásokat megelőző nagy politikai harc, az ígéretések nagy kampánya után, titkos szavazás útján a választási szövetségre lépő demokratikus pártok országosan a szavazatok többségét, 60,1 %-át kapták. Ez mutatja, hogy a népi demokrácia kiállta az erőpróbát és ugyanakkor bebizonyosodott életképessége is. A baloldali blokk pártjai a szavazatok 45,3 %-át kapták, az MKP pedig 22 %-ot és így a koalícióban, de az országban is a legnagyobb párt szerepét töltötte be. Természetes, hogy a mandátumrészesezés is ennek alapján oszlott meg. Így a 413 mandátum a következőképpen alakult: /199/

1./ MKP	100 képviselő
2./ Kisgazdapárt	68 "
3./ Szoc.Dem. párt	67 "
4./ Nemzeti Paraszt Párt	36 "
5./ Schlachta Párt	5 "
6./ Barankovics Párt	60 "
7./ Pefiffer Párt	50 "
8./ Radikális Párt	6 "

9./ Balogh Párt	18 képviselő
10./ PDP	3 "

A Függetlenségi Front pártjainak 271, az ellenzéknek pedig 142 mandátum jutott. Így ez a legfelsőbb törvényhozó szervben, a parlamentben biztosította a demokratikus erők győzelmét. Alapját képezte annak, hogy most már az államhatalom segítségével végrehajtást nyerjenek azok az intézkedések, amelyek az ország fejlődésének népi demokratikus útját biztosítják.

Az országos eredményekhez a Csongrád megyei eredmények is hozzájárultak.

A szavazatok országos megoszlása: /191/

MKP	1 082 597	21,7 %
FKGP	757 082	15,1 %
SZDP	732 178	14,6 %
NPP	435 170	8,7 %
Ker.Női Tábor /Schlachta/	67 792	1,3 %
Dem.Néppárt /Barankovics/	805 450	16,1 %
MFP /Pfeiffer/	718 193	14,3 %
Polgári Rad. Párt	93 270	1,9 %
FDP /Balogh/	256 396	5,1 %
Polgári Demokrata Párt	48 055	-,9 %

Csanád-Csongrád választókerület szavazati megoszlása: /192/

MKP	68 882	23,17 %
FKGP	37 781	12,71 %
SZDP	35 204	11,84 %
NPP	24 533	8,25 %
DNP	20.588	6,93 %

MFP	93 719	31,53 %
PRP	7 129	2,40 %
FDP	4 595	1,55 %
PDP	2 561	-,86 %

A szavazatok megoszlása Csongrád megyében, Hódmezővásárhellyel együtt/193/

	1945.	1 9 4 7 .	
MKP	22,2 %	28 640	24,2 %
FKGP	48,3 %	18 492	15,6 %
SZDP	21,2 %	15 462	13,1 %
NPP	6,6 %	8 171	6,9 %
Dem.Néppárt /Barankovics/	-	7 926	6,7 %
MFP /Pfeiffer/	-	34 781	29,4 %
Polg.Rad.Párt	-	1 885	1,6 %
FMDP /Balogh/	-	1 802	1,5 %
Polg.Demokrata Párt	1,7 %	1 164	1,- %
Ö s s z e s e n :	100,0 %	118 323	100,0 %

A szavazatok megoszlása járásonként, városokként, /194/
százalékban kifejezve

	Hmrvhely	Szentes	Csongrád	Csongrád	Kk.dorozsma	Mindszent
			járás	járás	járás	járás
MKP	23,5	29,-	14,-	24,1	17,2	39,-
SZDP	17,4	12,3	16,-	8,1	6,2	15,3
FKG	31,8	15,1	5,7	6,8	8,2	8,1
NPP	7,9	3,4	4,2	10,3	10,7	4,-
DNP	1,6	0,2	2,2	3,6	30,6	1,-
MFP	16,1	37,5	51,3	40,9	24,8	23,3
MRP	0,8	1,6	2,4	2,9	1,6	1,2
FMDP	0,6	0,3	0,6	1,1	0,5	7,7
PDP	0,3	0,6	3,6	2,2	0,2	0,4

Amint a leadott szavazatok száma mutatja, Csongrád megyében 1947-ben 1540-nel volt több érvényes szavazat, mint 1945-ben. /195/

Nem szavazott le a szavazásra jogosultak közül 6 919 fő. /196/ A szavazatok 47,5 %-a volt férfi, 52,5 %-a nő által leadott szavazat. Ez a nagyszámu szavazat különbség a második világháboru teremtetete helyzet következményeit is mutatja.

Ha az eredményeket vizsgáljuk, azt látjuk, hogy a megyében szép eredményeket értek el a baloldali erők. Igaz ugyan, hogy országosan a koalícióban lévő pártokra 60 %-os szavazati arány jutott és ez a megyében 59,8 %, tehát valamivel alatta maradt az országos átlagnak. Ez mindenekelőtt abból adódott, hogy a szociáldemokrata párt és a kisgazdapárt szavazati aránya az 1945-ös eredményekhez képest nagymértékben visszaesett. A kisgazdapárt 37 848 szavazatot, a szociáldemokrata párt 9 828 szavazatot veszített. Ez az 1945-höz képest 67 %, illetve 38,5 % veszteséget jelentett.

A kommunista párt szavazati részaránya viszont meghaladja az országos átlagot, több mint 2 %-kal, vagyis 24,2 % eredményt ért el. Számszerűen is előre lépett, 2 821 szavazattal többet kapott, mint 1945-ben. Azonban a megyében első helyre nem a kommunista párt került, mint ahogy országosan ez történt, hanem a szélső jobboldalt képviselő Pfeiffer párt 29,4 %-os szavazati aránnyal. /197/ Ez azt mutatja, hogy az a nagyszámu szavazó réteg, mely 1945-ben a kisgazda és a szociáldemokrata pártra adta szavazatát, most többségében a polgári pártokat, de mindenekelőtt a Magyar Függetlenségi Pártot támogatta.

A választások eredményei alapján az alábbi pártok jelöltjei jutottak be a parlamentbe a Csanád-Csongrád választókerületből:

MKP: Révai József, Erdei Mihály, dr. Zöld Sándor, Dékány András, Oláh Mihály

FKGP: Dr. Pongrácz Aladár, Implon Ferenc

SZDP: Kéthly Anna, Szeder Ferenc, Papdi György

NPP: Veres Péter

DNP: Dr. Bálint Sándor, Lőrincz Lajos

MFP: Dr. Pfeiffer Zoltán, Moór Gyula, Fodor István, Keresztes Tamás, dr. Bárkányi Ferenc, Pardi Ferenc, Joó József, Csizsár György/198/

2./ A koalíciós pártok állásfoglalása a választások után

A megyei pártbizottság lapja, a "Magyar Alföld" örömmel üdvözölte a baloldali erők győzelmét. Megállapította, hogy "a magyar politikai életben vitathatatlanul a kommunista párt tett szert az elsőbbségre." Az a több mint 1 millió szavazó az országban, aki a választásokon a pártra szavazott, nemcsak azért szavazott ránk, mert a mi pártunk az egyike a demokratikus pártoknak, hanem azért, mert a mi pártunk harcolt a legcéltudatosabban a dolgozó nép ügyéért - írta./199/

Révai József a Szabad Nép szeptember 3-i számában foglalkozott a választások értékelésével. "Eredmények és tanulságok" c. cikke a kommunista párt állásfoglalását tartalmazta. Megállapította, hogy az 1945-ös választáshoz képest komolyan előre léptünk. A jobboldali reakciós ellenzék nagyrészt kiszorult a koalícióból. "A koalíción belül döntő erővé a baloldal lett. Az ország első pártjává a baloldal legkövetkezetesebb pártja, a Magyar Kommunista Párt lett, amely szinte egyenletesen erősödött minden választókerületben az egész országban."/200/

A kommunista párt megyei és helyi szerveinek értékelése megegyezett az országos értékeléssel. Tény azonban, hogy a he-

lyi választási eredmények kissé váratlanul érték a párt vezetőit és tagságát. Az előzetes számítások alapján legalább 30 %-os eredményt vártak megyei átlagnak és ez csak 24,2 %-os eredmény lett./201/

A megyében bizakodó hangulat uralkodott a választásokat megelőzően a párttagok részéről. Ennek reális alapja is volt, hiszen a megyében valóban a kommunista párt volt a legnagyobb és legdinamikusabb politikai tényező. Kezdeményezően lépett fel a kis- és a nagy kérdések megoldását illetően. A párttagság állandó számszerű növekedése, a párt által rendezett gyűlések nagy látogatottsága azt mutatta, hogy a párt tömegbefolyása is növekedett. Bár voltak figyelmeztető jelzések, hogy nincs egészen minden rendben. Szentesen például a július 29-én tartott pártbizottsági ülésen, amelyen Fock Jenő, mint központi instruktor is részt vett, részéről elhangzott felszólalásban szó van arról, hogy a választások technikai előkészítése jó, de az értelmiségi vonalat nem jól készítették elő. Nagyobb súlyt kell helyezni az értelmiség megnyerésére. Kifogásolta, hogy a választások érdekében csak az ugynevezett aktív mozog, és nem minden párttag vesz részt a munkában./202/ Szintén egy másik figyelmeztetés, amely augusztus 25-én egy központból érkezett levélből olvasható: "A propaganda anyag terjesztése a ti megyétekben - hangzik a figyelmeztetés - még mindig nincs megszervezve." Nincsenek kiragasztva a plakátok, nem terjesztik megfelelően a rölapokat./203/ E jelenségek és a választási eredmények alapján arra lehet következtetni, hogy nem volt megfelelő, reális a választások előtti helyzet értékelése. Tul bizakodóan ítélték meg a helyzetet és így nem látták annak szükségességét, hogy még nagyobb erőfeszítéseket tegyenek a párton kívüli tömegek megnyerésére. Annak a nagy számu

szavazó rétegnek, amely a kiskgazda és a szociáldemokrata párt oldaláról 1945 óta levált, s a Pfeiffer pártra adta szavazatát, egy részét helyes, átgondolt politikával a kommunista párt mellé lehetett volna állítani, ha felismerik e tömegekért folytatott átgondolt, differenciált harc szükségességét.

A megyei pártvezetés a választási eredményeket megismerve törekedett levonni a megfelelő következtetéseket. Ha a megyei átlag eredményeit részekre bontjuk, egy-egy terület eredményeit külön is vizsgáljuk, nagy különbségeket tapasztalunk. Az is szembetűnő, hogy a különböző társadalmi rétegek szavazatai eltolódtak egyes pártok felé. Így területenként vizsgálva az eredményeket, igyekeztek a tanulságokat levonnia a párt vezetői. Az a tény, hogy a megyei pártbizottsághoz tartozó területek párttagsága /a kiskundorozsmai járás kivételével/ 1947 augusztusában 19 698 volt és e területen a kommunista pártra leadott szavazat 25 077.^{/204/} Ez azt mutatja, hogy a pártnak nagyobb befolyással kellett volna rendelkeznie a tömegek között, hiszen mindössze 5 379 szavazattal kapott többet, mint párttagjainak száma volt. Ebből arra lehet következtetni, hogy még a párttagok legközelebbi hozzátartozóinak jelentős része sem szavaz a kommunista pártra. Bár itt figyelembe kell venni, hogy a párttagság társadalmi és osztályösszetétele igen szűk körű volt. Gyakori volt az olyan eset, hogy az egész család, sőt a rokonság is a párt tagja volt. Erre már utalás történt az előző fejezetben.

A legmagasabb arányt a kommunista párt a Mindszenti járásban érte el, a szavazatok 39 %-át kapta. Ez is arra mutat, hogy a megyében a párt tömegbázisa a földmunkások, szegényparaszatok és az ugynevezett kubikosok között volt a legnagyobb. Viszont feltűnően kevés szavazatot kapott a párt Csongrád városban, 14 %-

ot, ugyanakkor feltűnően magas volt a Pfeiffer pártra leadott szavazati arány, 51,3 %. E városban a kisgazdapárt is elenyészően kevés szavazatot kapott, 5,7 %-ot, amely a megyei átlagnak is mélyen alatta maradt. A szociáldemokrata párt szavazati aránya 16 % volt.^{/205/} Csongrád város példája világosan tükrözi azt a folyamatot, hogy egyrészt a kisgazdapárttól eltávolodott reakciós tömegek melyik párt mögött sorakoztak fel a megyében, másrészt, hogy milyen befolyásoló tényező volt az egyház politikai tevékenysége. Hiszen kézenfekvő az összefüggés a választási eredmények és a "tiszai Mária-napok" között, amibe jócskán belesegített a kisgazdapárt helyi szervezete és sajtója.

Ugyancsak az előbbieket igazolja Kistelek község példája is,^{/206/} ahol a kommunista párt 14,5 %, a kisgazdapárt 3,6 %, a szociáldemokrata párt 4,1 %-ot kapott. Ugyanakkor a Pfeiffer pártra leadott szavazatok 60,4 %-ot képviseltek az összes szavazatokon belül. E községben is különösen reakciós politikai tevékenységet fejtett ki Kreömer Tamás plébános, akinek még szavazati joga sem volt. A szószékről hirdette, hogy ha nem a 7-es kockába teszik a keresztet, elvesz az ország. Hét szentség van, hét miatyánkot kell mondani, meg a világot is hét nap alatt teremtetten az isten, ezért kell a 7-es kockába tenni a keresztet.^{/207/} E szószéki agitációnak meg is volt a következménye, elsősorban a nők között. Megegyezett a két terület abban is, hogy feltűnően hangoskodó és reakciós beállítottságú kisgazdapárti vezetés volt, így nem volt jó a koalícióban lévő pártok együttműködése.

A kisgazdapárt a kommunisták elleni agitációjával e területeken úgy látszik, éppen a Magyar Függetlenségi Párt befolyását és választási sikerét segítette. Az "Uj Tiszavidék"

című csongrádi lap így ír erről: "Mert a nép rémisztése meg-
gyeszerzte a kolhozzal, a csajkával igen nagy volt, így eshe-
tett meg, hogy Szentesen 7 355 szavazatot kapott az, akinek a
vallásos tanyavilág nemhogy a programját nem ismeri, de még a
nevére sem jár rá a szája - a "Pájfer" - így mondják."/208/
Bátran megállapítható tehát, hogy amíg a koalícióban lévő pár-
tok vitatkoztak, addig a reakciós erők az egyházzal összefog-
va agitáltak és ez nagyon sok embert megtévesztett. A megyei
pártbizottság több tanácskozásán megvitatta a választások ta-
pasztalatait. Az értékeléseknél az alaphang helyesen az volt,
hogy elismerték a kommunisták nagy küzdelmeit, melynek alapján
a párt a megyében ilyen eredményeket ért el. Ugyanakkor több-
ször önkritikusan beszéltek saját, a párt által elkövetett hi-
bákról is."/209/

Az elért eredmények is nagy munkát igényeltek a megyé-
ben az 1947-es év körülményei között. Az a súlyos gazdasági
helyzet, amely a megyében kialakult, éppen a nagy munkanélkü-
liség következtében, a párt legszilárdabb támogatóit sujtotta.
Ennek következtében a nagyon rossz viszonyok között élő munka-
nélküliek és szegény sorsu emberek egy része, akik két évvel
korábban szívvvel lélekkel a kommunista párt mellett álltak,
1947-re bizonyos csalódást éreztek, mivel életkörülményük nem
javult megfelelően. Ennek következtében voltak, akik úgy vélték,
hogy a pártban csalódtak és ezért nem támogatták szavazatukkal.
Ugyanakkor az a nagy politikai küzdelem, amely a demokratikus
és ellenséges erők, valamint a pártok között a választások elő-
készítése és lebonyolításakor megnyilvánult, nagyban befolyá-
solta az eredmények kialakulását.

A választási eredményeket általában a következőkkel magyarázták: a kommunista párt politikai munkája a választások előtti héten lelassult. "Szó szerint vették a néma félhet"-et, viszont a Pfeiffer párt propaganda tevékenysége ekkor érte el tetőfokát. Szóba került az is, hogy a megyéből sok család elköltözött más vidékre telepesnek és ezek nagyrésze a párthoz közelálló emberek voltak, akik 1945-ben a kommunista pártra szavaztak. Hátrányos befolyásoló tényezőként merült fel a nagy munkanélküliség, mely a végsőkig elkeserítette az embereket. Említés történik a Pfeiffer gyűlések megzavarásáról és az 1946-ban Szentesen lezajló "Lakos-ügyről", melynek megyére szóló komoly kihatása volt./210/

A megyében végzett pártmunkában előforduló hibák is csak kedvezőbbé tették az ellenzéki pártok helyzetét. Az elzárkózottság, a baloldali tulzások elszigetelték a pártot a különböző társadalmi rétegektől. Az értelmiség, a kispolgári rétegek, a közép- és jobbmodu parasztok között alig volt befolyása a pártnak. Szőke Albert csongrádi városi titkár éppen a választási politikai munkát értékelve mondta el az október 4-i pártválasztmányi ülésen, hogy "hiba volt, hogy a párt csak a kubi-kosok pártjaként mutatkozott. Nem jó szemmel nézik az értelmi-ségi és munkás tagokat. A csongrádi kubikosság, aki nem közülük való, arra azt mondja, hogy reakciós."/211/

A választási tapasztalatok azt is bizonyították, hogy a nők jelentős része az ellenséges propaganda befolyása alá került, hiszen a Pfeiffer szavazóinak többsége közülük került ki./212/ A vallásos propaganda is rájuk hatott leginkább.

A tömegszervezetekben végzett politikai tevékenység sem volt megfelelő. S ezeknek a mulasztásoknak, hibáknak jelentős szerepük volt a választási eredmények alakulásában. A jelzett

hibák is bizonyítják, hogy a választásokat megelőző helyzet megítélése túl optimista volt. Nem számolt a párt eléggé a megyében még meglévő demokrácia ellenes erők viszonylag nagy befolyásával. Az értékelésekből mindig az csendült ki, hogy a párt döntő befolyással van a tömegekre. Az események viszont azt bizonyították, hogy ez nem egészen felelt meg a valóságnak. A választási eredményeken kívül is több jelenségből erre lehetett következtetni. A Pfeiffer párt gyűléseinek megzavarása, amiben kétségtelen része volt a kommunista párttagoknak is, nem vonzotta, hanem taszította a tömegeket. Sokan, és közöttük elsősorban a nők, azon a véleményem voltak, hogy azért nem engedték őket szóhoz jutni, mert ők mondták volna meg az igazat.^{/213/} A csongrádi egyházi rendezvény nagy tömegei szintén erre utalnak. Szentesen pedig a Lakos-ügy egy-éves évfordulóján a temetőben Lakos sirjánál jelentős tömeg részvételével néma tüntetés zajlott le. Ez is a kommunista párt ellen irányuló akció volt és jelentős tömegeket mozgatót meg.^{/214/} Azt is meg kell jegyezni, hogy a megyében nem is volt könnyű jelentősen előrelépni az 1945-ös választási eredményekhez képest, hiszen az 1945-ös eredmény a megyében kiemelkedő volt, jóval meghaladta az országos átlagot. Nyilvánvaló, hogy a dunántúli megyékben, ahol alacsonyabb volt az 1945-ös választási eredménye a kommunista pártnak, könnyebb volt 1947-ben nagyobb arányú növekedést elérni.

Ezt megelőzően 1947. szeptember 6-án Szentesen összevont taggyűlésen értékelték a választás tapasztalatait. Ezen megjelent Kállai Gyula is, aki a központi vezetőség nevében köszönetet mondott a párt vezetőinek és tagjainak a választások sikere érdekében végzett munkáért.^{/2K/} Hangsúlyozta, hogy a megye kom-

munistái jó munkát végeztek, és a megye lakossága nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy megnyiljon az út a demokrácia végleges győzelme felé. "A reakció koalíciót bontó kísérlete vas-
kapukra talált Csongrád megyében is"- mondotta Kállai Gyula. Majd arra figyelmeztette a párttagságot, hogy a harc nem fejeződött be. A reakció újabb támadásokat intéz a demokrácia ellen, ezért álljanak továbbra is szilárdan a harc élén.

Ezen a taggyűlésen a városi titkár is köszönetet mondott a párt tagjainak, a pártlap szerkesztőségének és mindazon szerveknek, melyek segítették a választási munkák sikerét.

Mindent összevetve, a megyei pártválasztmány 1947 októberi ülésén elhangzott értékelés helyes volt, ahol megállapítást nyert, hogy az elért eredmények mögött nagyon kemény munka, nagy küzdelem húzódik meg. Azonban az elért eredmény nincs arányban a lehetőségekkel. A választási munka első szakaszának tapasztalatai alapján nagyobb eredményt vártak a megye vezetői. A jó eredmények ott születtek, ahol a pártnak nagyobb volt a tömegbefolyása, ahol a párt a tömegek között élt és mindennapi eleven kapcsolat alakult ki a párttagok és a pártonkívüliek között. E pártválasztmányi ülésen Szikra elvtárs vett részt a pártközpont részéről. Általános politikai beszámolót tartott az ország helyzetéről. Az előző hetekben kialakult nehéz gazdasági és politikai helyzetről és természetesen szólt a választási munka értékeléséről. Amikor elismerte a megfeszített munkával elért jó eredményt, annak is kifejezést adott, hogy helyes, ha nincsenek megelégedve ezzel a megye vezetői. A Központi Vezetőség is többet vár Csongrád megyétől. Legalább is azt, hogy a megye első pártja, a Magyar Kommunista Párt legyen. Erre annál is inkább szükség van, mert "újabb erőpróbáknak nézünk elébe" - mondotta. Most a feladat, hogy a jó és rossz tapasztalatokat

teljes őszinteséggel, önkritikusan összegezzék és a további munkában hasznosítsák.^{/215/} Ez a választmányi ülés és a következők is ebben a szellemben zajlottak le.

A Nemzeti Paraszt Párt bár a választásokon az 1945-ös eredményhez képest előre lépett néhány tized százalékkal, azonban továbbra is kis párt maradt, nem volt nagy politikai befolyása a megyében.^{/216/} Az azonban hasznos volt, hogy együttműködve a kommunista párttal, sokszor közösen léptek fel a koalíció többi pártjai helytelen állásfoglalásával szemben. A választások után is megmaradt a jó együttműködés a parasztpárt megyei és helyi szerveivel.^{/218/}

A koalíció másik két pártja, a szociáldemokrata párt és a kisközségi párt szavazói arányszáma nagyon lecsökkent a megyében is az 1945-ös eredményekhez viszonyítva. A kisközségi párt korábbi szavazatának 67 %-át, a szociáldemokrata párt pedig 38,5 %-át veszítette el.

A választási eredmények ilyen alakulásából következett, hogy a szociáldemokrata és kisközségi pártban is bizonyos zavar keletkezett a megyében. Meglepte őket a nem várt eredmény. Ilyen nagy visszaesésre nem számítottak, különösen nem az SZDP, sőt ellenkezőleg. Ezért aztán nem elsősorban saját munkájukban és ingadozó politikai vonalukban keresték a hibát, hanem át akarták hárítani más tényezőkre, így elsősorban a kommunista pártra. Ezért választási botrányról beszéltek és irtak. A kék cédulával való visszaélés állt támadásuk középpontjában, melynek alapján szerintük a választási eredmények hamisak.^{/219/} Tehát lényegében folytatták a kommunista párt elleni támadásukat. Erre persze központi pártszervük jobboldalától is biztatást kaptak. Azok a kísérletek, melyek azért folytak, hogy a szociáldemokrata

párton belül a jobbszárny kezébe kerüljön az irányítás, egy kicsit példa volt a vidék számára is. A vidéki szociáldemokrata és kispapárt lapjai is erősen propagálták, hogy "Szakasits beteg, Marosán lemondott,"/220/ és bíztak abban, hogy akik a "tisztá demokrácia vonalát" akarják tartani, azok maradnak a párt élén.

A választásokat követő hetekben nem sikerült a megyében - éppen az előbbieket miatt - megteremteni az egészséges együttműködést a koalíció pártjai között. Szeptember 12-én írt arról a Magyar Alföld, hogy "a feltűnően éles és durva kommunista-ellenes hang kezd csillapodni testvérpártunknál", vagyis a Szociáldemokrata Pártnál. Most már állást foglaltak a koalíció mellett. A kommunista párt viszonylag megértéssel fogadta a Szociáldemokrata Párt részéről megnyilvánuló ideges forró-fejűséget, ami jellemzi közvetlenül a választások után a helyzetet. A megyében is az történik, ami országosan. Ahogy az országos vezetőség fokozza a választások utáni napokban az ellenállást a kommunista párttal szemben, olyan mértékben mélyült a helyi vezetők kommunista-ellenes magatartása is. Különösen hangosak voltak a vásárhelyi szociáldemokrata párt jobboldali vezetői, akik egyértelműen szintén a kommunista pártot tették felelősség nagyarányú szavazatvesztésükért. Szeptember 15-én írt jelentésükben, melyben a választási munkákat értékelték, egyértelműen megállapították, hogy "a visszaesés oka az MKP SZDP-ellenes tevékenysége."/221/ Fehér Ferenc, a vásárhelyi városi SZDP titkár a választások után nyilatkozik a sajtónak a választás tanulságairól és a következőket mondotta: "Világossá vált, hogy a demokrácia legveszedelmesebb ellenségei, akik valójában a diktatura hívei, hogyan tudnak egymásra talál-

ni az SZDP elleni gyűlöletben, amely a legelszántabb és leg-
őszintébb támasza a demokráciának."/222/ Ugyan ezt tapasztal-
juk a megye többi városaiban és községeiben is, csak talán nem
ennyire kiélezett formában.

Azt látjuk tehát, hogy a szociáldemokrata párt helyi
vezetői a megyében még sokáig nem tudnak szembenézni a reali-
tásokkal, vagyis azzal, hogy éppen saját ingadozó politikájuk
hol jobbra, hol balra való vagdalózásuk volt az oka annak, hogy
a tömegek egy része eltávolodott a párttól. Korábbi szavazóik
egy része az egyértelmű baloldali politikát választotta és a
választásokon az MKP-ra szavazott. Más részük pedig az ellen-
zék pártjaira adták szavazatukat. Így bosszulta meg magát az a
versenyfutás, melyet a jobboldali szavazatok megnyerése érde-
kében folytattak a választások előtt.

A kisgazdapárt magatartása a megyében közvetlenül a vá-
lasztások után hasonló volt a szociáldemokrata pártéhoz. Ők is
a kommunistákra akarták hárítani a felelősséget, miközben eszköz-
be sem jutott a Pfeiffer pártról szólni, sőt azok helyi képvi-
selőit, akik lényegében a megyében több helyen hátba támadták
saját volt pártjukat, elmarasztalni. A kisgazdapárt lapja üd-
vözli azt a szentesi Pardy Ferencet, aki mint pfeifferista kép-
viselő, bekerült a parlamentbe és "szeretettel, bizalommal te-
kint a munkássága felé."/223/

A hódmezővásárhelyiek sem tesznek mást a választások
után, mint ismét hitet tesznek amellett, hogy még mindig köze-
lebb állnak a jobboldalhoz, mint a Dobi István vezette balszárny-
hoz. Erre talán legjellemzőbb példa Oláh Sándor, jobboldalhoz
tartozó ~~titkár~~, városi titkár, választási eredményeket értékelő
beszéde: "Nálunk a polgári gondolat kapott 52 %-ot és ezt ugy
hoztam ki, hogy az ellenzéki pártokkal összeadtam a mi szavaza-

zatainkat, mert a nagy kérdésben az ellenzékkel egyek vagyunk..." "Éppen a mi szervezetünk volt az, amelyik annyira ragaszkodott ahhoz, hogy az országos választmányt hívják össze és ott hozzanak elvi döntéseket. Ezekre a döntésekre várt Pfeiffer, mert addig nem alakította meg pártját, mert visszajött volna hozzánk, hogy a mi pártunk erős legyen. Visszajött volna a kiváló Parragi György is, valamint Futó Dezső is és itt indultak volna a mi soraink között, erősítve a mi egységünket."/224/

Továbbra is fenntartotta azt az álláspontját, hogy a kisgazdapártnak koalíción kívül kellett volna indulnia a választásokon. Itt fejtette ki azon gondolatát is, hogy "meg kell alapítanom, hogy pártunk nem egy párt, hanem kettő. Az egyik a vidéki dolgozó tömegek alkotta törzs, a másik pedig egy kisebbség, mely részt vesz a koalícióban és a kormányzatban. A kettő nem egy. Az egyik azt mondta, hogy kell a koalíció mindenáron, a másik, hogy nem!" /225/

Ugy véljük, hogy a városi titkár választások után tett kijelentései, mellyel többen egyetértettek a vezetőségben, világosan mutatja a vásárhelyi pártvezetés jobboldali beállítottságát. Meg kell azonban jegyezni, hogy ezzel a nyílt jobboldali politikával a választások után már nem mernek nyíltan kiállni a tömegek elé. Hiszen a tömegek mégis csak az országos párt politikai vonalán szavaztak, azt fogadták el.

A csongrádi kisgazdapárt szervezete is lényegében azt teszi, mint a többi. A helyi sajtó "Megfogyva bár, de törve nem" című vezércikkében, miközben kesergett a szavazatvesztésen, rágalmazta a kommunista pártot. Arról kirtak, hogy súlyos visszaélések történtek a választások során, ők is "kékes" csalásról zengedeztek, miközben egy szót sem ejtenek arról, hogy a város-

ban a szavazatok több mint felét éppen a szélső jobboldali Pfeiffer párt vitte el./226/

Ezek a tények nagyon sokat mondanak a kispártokról akkori politikájáról. Arról az ingadozásról, amely egész évben jellemezte a párt vezetését. Határozottan sosem mertek kiállni a nyílt áruló jobboldallal szemben a megyében, csak addig jutottak el, ameddig a körülmények feltétlenül kényszerítették őket. Így nem csoda, hogy a pfeifferisták országosan is, de a megyében is reménykedtek, hogy sikerül még egy merényletet eredményesen elkövetni a magyar népi demokrácia ellen.

A megyében tehát a Pfeiffer párt határozott támadásba ment át a választásokat követő időben. Támaszkodva a választási eredményeikre, rágalmazták a kommunistákat és igyekeztek kiélezni a politikai hangulatot. Igyekeztek kihasználni a nagy arányú munkanélküliséget és elkeseredést. Nagyfokú demagógiájukkal szították a hangulatot. Ennek vetülete volt Szentesen, hogy szeptemberben bizonyos vadstrájkok is zajlottak le és éppen a legjobban kereső munkásrétegek között, valamint a kommunista párt által tartott kisgyűléseken több helyen kommunista ellenes hangulat alakult ki./227/

Az a három hét, mely a választásoktól a kormányalakításig eltelt, rendkívül hátrányosan éreztette hatását a megyében. A reakció erői addig, míg a pártok egyezkedtek, vitatkoztak, kihasználták a helyzetet, nemcsak politikailag, hanem gazdaságilag is. Növekedett a munkanélküliség, mert a közmunkák végzéséhez nem kaptak pénzt. Emelkedtek az árak, nagy méreteket öltött a feketepiac, a spekuláció. Ezért követelik erélyes hangon a megye becsületes dolgozói a kormány megalakítását./228/ Ilyen viszonyok között nyilván a megyében is nagy bizalommal üdvözölték a Dinnyés-kormány létrejöttét.

3./ Törekvések a Pfeiffer párt feloszlására

Mint ahogy erről már szó esett, a választások utáni első megyei választmányi ülést október 4-én tartotta a kommunista párt.^{/229/} Erre az időre lényegében befejeződött az a nagy politikai válság, mely közvetlenül a választások után kialakult, és amelyhez kapcsolódott a kormányválság is. Létrejött az új kormány és napvilágot látott a két munkáspárt közös kormányprogramja, mely meghatározta a legfontosabb tennivalókat. Ez már bizonyos politikai stabilizáció kibontakozását jelentette. Ez a megyében is kedvezően éreztette hatását. Az előrehaladást azonban erősen befolyásolta még ekkor is a jobboldali erők próbálkozása. Ezeknek az erőknek fő gyűjtőhelye a Pfeiffer párt volt, ezért ennek szétverése és akcióképtelenné tétele egyik fő feladatként jelentkezett a demokrácia erői számára. Ennek meg is volt a lehetősége, hiszen időközben kiderült, hogy Pfeifferék törvénytelenül indultak még a választásokon is, hiszen az induláshoz szükséges ajánlások nagy része csalás útján történt. Erre sok példa volt a megyében is.^{/230/} Több helyen ahhoz a módszerhez folyamodtak, hogy megfizetett ügynökeik lemásolták a kifüggesztett névjegyzékeket és azok, akiknek neve rákerült az ajánlási ivekre, nem is tudtak róla, sőt tiltakoztak ellene. Ez a sajtóban is nyilvánosságra került.

A kommunista párt választmányi gyűlése állást foglalt a legfontosabb tennivalókat illetően. Állást foglalt abban is, hogy "az ország függetlenségét áruba bocsátó és a békés munkát mindenütt akadályozó fasiszta Pfeiffer párt leleplezéséért folyó harcban számítanak a koalíció minden pártjának támogatására és együttműködésére."^{/231/} Ennek feltételei kezdtek kialakulni a megyében. Ekkor már a legégetőbb kérdések megbeszélésére rendszeresen megtartották a pártközi értekezleteket. Ilye-

nek voltak a drágaság elleni harc, a korrupció, a szabotálás és a feketézés elleni közös fellépés, a munkásbiróságok felállításának követelése. Ez azonban nem jelentette azt, hogy most már harc nélkül lehet előre haladni. Mint ahogy országosan, így a megyében is gondoskodtak Pfeifferék arról, hogy ügynökeik bomlasztó, ellenséges tevékenységükkel a kisgazda párton belül maradva, szítsák az ellentéteket a koalíciós pártok között. Több olyan személy, aki a választások idején Pfeifferéknek dolgozott, most a kisgazdapárton belül tevékenykedett.

1947. november 1-én a kommunista párt lapja nagy cikkben leplezte le azokat, akik Szentesen demokráciaellenes tevékenységükről voltak ismertek és mint a Pfeiffer párt aktivái működtek és még ekkor is a kisgazdapárt vezető állásaiban foglaltak helyet.^{/232/} Ez azt mutatja, hogy milyen összefonódásról volt szó a kisgazdapárt és a pfeifferisták között. Így bizony elég nehéz volt a kisgazdapártnak az akkori súlyos viszonyok között a koalícióban a demokrácia érdekeit képviselni.

A baloldali erők ugyanakkor - amikor a kisgazdapártban még mindig nagy az ingadozás - határozottan követelik a pfeifferisták eltávolítását a parlamentből és a megyei, városi közfunkciókból. Október végén a FÉKOSZ-ba tömörült földmunkások követelik, hogy Pardy Ferenc, mint a Pfeiffer párt szentesi képviselője, ne képviselje őket a parlamentben, mert ők nem bízták meg ezzel. November elején Pardy kizárják a kereskedelmi iskola felügyelő bizottságából.^{/233/}

November első felében került napvilágra Szentesen egy gazdasági bűnszövetkezet leleplezése, mely búzát, lisztet értékesített fekete uton és áron. Ennek tagja szinte kivétel nélkül mind pfeifferista urifiuk voltak, s Pardy Ferenc asztaltársaságához tartoztak.^{/234/} E társaság leleplezése nagy felháborodást

váltott ki a becsületes dolgozókból, így nagy visszhangra talált a kommunista párt megyei választmányi ülésének november 16-án megjelent határozata, amely ezt tartalmazta. Ez a határozat követeli a Pfeiffer párt felosztatását, a képviselők mandátumának megsemmisítését és a pfeifferisták és csatlósaik eltávolítását demokratikus államapparátusunkból. Ez a követelés néhány hét múlva valóra vált, és a megye demokratikus gondolkodású lakossága nagy meglelégedéssel vette tudomásul.

1947. november 23-án Kádár János, a kommunista párt főtitkárhelyettese tartott nagy tetőszéssel fogadott beszédet Szentesen, a városi pártbizottság által rendezett nagygyűlésen. Amikor bejelentette a Pfeiffer párt felosztatását és képviselőik mandátumaiktól való megfosztását, valamint azt, hogy az országgyűlés megszavazta a nagybankok államosítását, a résztvevők nagy meglelégedésüket fejezték ki. /235/

Ugyancsak a megye dolgozóinak egyetértését fejezte ki ezen intézkedésekkel az is, hogy 1947. november 26-án a Csongrád megyei törvényhatósági bizottság táviratban fejezte ki köszönetét Rajk László belügyminiszternek azért, hogy erélyesen közreműködött a fasiszta törekvésű Pfeiffer párt felosztatásában. Rajk László belügyminiszter köszönő válasza egy nap múlva megérkezett a kommunista Karácsonyi Ferenc főispánhoz, melyben a vármegye lakosságának további támogatását kérte munkásságához. /236/

Erre az időre a megyében is jelentősen differenciálódott a jobb- és a baloldal, a pártokat és tömegeiket illetően egyaránt. Azok a megtévedt emberek /mert ilyen sok volt/, akik Pfeifferre szavaztak, Pfeifferék sorozatos lelepleződése után kezdték belátni, hogy nagy hangu propagandájukkal félrevezették

őket. Ezért vált lehetővé, hogy a koalíciós pártok egymás közötti viszonya is rendeződjön és közösen, nyíltan fellépjenek a Pfeiffer párt ellen.

4./ A belpolitikai helyzet stabilizálódása

A választásokat követő hetekben, hónapokban országosan és a megyében is komoly változások történtek a demokratikus erők javára. A jobboldal több irányu támadása a koalíció pártjaiban is kudarcba fulladt. A háromhetes kísérletezés után tudomásul kellett venniük, hogy a tömegek nem hajlandók támogatni reakciós politikájukat. Amint fent a kiélezett harc a koalíción belül alábbhagyott, így a helyi koalíciós pártok közötti viszony rendeződése is kezdetét vette. A megyében is érlelődött az a légkör, amelyben kialakulhat majd a bizalomra és a feladatok kölcsönös megoldására épülő kapcsolat. A jobboldal meghátrálásában döntő szerepet játszott az MKP ellentámadása, amely elsősorban a párt kormányprogramjának kidolgozásában nyilvánult meg. Ezt a programot a párt szeptember 6-án Budapesten a Hősök terén tartott nagygyűlésén 300 ezer ember előtt hozta nyilvánosságra.^{/237/} Az új kormányprogram a széles néptömegeket érintő problémák megoldását jelentő munka-program volt. Tartalmazta többek között:

A hároméves terv megvalósítását,

a Magyar Nemzeti Bank és a nagy magánbankok államosítását,

igazságos közteherviselés megteremtését,

a legszigorubb takarékoság bevezetését az államosított és az állami ellenőrzés alatt álló vállalatok deficitjének megszüntetését,

a közellátás megjavítását, a drágaság letörését,

előirányozta a közigazgatás reformját, az önkormányzatok fejlesztését,

az egyház és az állam viszonyának rendezését,

a szomszédos népekkel való barátság elmélyítését. /238/

A megyében is nagyon kedvező hatása volt az MKP kormányprogramja megjelenésének. Hiszen a program megint olyan időben adott utmutatást a továbbhaladáshoz, amikor a többi pártok éppen a választás utáni helyzet következtében még meglehetősen várakozó álláspontra helyezkedtek további programjuk kidolgozásában és meghirdetésében.

Igaz, hogy 1947 őszén mások voltak a történelmi körülmények, mint 1944 végén, de ilyen körülmények között is nagy szükség volt a továbbfejlődést lehetővé tevő, világos kormányprogram kidolgozására. S ebben a vonatkozásban az MKP ismételten bizonyította, hogy az ország egyetlen olyan pártja, amely képes vezetni az országot. Ez a jövőre nézve is rendkívül biztató volt.

Ez a program a megyében is segítette a tömegeket abban, hogy ismét rádöbbenjenek, mit jelent számukra a reakciós jobboldali erők mesterkedése. Ezért a tömegek szinte kényszerítettek a koalícióban lévő pártokat arra, hogy együttműködésükkel határozottabb fellépésükkel hatékonyabban harcoljanak a fennálló nehézségek ellen. Erre nagy szükség is volt, mert a nehéz gazdasági helyzet, a drágaság, a munkanélküliség még ekkor sem csökkent, még mindig nagy problémát okozott. A megye vezetői jól látták, hogy ezeket a nehéz napokat csak úgy lehet konfliktus nélkül áthidalni, ha őszintén feltárják a dolgozók előtt az ország gondjait, bajait. Ezért helyes volt az, hogy ebben az időben több országos vezető látogatott Csongrád megyébe és tájékoztatták a lakosságot a kül- és belpolitikai helyzetről,

a gazdasági nehézségekről. Így november 23-án Kádár János, de ezt megelőzően Kállai Gyula, Kossa István, a szociáldemokrata párt részéről Kéthly Anna tartott több helyen beszámolót a megyében. Ezt egészítette ki az a gyűléssorozat, melyet a kommunista párt szervezett az egész megyében. A dolgozókra rendkívül jó hatással volt, hogy őszintén beszélgettek velük a problémákról és az is, hogy az új kormány intézkedései nyomán megindult az egészséges kibontakozás.

A megyében az egyik fő probléma továbbra is a növekvő munkanélküliség volt. A Csongrád megyei Népszava október 23-i számában arról olvashattunk, hogy a megye vezetői feliratot küldtek a kormányhoz a hatezer munkanélküli ügyében. Négymillió forint azonnali segílyt kértek és a munkanélküliség intézményes megoldását. Az elkeseredés odáig fokozódott, hogy október 22-én háromszáz ember a megyeháza elé vonult és munkaalkalmat követelt./239/

A nagyfoku elkeseredést az ellenség igyekezett kihasználni és rémhírekkel, gazdasági kártevésekkel, feketézéssel, spekulációval tovább szitották a hangulatot. Halustyik Mihály, a megyei pártbizottság egyik vezetője azt írta jelentésében a központba, szeptember 30-án, hogy "a megyei pártbizottság munkáját szinte megbénítja a munkanélküliség, állandóan ostromolnak bennünket a küldöttségek." "A választások óta figyelemre méltóan megnövekedtek a panaszok, két oka lehet: vagy több a panasz, vagy nagyobb a bizalom a párt iránt."/240/ Ekkor azonban már a megye több területéről jelezték, hogy terjed az a hangulat, hogy a fennálló nehéz körülményekért a kommunistákat akarják felelőssé tenni./241/ Ezt a hangulatot is a jobboldali erők terjesztették. Ennek megcáfolására és az igazi okok megmagyarázására november 15-ével a megyében háromhetes politikai

gyűléssorozat indult, amely idő alatt a tanyaterületekre is ki kellett jutni eszmecserére az emberekhez. /242/

A megyei pártválasztmány november 15-én tartott ülésén a megyei párt vezetői arra hívták fel a városi, községi pártszervezetek figyelmét, hogy feltétlen változtatni kell a választások után bekövetkezett helyzeten, melyre bizonyos fokú megtorpanás volt jellemző. A pártmunkában indokolatlan pesszimizmus, lazulás lett urrá és ez akadályozta a megfelelő politikai munka végzését, pedig a fennálló gazdasági nehézségek ellen, a rémhírek ellen csak a tömegek erejével lehetett eredményesen fellépni. /243/

Az előbbiek is bizonyítják, hogy a megyében a hároméves terv megvalósítása elsősorban valóban munkaalkalmat kellett, hogy jelentsen. Nem lehet meghatódás nélkül olvasni azokat a jelentéseket és újságcikkeket, amelyek a munkanélküli családok helyzetéről, életéről számoltak be. Ha ezeket látjuk, akkor ma jó érzéssel nyugtázhatjuk, hogy az a harc, amelyet akkor a demokratikus erők vívtak és több mint két évtizede vívnak azóta is a szocialista Magyarországért, nem volt hiába való, mert a megyében ma már nincsenek éhező emberek. Azok a családok, akik akkor nagy önfegyelmet tanusítva birkóztak meg a nehézségekkel, ma már megelégedett emberek és csupán emlékek maradtak számukra az akkori évek nehéz küzdelmeiről.

Ilyen viszonyok között tovább folyt a harc a munkaalkalmak teremtéséért. Ezt nemcsak a megye vezetői, hanem a központi szervek is szorgalmazták, azonban ehhez is pénz kellett. Ezt segítette a kormány egy sor olyan intézkedése, amely a gazdagok megadóztatására irányult. A vagyonszaporulati adók behajtása, a luxusadó, az utalványrendszer bevezetése, a szigorú takarékoság, a munkásbiróságok felállítása és nem utolsó sorban

a nagybankok államosítása, ezek az intézkedések mind a hároméves terv anyagi alapjainak biztosítását szolgálták.

Komoly feladat volt ebben az időben a mezőgazdasági munkák időben való jó elvégzése, mert a nagy aszály roppant nehézségeket jelentett az ország számára. Csongrád megye helytállt e téren és Kádár János a szentesi gyűlésen köszönetét fejezte ki a megye dolgozóinak azért az "áldozatos munkájukért, hogy az őszi szántás-vetés alkalmával első helyre küzdötték fel magukat."/244/

A megyében a közmunkák is megindultak november-decemberben, ami részben csökkentette a munkanélküliséget, de sajnos teljesen megszüntetni nem tudta. Ezért a megyében minden törvényhatósági bizottsági ülésen, pártközi tanácskozásokon központi kérdésként szerepelt továbbra is.

A munka nélküli családok helyzetén könnyített a decemberben lezajlott különböző akciósorozat: segélyek, olcsó ruha és cipőjuttatás, az iskolás gyermekek részére juttatott ruha és cipőcsomagok. Ezek mind azt bizonyították, hogy az illetékes hatóságok segíteni akarnak, hogy most már a népi demokrácia államhatalma szíven viseli a dolgozók gondjait, bajait.

Az év végére befejeződött a megyében a telekkönyvek kiosztása is. Napirenden voltak továbbra is a különböző panamák, spekulációs üzletek leleplezése, vagyis a demokrácia ellenségei ellen való határozott harc, csak most már valamivel kedvezőbb viszonyok között, hiszen a koalícióban lévő pártok egyhangulag ítélték el ezeket, és a munkásbiróságok ítékeztek. Mindezek azt bizonyítják, hogy a megyében is észrevehetően realizálódott, ha nem is nagy és gyors eredményeket mutatva, a demokratikus erők választási győzelme. Egyre több jele volt annak,

hogy a társadalmi fejlődés a népi demokratikus úton halad tovább és a szocialista forradalom kibontakozóban volt. Ez alapja volt annak, hogy a megyében a nagy gazdasági és társadalmi problémák a dolgozók javára oldódtak meg.

Ugy gondoljuk, hogy a fentiekből kitűnik, miszerint a megye vonatkozásában is jelentős állomása volt a népi demokratikus forradalom fejlődésének az 1947-es választás.

J e g y z é k

- 1./ Szabad Nép 1947. július 6. Révai: "Választási szövetség"
- 2./ Ságvári Ágnes: 1947. évi országgyűlési választások Buda-
pesten
- 3./ Központi Statisztikai Hivatal 1949. évi népszámlálás elő-
zetes adatok. Magyar Statisztikai Zsebkönyv XV. évfolyam
1948.
- 4./ MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivum 60/17. ö.e.
/Továbbiakban archivum./ Jelentés a Központi Bizottsághoz
a választási politikai munka tapasztalatáról.
- 5./ Archivum. 60/17. ö.e. Jegyzőkönyv megyei pártválasztmányi
ülésről, 1947.
- 6./ Magyar Statisztikai Zsebkönyv XV.évf. 1948.
- 7./ Archivum 21. MDP. Csongrád M.B. 1949.
- 8./ Archivum 21. MDP. Csongrád M.B. 1949.
- 9./ Csongrád megyei alispán 3551/1947. Állami Levéltár, Szentes
- 10./ Archivum 21. MDP. Csongrád M.B. 1949.
- 11./ Csongrád megyei alispán 12077/1947. Állami Levéltár Szentes
- 12./ Eriss István: A jövőt építjük. Szikra, Bp. 1951. 25. o.
- 13./ Archivum 60/2 ö.e. Megyei pártválasztmányi ülés jegyző-
könyv 1947.
- 14./ Archivum 21. MDP. Csongrád M.B.
- 15./ Archivum 21. MDP. Csongrád M.B.
- 16./ Csongrád megyei alispán 1029/1947. Állami Levéltár Szentes
- 17./ Archivum 21/3. 227.
- 18./ Archivum 21/984. szentesi PB jegyzőkönyv
- 19./ Török László visszaemlékezése
- 20./ Archivum 39/9/1.

- 21./ Archivum 60/17. ö.e.
- 22./ Uj Tiszavidék 1947. január 24. /Csongrádon megjelenő Nemzeti Paraszt Párt lapja/
- 23./ Csongrád megyei alispán 1637/47.Állami Levéltár Szentes
- 24./ Magyar Alföld 1947. január 29. /A Magyar Kommunista Párt Szentesen megjelenő megyei lapja/
- 25./ Magyar Alföld 1947. február 11. Erdei Mihály beszámolója az MKP II. Csongrád megyei konferenciáján
- 26./ Csongrádi Kiss Ujság 1947. május 1. /A Független Kisgazdapárt Csongrádon megjelenő lapja/
- 27./ Archivum 21/984. Jelentés a megyei pártbizottságnak
- 28./ Blaskovics-Labádi, Magyar Kommunista Párt III.kongr.36.old.
- 29./ Rákosi Mátyás: A magyar demokráciáért 351 old.
- 30./ Csongrád megyei alispán 1029/1947.Állami Levéltár Szentes
- 31./ Magyar Alföld 1947. január 3.
- 32./ Archivum 21/494. A B.B. pártjainak 1946. okt. 25-i levele a kisgazdapárt vezetőségéhez
- 33./ Csongrád megyei alispán 95/47.Állami Levéltár Szentes
- 34./ Vásárhely Népe 1947. január 28. /MKP Hódmezővásárhelyen megjelenő lapja/
- 35./ Alföldi Ujság 1947. január 21. Vásárhely is követeli az összeesküvők szigorú megbüntetését. /A Sz.D.P. Hódmezővásárhelyen megjelenő lapja/
- 36./ Vásárhelyi Független Ujság 1947. január 25. /A Független Kisgazdapárt Hódmezővásárhelyen megjelenő lapja/
- 37./ Uj Tiszavidék 1947. január 24. "Halál az összeesküvőkre" c. cikk
- 38./ Magyar Alföld 1947. január 24.
- 39./ Magyar Alföld 1947. január 17.

- 40./ Csongrád megyei főispán 95/47. Állami Levéltár Szentes
- 41./ Archivum 21/204.
- 42./ Archivum 21/204.
- 43./ Magyar Alföld 1947. január 19.
- 44./ Csongrád megyei főispán 881/46. Állami Levéltár Szentes
- 45./ Magyar Alföld 1947. február 23.
- 46./ Magyar Alföld 1947. február 14.
- 47./ Magyar Alföld 1947. január 22.
- 48./ Magyar Alföld 1947. január 26.
- 49./ Alföldi Ujság 1947. január 19. "A nagy seprű" c. cikk
- 50./ Vásárhely Népe 1947. január 17.
- 51./ Vásárhelyi Független Ujság 1947. január 18.
- 52./ Vásárhelyi Független Ujság 1947. január 19.
- 53./ Archivum 21/2 II.9. Megyei konferencia jegyzőkönyve
- 54./ Archivum 21/2 II.9.
- 55./ Archivum 21/485. 1946. október 3. MB ülés
- 56./ Archivum 60/3 ö.e.
- 57./ Magyar Alföld 1947. október 13.
- 58./ Archivum 21/984.
- 59./ Archivum 21/495. MKP hődmezővásárhelyi titkárának jelentése
- 60./ Magyar Alföld 1947. június 3.
- 61./ Vásárhely Népe 1947. június 10.
- 62./ Csongrád megyei alispán 7020/47. Állami Levéltár Szentes
- 63./ Archivum 21/495. A Baloldali Blokk pártjainak 1947. június 7-i felirata a Kisgazdapárt országos vezetőségének
- 64./ Magyar Alföld 1947. április 18.
- 65./ Független Ujság 1947. május 30.
- 66./ Magyar Alföld 1947. június
- 67./ Magyar Alföld 1947. június 5, 6, augusztus 6.
- 68./ Csongrád megyei alispán 12077/1947. Állami Levéltár Szentes

- 69./ Archivum 21/3 227.
- 70./ 20 év tanulmányok a szocialista Magyarország történetéből
417 old.
- 71./ Ugyanott
- 72./ Archivum 21/495 MKP vásárhelyi titkárának június 13-i je-
lentése a megyei pártbizottság titkárának
- 73./ Ugyanott
- 74./ Archivum 21/491-IV./1956. SZDP vezetőségének álláspontja
a polgármesteri hely betöltésére
- 75./ Archivum 21/2 MKP megyei titkárának jelentése a K.V.szer-
vezési osztályára
- 76./ Magyar Alföld 1947. július 29.
- 77./ Ugyanott 1947. július 30.
- 78./ Révai József: "Élni tudtunk a szabadsággal" 122.old.
- 79./ Magyar Alföld 1947. augusztus 12.
- 80./ Vásárhely Népe 1947. augusztus 13. /Keresztes T.kilépett
a kisgazdapártból/
- 81./ Vásárhely Népe 1947. augusztus 17. Pfeifferék szervezked-
nek Vásárhelyen
- 82./ Magyar Alföld 1947. augusztus 12.
- 83./ Ugyanott 1947. augusztus 22.
- 84./ Sánta Ilona: "A munkásegység fejlődése a felszabadulás
után".Tanulmányok a szocialista Magyarország történetéből
- 85./ Archivum 21/495. 1947. augusztus 26-án felvett jegyzőkönyv
Tamás Béla tevékenységéről
- 86./ Magyar Alföld 1947. augusztus 6.
- 87./ Ugyanott augusztus 20.
88. /Archivum 60/23. ö.e. Jelentés a központba a tömegszerv.
munkáról

- 89./ Archivum 60/3 ö.e. Megyei Pártbizottság ülésének jegyzőkönyve
- 90./ Orbán Sándor: Egyház és állam 1945-1950. 137. old.
- 91./ Csongrád megyei Egyházügyi Hivatal, Ordines Cirkulares 1944-48. A hercegprimás körlevele
- 92./ Csongrádi Kis Ujság 1947. július 24.
- 93./ Ugyanott 1947. augusztus 17.
- 94./ Uj Tiszavidék 1947. augusztus 19.
- 95./ Uj Ember 1947. augusztus 31. "A tiszai Mária-napok" c. cikk
- 96./ Ugyanott 1947. augusztus 31. "A tiszai Mária-napok" c. cikk
- 97./ Archivum 21/2
- 98./ Csongrád megyei Egyházügyi Hivatal. Ordines Cirkulares 1944-48. A.C. 1946-47. évi programja.
- 99./ Csongrádi megyei alispán 12077/1947. Állami LevéltárSzentese
- 100./ Archivum 21/3 197.
- 101./ Archivum 21/3 197. Levél Rákosi Mátyásnak
- 102./ Magyar Alföld 1947. május 14.
- 103./ Vásárhely Népe 1947. április 11. /A hároméves terv vásárhelyi szakbizottsága megáll. a terv legfontosabb célkitűzéseit./
- 104./ Vásárhely Népe 1947. április 6.
- 105./ Alföldi Ujság 1947. március 23. "Gazdasági terveinkhez külföldi kölcsönre van szükség" c. cikk
- 106./ Magyar Alföld 1947. július 8, 17, 23, 31.
- 107./ Török László visszaemlékezése alapján
- 108./ Török László elbeszélése alapján. 1946 márciusában Szentesen a párton belül egy szűk baloldali anarchista csoport az egyéni terror módszeréhez folyamodott. A Központi

Vezetőség elítélte ezt, kilenc személyt a pártból kizártak és tiz párttagnál felfüggesztették tagsági jogainak gyakorlását.

- 109./ Szentés város polgármestere 10362/1947. Állami Levéltár Szentés
- 110./ Magyar Alföld 1947. július 8.
- 111./ Csongrád megyei alispán 7000/30. 1947. Állami Levéltár Szentés
- 112./ Csongrád megyei főispán 768/47. Állami Levéltár Szentés
- 113./ Csongrád megyei alispán 7000/2. Állami Levéltár Szentés
- 114./ Ugyanott 8047/1947. Állami Levéltár Szentés
- 115./ Magyar Alföld 1947. augusztus 9, 14.
- 116./ Csongrád megyei alispán 7000/103. Állami Levéltár Szentés
- 117./ Ugyanott 7000/102
- 118./ Ugyanott 7000/172
- 119./ Archivum 21/3 1947. július
- 120./ Archivum 21/3 335.
- 121./ Ugyanott 60/106. ö.e.
- 122./ Magyar Alföld 1947. július 10, 20, 22, 23.
- 123./ Ugyanott 1947. július 19, 20, augusztus 27.
- 124./ Archivum 21/3 248. 1947.
- 125./ Magyar Alföld 1947. augusztus 15.
- 126./ Archivum 21/485. 1947. jelentés a központhoz
- 127./ Magyar Alföld 1947. augusztus 30.
- 128./ Alföldi Ujság 1947. július 29.
- 129./ Magyar Alföld 1947. augusztus 20.
- 130./ Alföldi Ujság 1947. június 11.
- 131./ Ugyanott 1947. június 11.
- 132./ Archivum 21/485. 1947. /Jelentés a Központi Bizottsághoz/

- 133./ Független Ujság 1947. július 25. Csongrádi Kis Ujság
július 20.
- 134./ Csongrád megyei alispán 12077/1947. Állami Levéltár
Szentés
- 135./ Magyar Alföld 1947. augusztus 23.
- 136./ Ugyanott augusztus 22.
- 137./ Vásárhely Népe 1947. augusztus 5.
- 138./ Uj Tiszavidék 1947. augusztus 22.
- 139./ Magyar Alföld 1947. augusztus 19.
- 140./ Ugyanott 1947. augusztus 19.
- 141./ Ugyanott 1947. augusztus 19.
- 142./ Alföldi Ujság 1947. augusztus 12.
- 143./ Archivum 60/2
- 144./ Magyar Alföld 1947. augusztus 12.
- 145./ Csongrádi Kis Ujság 1947. július 27. "Egyesül-e a Kis-
gazdapárt más párttal".
- 146./ Független Ujság 1947. augusztus 26. /Kisgazdapárti vá-
lasztási nagygyűlés/
- 147./ Csongrádi Kis Ujság 1947. augusztus 14.
- 148./ Ugyanott 1947. augusztus 28.
- 149./ Ugyanott 1947. augusztus 31.
- 150./ Orbán Sándor, a Demokrata Néppárt történetéhez századok,
1958. 193. old.
- 151./ Magyar Alföld 1947. augusztus 23.
- 152./ Uj Tiszavidék 1947. július 29.
- 153./ Csongrádi Kis Ujság 1947. július 17.
- 154./ Ugyanott 1947. július 24.
- 155./ Archivum 21/3 241.
- 156./ Ugyanott 21/984

- 157./ Uj Tiszavidék 1947. július 29.
- 158./ Archivum 21/3 216. /1947. augusztus 25./
- 159./ Vásárhely Népe 1947. augusztus 26.
- 160./ Archivum 21/3, 251.
- 161./ Ugyanott 21/3 237.
- 162./ Ugyanott 21/984. PB jegyzőkönyv
- 163./ Ugyanott 21/984. PB jegyzőkönyv
- 164./ Független Ujság 1947. július 25.
- 165./ Alföldi Ujság 1947. július 10.
- 166./ Révai József: "Élni tudtunk a szabadsággal" 131. old.
- 167./ Magyar Alföld 1947. július 29.
- 168./ Ugyanott 1947. július 29.
- 169./ Vásárhely Népe 1947. augusztus 20. /"Krisztus vagy Cézár" c. cikk/
- 170./ Magyar Alföld 1947. március 6.
- 171./ Ugyanott 1947. április 1.
- 172./ Ugyanott 1947. március 18.
- 173./ Ugyanott 1947. augusztus 17.
- 174./ Archivum 21/485. Jelentés a központhoz
- 175./ Magyar Alföld 1947. augusztus 28.
- 176./ Ugyanott 1947. augusztus 5.
- 177./ Ságvári Ágnes: "Tömegmozgalmak és politikai küzdelmek Budapesten" 310. old.
- 178./ Archivum 21/ 485.
- 179./ Magyar Alföld 1947. augusztus 26.
- 180./ Csongrád város polgármesterétől 462-8/II. 1947. Állami Levéltár Szentes
- 181./ Nagy György visszaemlékezése
- 182./ Csongrádi Kis Ujság 1947. augusztus 28.

- 183./ Archivum 60/17. ö.e.
- 184./ Csongrád megyei főispán 768/47. Állami Levéltár Szentes
- 185./ Csongrád megyei alispán 7000/161. 1947.
- 186./ Archivum 60/17. ö.e.
- 187./ Ugyanott 21/2. A városi titkár jelentése
- 188./ Ugyanott 60/92. ö.e.
- 189./ Ugyanott 60/17. ö.e.
- 190./ Magyar Alföld 1947. szeptember 4.
- 191./ Archivum 60/17. ö.e.
- 192./ Ugyanott 21/1 947.
- 193./ Archivum 60 /17. ö.e.
- 194./ Ugyanott 60/17. ö.e.
- 195./ Magyar Statisztikai Zsebkönyv XV. évf. 1948.
- 196./ Csongrád megyei alispán 8047/47.Állami Levéltár Szentes
- 197./ Archivum 60/17. ö.e.
- 198./ Csongrádi Kis Ujság 1947. szeptember 4.
- 199./ Magyar Alföld 1947. szeptember 3.
- 200./ Révai József: "Élni tudtunk a szabadsággal" 143. old.
- 201./ Archivum 21/2 1947. Megyei választmányi ülés
- 202./ Archivum 21/984. 1947.
- 203./ Ugyanott 21/3 260.
- 204./ Archivum 21/3. 7.
- 205./ Archivum 60/17. ö.e.
- 206./ Ugyanott 60/17. ö.e.
- 207./ Uj Tiszavidék szeptember 2.
- 208./ Ugyanott szeptember 2.
- 209./ Archivum 60/2 ö.e. Pártválasztmányi ülés jegyzőkönyv
- 210./ Archivum 60/2. ö.e.
- 211./ Archivum 21/2
- 212./ Ugyanott 60/2. ö.e.

- 213./ Ugyanott 21/2
- 214./ Török László visszaemlékezése
- 215./ Archivum 60/2 ö.e.
- 216./ Magyar Alföld 1947. szeptember 10.
- 217./ Archivum 21/3. 7.
- 218./ Oláh Mihály visszaemlékezése
- 219./ Alföldi Ujság 1947. szeptember 4.
- 220./ Alföldi Ujság 1947. szeptember 6. Független Ujság 1947. szeptember 6.
- 221./ Archivum 21/491. II/68.
- 222./ Alföldi Ujság 1947. szeptember 3.
- 223./ Magyar Alföld 1947. szeptember 12.
- 224./ Archivum 21/495. Jelentés a kisközségi párt 1947. október 19-én tartott taggyűléséről
- 225./ Ugyanott 21/495.
- 226./ Csongrádi Kis Ujság 1947. szeptember 7. 11. A "kékes család" alatt a kékes cédulákkal való állítólagos visszaélésre gondoltak. A szavazás napján akik nem tartózkodtak lakóhelyükön, névjegyzék kivonattal szavazhattak tartózkodási helyükön. A kisközségi párt, de főképpen sajnos éppen testvérpártunk, az SZDP, a választást követő napokban arról beszéltek és irtak, hogy sokan több helyen is leszavaztak ilyen névjegyzék kivonattal. A cikkek nem tartalmazznak semmiféle konkrétumot erre vonatkozólag. Feltehetően azért, mert az ilyen névjegyzékkel szavazók száma alacsony volt. Tehát semmiféleképpen nem befolyásolhatta a megyében sem figyelemreméltóan a választások eredményét. Ezt az is bizonyítja, hogy a névjegyzékbe felvett szavazásra jogosultaknál jóval kevesebben adták le szavazatukat.

- 227./ Archivum 21/984. PB jegyzőkönyv
- 228./ Magyar Alföld 1947. szeptember 20, 30.
- 229./ Archivum 21/2 1947.
- 230./ Magyar Alföld 1947. szeptember 5.
- 231./ Magyar Alföld 1947. október 5.
- 232./ Ugyanott 1947. november 1.
- 233./ Ugyanott 1947. október 30, november 5.
- 234./ Ugyanott 1947. november 11-12.
- 235./ Ugyanott 1947. november 25.
- 236./ Csongrád megyei alispán 12077/47. Állami Levéltár Szent-
tes
- 237./ Sánta Ilona: "A két munkáspárt egyesülése 1948-ban"
29. old.
- 238./ Szabad Nép 1947. szeptember 7.
- 239./ Csongrád megyei Népszava, október 23. /Az SZDI megyei
jelleggel Szentesen 1947. október 1-től megjelenő lapja/
- 240./ Archivum 60/23. ö.e.
- 241./ Ugyanott 60/2. ö.e.
- 242./ Ugyanott 60/106. ö.e.
- 243./ Archivum 60/2. ö.e. Pártválasztmányi ülés jegyzőkönyv
- 244./ Magyar Alföld 1947. november 25.

I r o d a l o m

Nemes Dezső: Magyarország felszabadulása /Kossuth 1960./

Ságvári Ágnes: Tömegmozgalmak és politikai küzdelmek Budapesten 1945-től 1947-ig /Bpest 1964./

Révai József: Élni tudtunk a szabadsággal /Szikra 1949./

Sánta Ilona: A munkásegység fejlődése a felszabadulás után.
/Tanulmányok a szocialista Magyarország történetéből.
Bpest 1965./

A két munkáspárt egyesülése 1948-ban /Kossuth 1962./

Blaskovics János-Labádi Lajos: A Magyar Kommunista Párt III.
kongresszusa /Kossuth 1968./

A kommunista párt szövetségi politikája 1936-62.
/Kossuth 1966./

Szabó Bálint: Népi demokrácia és forradalomelmélet.

Friss István: A jövőt építjük

Orbán Sándor: Egyház és állam 1945-1950.

Orbán László: Miről dönt a magyar nép a választásokon /Társadalmi Szemle 1947. július-augusztus/

Losonczy Géza: A választásoktól a kormány megalakulásáig
/Társadalmi Szemle 1947. szeptember-október/

Jemnitz János: A magyarországi Szociáldemokrata Párt külpolitikai irányvonala 1945-48./Történelmi Szemle 1965.
VIII.évf. 2-3.sz./

Orbán Sándor: A Demokrata /Barankovics/ Néppárt történetéhez.
/Századok 1958./

Tóth István: Politikai küzdelmek a Nemzeti Parasztpártban 1946-1947. fordulóján. /Párttörténeti Közlemények 1969. ju-

nius./

A koalíciós pártok centrumának jellegéről és szerepéről, népi demokratikus forradalmunkban. Párttörténeti Közlemények /1970. március/

Mellékletek jegyzéke

- 1./ Az 1947-es országgyűlési választások eredményei Csongrád megyében.
- 2./ MKP választási plakátja.
- 3./ SZDP választási plakátja.
- 4./ Nemzeti Parasztpárt választási plakátja.
- 5./ Független Kisgazdapárt választási plakátja.
- 6./ Polgári Demokrata Párt választási plakátja.
- 7./ Magyar Függetlenségi Párt választási plakátja.
- 8./ Radikális Párt választási plakátja.

T a r t a l o m

I. A választások előzményei

1/ Kül- és belpolitikai változások 1947 első felében	3. old.
2/ Csongrád megye gazdasági, társadalmi és osztályviszonyai	5. "
3/ A pártok helyzete	9. "
4/ Az államellenes összeesküvés hatása a pártok politikai küzdelmeire	13. "
5/ A kisgazdapárt politikájának alakulása a Pfeiffer párt kiválása után	33. "
6/ A politikai hangulat és a pártok erőviszonyai	37. "
7/ A megoldásra váró főbb feladatok	43. "

II. A választási harcok

1/ A választások közvetlen előkészületei	49. "
2/ A pártok politikai munkája	56. "
3/ A pártok közötti nézeteltérések	77. "

III. A választások eredményei

1/ A választások számszerű adatainak értékelése	86. "
2/ A koalíciós pártok állásfoglalása a választások után	90. "
3/ Törekvések a Pfeiffer párt feloszlatására	103. "
4/ A belpolitikai helyzet stabilizálódása	106. "

Jegyzék	112. "
Irodalom	123. "
Mellékletek	125. "

Az 1947-es országgyűlési választások eredményei Csongrád megyében

HELYSÉG	MKP.				SZDP.				FÜGGETLEN KISGAZDA PÁRT				NEMZETI PARASZT PÁRT				DEMOKRATA NÉPPÁRT				MAGYAR FÜGGETLENSÉGI P. / PFEIFFER /				RADIKÁLIS PÁRT				FÜGGETLEN MAGYAR DEMOKRATA PÁRT / BALOGH /				POLGÁRI DEMOKRATA PÁRT				ÖSSZES ÉRVÉNYES SZAVAZAT			MUNKÁSPÁRTA	KOALÍCIÓ PÁRTJAI	ELLENZÉKE
	Szavazatok száma			%	Szavazatok száma			%	Szavazatok száma			%	Szavazatok száma			%	Szavazatok száma			%	Szavazatok száma			%	Szavazatok száma			%	Szavazatok száma			%	Szavazatok száma			%						
	férfi	nő	összes		férfi	nő	összes		férfi	nő	összes		férfi	nő	összes		férfi	nő	összes		férfi	nő	összes		férfi	nő	összes		férfi	nő	összes		férfi	nő	összes		férfi	nő	összes			
HMVHELY	4058	3932	7990	23,5	2666	3255	5921	17,4	4904	5950	10854	31,8	1368	1327	2695	7,9	170	371	541	1,6	2147	3334	5481	16,1	93	175	268	0,8	100	112	212	0,6	30	59	89	0,3	15533	18515	34048	40,9	80,6	19,4
SZENTES	2876	2812	5688	29,-	1103	1299	2402	12,3	1356	1574	2930	15,1	346	318	664	3,4	23	25	48	0,2	2917	4438	7355	37,5	100	213	313	1,6	28	31	59	0,3	65	60	125	0,6	8814	10770	19584	41,1	59,7	40,3
CSONGRÁD	1049	1038	2087	14,-	1202	1189	2391	16,-	461	396	857	5,7	308	311	619	4,2	87	242	329	2,2	3293	4360	7653	51,3	138	221	357	2,4	32	61	93	0,6	285	255	540	3,6	6853	8073	14926	30,-	39,1	60,9
CSONGRÁDI JÁRÁS	1696	1529	3225	24,1	576	513	1089	8,1	487	423	910	6,8	711	674	1385	10,3	202	278	480	3,6	2653	2828	5481	40,9	156	228	384	2,9	73	78	151	1,1	147	155	302	2,2	6701	6706	13407	32,2	49,3	50,7
KKDOROZSMAI JÁRÁS	1886	1677	3563	17,2	663	605	1268	6,2	905	781	1686	8,2	1158	1031	2189	10,7	2829	3548	6377	30,6	2359	2811	5170	24,8	153	221	374	1,6	37	60	97	0,5	16	21	37	0,2	10006	10755	20761	23,2	41,9	58,1
MINDSZENTI JÁRÁS	3064	3023	6087	39,-	1202	1189	2391	15,3	646	612	1258	8,1	308	311	619	4,-	49	102	151	1,-	1620	2021	3641	23,3	77	112	189	1,2	497	693	1190	7,7	33	38	71	0,4	7496	8101	15597	54,1	66,4	33,6
MEGYE	14629	14011	28640	24,2	7412	8050	15462	13,1	8756	9736	18492	15,6	4199	3972	8171	6,9	3360	4566	7925	6,7	14989	19792	34781	29,4	715	1170	1885	1,6	767	1035	1802	1,5	576	588	1164	1,0	55403	62920	118323	37,3	59,8	40,2

VÁLASZ

HÁBORÚT VAGY BÉKÉT

SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT

64002 642

AZ UR
A NÉPBŐL ÉL-

AZ
ÉRTELMISÉG
A
NÉPÉRT
DOLGOZIK

NEMZETI PARASZTPÁRT

U J R A

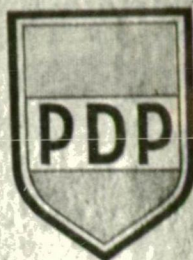
G Y Ö Z

A N É P

FÜGGETLEN KISGAZDAPÁRT

MIÉRT

szavazunk a

Polgári Demokrata Pártra

MERT

a Polgári Demokrata Párt a dolgozó kisemberek pártja.
Mert ez a párt mindenkinek egyenlő jogot és igazságot akar.
Mert követeli a polgári szabadság teljes érvényesülését.
Az emberi méltóság megbecsülését.
Magyarságunk tiszteltetését.
Alkotmányos kormányzást.

MERT

harcol minden zsarnokság és elnyomás ellen.
Mert üldözi azt a rendszert, amely Hazánkat romba döntötte.
Mert sikra száll a kisemberek érdekében a pöffeszkedő kiskirályok ellen.
A népellenes intézkedések ellen.
A basáskodás ellen.

MERT

azt kívánja, hogy mindenkinek legyen tisztos megélhetése.
Mindenkinek legyen tisztos ruhája.
Meleg családi tűzhelye.
Az iparosnak műhelye.
A kereskedőnek boltja.
A gazdálkodónak földje, jószága, gazdasági szerzője.

MERT

követeli, hogy a pénzromlásnak vessenek gátat.
A jövedelmet igazítsák az árakhoz.
Ne akadályozzák a tisztességes szabad forgalmat.
Gondoskodjanak a gazdasági élet számára olcsó hitelekéről.
Gondoskodjanak róla, hogy a verítékes munkának meglegyen a gyümölcse.
Gondoskodjanak róla, hogy a nagy vagyonok és nagy jövedelmek viseljék az adótehernek is nagy részét.

MERT

azt kívánja, hogy letanát mindenki a maga templomában szabadon imádhassa.
Hazáját mindenki büszkén szolgálhassa.
Szavát mindenki szabadon, félelem nélkül kimondhassa.
Meggyőződését mindenki szabadon követhesse.
Akaratát a nép szabadon nyilváníthassa.

MERT

azt akarja, hogy úgy éljünk, ahogy azt Kossuth Lajos a magyarságnak tanította.
Azt akarja, hogy Kossuth, Petőfi, Deák Ferenc útját járjuk úgy, ahogy ők hazaszeretetben, hősiességben, bölcsességben példát mutattak és ma is fényes csillagokként ragyognak a magyar égen.

MERT

azt követeli, hogy akik a nemzetet vezetik, akár magas helyen, akár a legkisebb hivatalban: olyan tiszta jellemek legyenek, mint a magyar történelem nagyjai.
Azt követeli, hogy a nép sorsát csak önzetlenül lehessen intézni.
Hogy mikor a nép szegényedik, akkor senki ne dűskélhasson, akár van címe, rangja, akár nincs.

MERT

azt akarja, hogy jóban, rosszban, bajban és szerencsében egyformán osztozzék az egész nemzet, ne legyenek kiváltságok és kiváltságosok.
Azt akarja, hogy aki nem érez velünk, de még mindig az országrontó németeket várja vissza, az takarodjon innen és adja át a helyét és a drága magyar földet olyan magyarnak, aki azt meg is műveli.

MERT

azt akarja, hogy legyen végre béke a földön, nyugalom, megelégedettség.
Eleget szenvedett már a magyar.

Ezeket akarja, ezekért harcol a Polgári Demokrata Párt

Mindannyian ezt akarjuk, ugye?

Ezért szavazunk hát a POLGÁRI DEMOKRATA PÁRTRA az országgyűlési képviseléválasztáson

El ne mulasszuk a Polgári Demokrata Pártra szavazni!

7-es lista

A MAGYAR

7-es lista

FÜGGETLENSÉGI PÁRT

augusztus 25-én, hétfőn délelőtt 11 órakor

ZÁSZLÓBONTÓ

nagygyűlést

tart Szentesen, a Kossuth-téren.

Szónokok:

Pfeiffer Zoltán volt igazságügyi államtitkár,
pártelnök

B. Szabó István volt államminiszter,
volt nemzetgy. képviselő

Futó Dezső újságíró, volt nemzetgyűlési képviselő

Minden magyar embert hívunk a Magyar Függetlenségi Párt zászlaja alá,
minden becsületes, függetlenségét féltő és érte harcoló
magyar ember ott legyen!

7-es lista

„Röszke”-nyomda, Szentes

7-es lista

Feladó kiadó Pfeiffer Zoltán

8**MIT AKAR****8****A RADIKÁLIS PÁRT?****MEGSZÜNTETNI**

AZ ÖNZÓ PÁRTURALMAT,
A TÖRTETŐK, ÜGYESKEDŐK ÉRVÉNYESÜLÉSÉT,
A KONTÁRKODÁST, KORRUPCIÓT,
A POLITIKAI ROKONPÁRTOLÁST

MEGVALÓSÍTANI

A SZABAD BÍRALATOT,
A KÖZÉLETI TISZTESSÉG URALMÁT,
A DOLGOZÓ, ÉRTÉKES RÉTEGEK
EGYÜTTMŰKÖDÉSÉT ÉS BOLDOGULÁSÁT,

BIZTOSÍTANI

A SZABADSÁGOT,
JOGEGYENLŐSÉGET,
MUNKÁT, KENYERET,
SZELLEMI FELEMELKEDEST,

A HÁBORÍTATLAN ÉLETET**SZAVAZZ PEYER-ZSOLT LISTÁJÁRA!****8**

KÖZPONT: PODMANICZKY-UTCA 31

8